

Möjligheter och utmaningar för näringslivets utveckling

Kartläggning och analys av förutsättningar i den regionala
stadskärnan Täby centrum-Arninge och Stockholm Nordost

Maria Lindqvist (editor)

NORDREGIO ELECTRONIC WORKING PAPER 2011:2





NORDREGIO
Nordic Centre for Spatial Development

Möjligheter och utmaningar för näringslivets utveckling

**Kartläggning och analys av förutsättningar i
den regionala stadskärnan Täby centrum-
Arninge och Stockholm Nordost**

Förord

Stockholms län är en region med en dominerande central stadskärna. För att komplettera den kraftiga tillväxten i den centrala stadskärnan har idén om en så kallad flerkärnig utveckling presenterats i den regionala utvecklingsplanen för Stockholm (RUFS). En av de åtta yttre regionala stadskärnor som pekas ut i RUFS2010 är Täby centrum – Arninge i Täby kommun. Ambitionen är att skapa en komplett stadskärna, med arbetsplatser, bostäder och möjligheter till rekreation.

Täby kommun är en av sex kommuner inom Stockholm Nordost. Kommunerna har gemensamt tagit fram en vision för att positionera Stockholm Nordost i förhållande till övriga regionala stadskärnor, inklusive den centrala regionkärnan. I denna rapport presenteras resultatet av ett uppdrag från Täby kommun, Regionplanekontoret vid Stockholms Läns Landsting och kommunerna i Stockholm Nordost att ta fram ett kunskapsunderlag inför det kommande arbetet med att revidera visionen för Stockholm Nordost och utveckla en handlingsplan för den regionala stadskärnan Täby centrum - Arninge.

Rapporten har utarbetats av Nordregio, under ledning av Maria Lindqvist. Lisbeth Greve Harbo har bidragit med underlag från tidigare Nordregio-projekt avseende regional planering i Stockholmsregionen. Lisa Hörnström och Christian Fredricsson har medverkat i arbetet avseende faktorer som påverkar företagsetablering och intervjuer beträffande näringslivets syn på möjligheter och hinder för utveckling i Nordost. Den statistiska kartläggningen av utvecklingsförutsättningar har utarbetats av Apostolos Baltzopoulos, i samverkan med Anders Wigren, WSP Analys & Strategi. Arbetet har följts av Peter Schmitt, som ansvarat för intern kvalitetssäkring av projektet.

Uppdraget har genomförts i nära samverkan med uppdragsgivarna genom löpande avrapporteringar och diskussioner. Vi tackar speciellt Kristina Eineborg, samordnande näringslivschef för Stockholm Nordost och näringslivschef i Täby kommun, Katarina Fehler från Regionplanekontoret, samt Shula Gladnikoff och Mikael Engström, samordnare för Stockholm Nordost, för värdefulla kommentarer och inspel. Vi vill även tacka alla andra som medverkat vid seminarier och i intervjuer för ert bidrag.

Stockholm, maj 2011

Ole Damsgaard

Innehåll

Sammanfattning.....	4
Inledning.....	6
Bakgrund.....	6
Uppdraget.....	6
Metod	7
Rapportens struktur	8
Näringslivsstrategier i en flerkärning stadsregion.....	9
Ambitionen om en flerkärnig stadsregion.....	9
Näringslivsstrategier i Nordost	11
Näringslivsstrategier i den nära omvärlden	16
Att attrahera och utveckla företag	23
Faktorer av betydelse för att attrahera (och behålla) företag	23
Betydelsen av att attrahera rätt personer	24
Exempel på företagsetableringar.....	26
Företagens syn på näringslivsutveckling i Nordost	27
Nordost i nationella jämförelser.....	30
Erfarenheter från andra kommuner	31
Kartläggning av näringslivets utvecklingsförutsättningar.....	37
Sysselsättningsutveckling	37
Branschstruktur	39
Befolkningsstrukturen.....	47
Arbetskraftens pendlingsmönster.....	50
Stora skillnader inom Nordost	54
Slutsatser och reflektioner	63
Utmaningar för näringslivsutveckling	63
Möjligheter i omvärlden.....	64
Reflektioner kring kommunernas roll	66
Tillväxt och utveckling i den regionala stadskärnan.....	68
Referenser.....	72
Bilaga 1: Exempel på samverkansprojekt i Nordost	76
Bilaga 2: Branschsegment inom KIBS och högteknologisk tillverkningsindustri.....	78
Bilaga 3: Kompletterande tabeller.....	79

Sammanfattning

Denna rapport utgör resultatet av ett uppdrag till Nordregio att bistå kommunerna i Stockholm Nordost med att ta fram ett kunskapsunderlag inför det kommande arbetet med att revidera visionen för Stockholm Nordost och ta fram en handlingsplan för den regionala stadskärnan Täby centrum - Arninge. Rapporten består av fyra delar.

I inledningskapitlet presenteras ambitionerna bakom utvecklingen av en polycentrisk (flerkärning) stadsregion i Stockholm. Idén är gammal, men har till följd av senare års kraftiga tillväxt i Stockholmsregionen fått ökad uppmärksamhet. I den regionala utvecklingsplanen för Stockholm RUFS2010 utpekas förutom den centrala regionkärnan även åtta yttre regionala stadskärnor. Ambitionen är att dessa ska utvecklas till kompletta stadsmiljöer, som kan balansera och komplettera tillväxten i Stockholmsregionen.

Därefter presenteras de näringslivsstrategier som finns eller diskuteras, dels inom kommunerna i Nordost, dels i övriga regionala stadskärnor och i närliggande kommuner. Här konstateras att det finns ett etablerat samarbete inom Nordost, men med fokus främst på infrastrukturfrågor. Idag finns en uttalad ambition om att utveckla även samarbetet inom näringslivsområdet. I centrala regionkärnan och övriga regionala stadskärnor ser näringslivsstrategierna olika ut. Kista-Sollentuna-Häggvik har den tydligaste profilen, med Kista Science City inom IKT-sektorn. Några regionala stadskärnor har en profil inom framför allt inom handel, främst Barkarby-Jakobsberg och Kungens kurva-Skärholmen, men i viss mån även Arlanda-Märsta. I centrala regionkärnan och Flemingsberg finns en koncentration inom life science. Haninge centrum och Södertälje är framför allt kommuncentrum.

Det andra kapitlet innehåller en kortfattad presentation av tillgänglighet, närhet till andra företag och en attraktiv miljö som viktiga faktorer som påverkar regioner och kommuners attraktivitet för näringslivet. Dessutom diskuteras attraktivitet för enskilda individer, eftersom bristen på rätt kompetens ofta är det största tillväxthindret i näringslivet. Detta illustreras med några aktuella exempel avseende företag som nyligen bytt lokalisering (TDC, ABC-gruppen och Swedbank).

Därefter följer en sammanfattning av en intervjustudie med representanter för företag och företagsorganisationer om hur man ser på möjligheterna till näringslivsutveckling i Nordost. Sammanfattningsvis kan man konstatera att problemen främst handlar om begränsningar i kollektivtrafiken, brist på mark och lämpliga lokaler och svårigheter att rekrytera. Detta gäller framför allt ungdomar, eftersom dessa ofta saknar tillgång till bil och inte har möjlighet att bosätta sig i den regionala stadskärnan. Man lyfter även fram önskemål om en närmare dialog med kommunerna. Eftersom antalet intervjuer är begränsat har dessa kompletterats med en genomgång av några aktuella studier av näringslivets bedömningar av kommunernas näringslivsklimat och serviceinsatser. Där konstateras att Danderyd ligger väl till i nationella rankingar av näringslivsklimat, men att det i övrigt finns stort utrymme för utveckling. Avslutningsvis presenteras exempel på hur Botkyrka, Nacka, Nässjö och Karlstad kommuner lyckats i sitt arbete med att attrahera och utveckla näringslivet.

I det tredje kapitlet presenteras resultatet av en statistisk kartläggning och analys av Stockholm/Uppsala-regionen, de olika trafiksektorerna i Stockholm och kommunerna inom Nordost. Analysen innehåller bland annat data avseende sysselsättningsutveckling, branschfördelning, pendlingsmönster och befolkningens utveckling, sammansättning och kompetensnivå. Sammanfattningsvis kan man konstatera att sysselsättningsutveckling i Nordost har varit svag, även inom regionens tillväxtbranscher. Branschstrukturen i Nordost

skiljer sig inte så mycket från genomsnittet i Stockholm/Uppsala, men på kommunnivå har Danderyd en större andel sysselsatta inom hälso- och sjukvård (Danderyds sjukhus) och Täby har en större andel inom handel (Täby Centrum och Arninge Centrum). Näringslivsstrukturen domineras av mycket små företag, många utan anställda, vilket kan förklara varför andelen sysselsatta inom kunskapsintensiv verksamhet är lägre än genomsnittet i Stockholm/Uppsala.

Vad gäller befolkningsutveckling så är skillnaderna inom Nordost stora, med Vallentuna i topp och Danderyd och Täby i botten. Även åldersstruktur, utbildningsnivå och inkomstnivå skiljer sig avsevärt mellan kommunerna, med Danderyd och Täby i topp och Norrtälje i botten. Inpendlingen till Stockholms centrum är betydligt högre än utpendlingen. Skillnaderna mellan centrum och övriga trafiksektorer har dock minskat med åren. På kommunnivå har Danderyd till och med en högre inpendling än utpendling. Det finns även en omfattande pendling inom Nordost, främst till Täby och Danderyd. Efter en fördjupning avseende Täby kommun ges slutligen en kort beskrivning av situationen i de övriga fem kommunerna.

I det avslutande kapitlet presenteras de utmaningar för näringslivsutveckling och möjligheter i omvärlden som identifierats i rapporten. Dessutom ges några reflektioner avseende viktiga frågeställningar för kommunerna att diskutera, samt några förslag till hur Nordost kan utnyttja möjligheterna i samband med den fysiska planeringen av den nya regionala stadskärnan Täby centrum – Arninge.

Utmaningar för näringslivsutveckling

- Dåliga möjligheter att rekrytera – framför allt unga
- Bristande kommunikationer/bristande variation i bostäder och lokaler
- Svag image
- Begränsade näringslivskontakter
- Svaga kopplingar till högre utbildning

Möjligheter i omvärlden

- Stort behov av student- och forskarbostäder
- Attahera utbildning och forskning
- Utnyttja Stockholms miljöprofil i stadsplaneringen
- Utnyttja kommunernas olikheter
- Utveckla samverkansprocesser
- Öka finansieringen från EU

Reflektioner kring frågeställningar för kommunerna

- Betydelsen av kompetensmatchning
- Konkreta näringslivsstrategier
- Småföretagsdominerad näringslivsstruktur
- Service och samverkan inom kommunen
- Betydelsen av strategiska satsningar

Tillväxt och utveckling i den regionala stadskärnan

- Bostadsbyggande, hur kan man attrahera fler ungdomar?
- Underlätta nyföretagande, exempelvis genom att erbjuda en inkubatorsmiljö
- Skapa möjligheter för tillväxtföretag, genom att utveckla samverkansplattformar och flexibla lokallösningar

Inledning

Bakgrund

Stockholms län kan historiskt karaktäriseras som en monocentrisk region, med en dominerande central stadskärna, med många arbetsplatser och andra komparativa fördelar – historiska, stadsspecifika och kulturella/miljömässiga. Stockholmsregionen har under en längre period haft en kraftfull tillväxt, med ett ökande krav på bostäder, kontor och infrastruktur, samtidigt som man velat behålla sin attraktivitet och en hög kvalitet i stadsmiljön. För att balansera tillväxten i den centrala stadskärnan introducerades för ett tiotal år sedan idén om en polycentrisk utveckling i den regionala utvecklingsplanen för Stockholm (RUFS).

I RUFS2010 utpekades, förutom den centrala regionkärnan, även åtta yttre regionala stadskärnor. Ambitionen var att skapa kompletta stadskärnor, med arbetsplatser, bostäder och möjligheter till rekreation, som skulle kunna ta upp konkurrensen med innerstaden. Fokus har legat på tre huvudområden; ökad tillgänglighet i form av offentliga transporter, en attraktiv och kompakt fysisk planering av de utpekade områdena samt utveckling av näringslivet.

En ambition är att de olika stadskärnorna ska komplettera varandra. Varje stadskärna bör därför ha en bred ekonomisk bas, men samtidigt en tydlig profil. Kollektivtrafik och infrastruktur som länkar samman de olika delarna av Stockholm är en förutsättning för utvecklingen av en polycentrisk stadsregion. Kommunikation innebär en möjlighet för att invånarna att pendla till de attraktioner som erbjuds i den centrala stadskärnan, men även en möjlighet för de yttre stadskärnorna att attrahera en del av tillväxten från centrum.

Stockholm Nordost är sex kommuner i den större Stockholmsregionen; Danderyd, Norrtälje, Täby, Vallentuna, Vaxholm och Österåker. För att kunna attrahera invånare, näringsliv och investeringar är det nödvändigt för kommunerna att positionera sig i förhållande till Stockholms centrala stadskärna och de regionala stadskärnorna. Närheten till centrala Stockholm innebär både utmaningar och möjligheter. Eftersom Täby centrum – Arningen dessutom utpekats som en av åtta regionala stadskärnor finns goda möjligheter för strategisk utveckling av kommunerna i Nordost.

Uppdraget

”Stockholm Nordost – en vision” är ett visionsdokument från 2005 för de sex kommunerna i nordöstra Stockholmsregionen; Danderyd, Norrtälje, Täby, Vallentuna, Vaxholm och Österåker. I visionen presenteras en ambition om att Stockholm Nordost fram till 2030 skall expandera med cirka 100 000 invånare, 40 000 nya bostäder och ytterligare 46 000 arbetstillfällen, med Täby centrum - Arninge som en regional stadskärna. Utvecklingen förutsätter en utbyggnad av infrastrukturen och nya kollektivtrafiklösningar, framför allt satsningar på den så kallade Roslagspilen och en utbyggnad av Roslagsbanan mot Arlanda.

Sedan dess har ett arbete påbörjats för att utveckla den regionala stadskärnan Täby centrum - Arninge. Under 2010 presenterades ”Plattform för dialog: Vision - från förortscentrum till regional stadskärna”, ett diskussionsunderlag där man tydligare lyfter fram betydelsen av näringslivsutveckling. Satsningen har två tyngdpunkter; dels ett område i söder, kring Roslags Näsby, Täby centrum och Galoppfältet, dels ett område i norr, kring Arninge-Ullna.

I december 2010 fick Nordregio i uppdrag av Täby kommun och Regionplanekontoret vid Stockholms Läns Landsting att bistå kommunerna i Stockholm Nordost med att ta fram ett kunskapsunderlag inför det kommande arbetet med att revidera visionen för Stockholm Nordost och ta fram en handlingsplan för den regionala stadskärnan Täby centrum - Arninge. I uppdraget ingick att belysa följande frågeställningar;

1. Analys av vad som styr företags etableringar
2. Nulägesanalys av näringslivsstrukturen i regionen
3. En kartläggning av hur regionen påverkas av omlandets utveckling
4. Fördjupad analys av den regionala stadskärnans potentiella näringslivsstruktur

Metod

Uppdraget, som inleddes under december 2010 och avrapporterades i april 2011, byggde på en kombination av kvalitativa och kvantitativa metoder.

Kvalitativa metoder

Uppdraget inleddes med insamling och analys av relevanta dokument avseende visioner, näringslivsstrategier och utvecklingsinsatser i kommunerna och i Stockholmsregionen. Dessa kompletterades löpande under projektet, då nya underlag som bedömdes ha relevans för uppdraget identifierades.

Intervjuer har genomförts med representanter för näringslivet och deras organisationer, samt med kommunala näringslivschefer och andra offentliga aktörer på lokal och regional nivå. I flertalet fall har detta skett genom telefonintervjuer, men i några fall har intervjun genomförts som personlig intervju eller via e-post. Totalt har följande 19 intervjuer genomförts;

- 7 företagsintervjuer
- 2 företagsorganisationer
- 6 näringslivschefer
- 4 övriga

Intervjuerna har följt en intervjuguide med utrymme för kompletterande frågeställningar och antingen dokumenterats skriftligt under intervjun eller med hjälp av bandupptagning. Underlaget bygger även på en fördjupad analys av intervjuer som tidigare genomförts med 11 planeringsansvariga i Stockholms kommuner. För en komplett lista över intervjuade personer, se referenser.

Inga enskilda intervjupersoner har citerats, men anonymiserade utdrag ur intervjuerna, med vissa språkliga redigeringar, presenteras i citatform.

Kvantitativa metoder

Uppdraget har även bestått av statistiska analyser dels av utvecklingsförutsättningar och näringslivsstruktur för hela regionen Stockholm Nordost jämfört med Stockholm/Uppsala-regionen som helhet och med övriga länsdelar, dels en analys av de sex medverkande kommunerna. Analysen baseras framför allt på data ur Tillväxtanalys regionala analys- och prognosystem (rAps/RIS), som utvecklats i syfte att förse lokala och regionala beslutsfattare med jämförbara dataunderlag. Data i rAps bygger på offentlig statistik från SCB, men har anpassats för att ge en mer rättvisande bild av utvecklingen på lokal och regional nivå. Detta

innebär en viss eftersläpning i datafångst och senast tillgängliga data, som använts i denna rapport, avser helåret 2008.

Dialog och förankring

För att säkerställa en dialog med uppdragsgivarna och förankra resultat har tre avstämningsmöten med beställargruppen genomförts (18 januari, 22 februari samt 18 mars). I samband med dessa har uppdraget och preliminära resultat presenterats och diskuterats. Detta har även bidragit till input i form av kompletterande underlag och förslag, exempelvis på fördjupningar och kontaktpersoner.

Rapportens struktur

Denna rapport består av fyra delar. I det första kapitlet ”Näringslivsstrategier i en flerkärning stadsregion” presenteras kortfattat de teoretiska utgångspunkterna och ambitionerna bakom utvecklingen av en polycentrisk stadsregion i Stockholm. Därefter presenteras de näringslivsstrategier som finns eller diskuteras, dels inom kommunerna i Nordost, dels i övriga regionala stadskärnor och i närliggande kommuner.

Kapitlet ”Att attrahera och utveckla företag” innehåller en kortfattad presentation av faktorer som påverkar regioner och kommuners attraktivitet. Detta illustreras med några aktuella exempel på företagsetableringar. Därefter följer en sammanfattning av en intervjustudie med representanter för företag och företagsorganisationer om hur man ser på möjligheterna till näringslivsutveckling i Nordost. Eftersom antalet intervjuer är begränsat har dessa kompletterats med en genomgång av några aktuella studier av näringslivets bedömningar av kommunernas näringslivsklimat och serviceinsatser. Avslutningsvis presenteras några exempel på kommuner som varit framgångsrika i sitt arbete med att attrahera och utveckla näringslivet.

I det tredje kapitlet ”Kartläggning av näringslivsets utvecklingsförutsättningar” presenteras en statistisk kartläggning och analys av Stockholm/Uppsala-regionen, de olika trafiksektorerna i Stockholm och kommunerna inom Nordost. Analysen innehåller bland annat data avseende sysselsättningsutveckling, branschfördelning, pendlingsmönster och befolkningens utveckling, sammansättning och kompetensnivå.

Avslutningsvis, i kapitlet ”Slutsatser och reflektioner” presenteras de utmaningar för näringslivsutveckling och möjligheter i omvärlden som identifierats i rapporten. Dessutom ges några reflektioner avseende viktiga frågeställningar för kommunerna att diskutera, samt några förslag till hur Nordost kan utnyttja möjligheterna i samband med den fysiska planeringen av den nya regionala stadskärnan Täby centrum – Arninge.

Näringslivsstrategier i en flerkärning stadsregion

Ambitionen om en flerkärnig stadsregion

Utvecklingen i Stockholm

Tanken om en polycentrisk utveckling i Stockholmsregionen har förekommit i olika sammanhang sedan slutet av 50-talet. I RUFS2010 utpekades förutom den centrala regionkärnan, som berör delar av Stockholm, Nacka, Solna och Sundbyberg, även åtta yttre regionala stadskärnor. Stockholms centrala regionkärna har en unik roll i det polycentriska mönstret, men ambitionen i RUFS2010 är att minska fokus på den centrala regionkärnan genom att betona de omkringliggande stadskärnorna avseende bland annat bostäder, arbetsplatser, trafik och service. Samtidigt förväntas en spridning av stadsfunktionerna vara gynnsamt för miljön.

Utvecklingen av de regionala stadskärnorna är beroende av investeringar i transportinfrastrukturen. Särskilt kollektivtrafiken underlättar en spridning av stadsfunktionerna och utgör i förlängningen en förutsättning för en verkligt polycentrisk struktur i Stockholm. Det handlar om att skapa stadskärnor i Stockholmsregionen som kan bli mer kompletta städer, med arbetsplatser, bostäder och möjligheter till rekreation, som kan komplettera innerstaden och förskjuta fokus något från den centrala regionkärnan.

I arbetet med att skapa attraktiva stadskärnor ska en rad element samordnas: den fysiska stadsplaneringen, infrastruktur, tillgänglighet, näringslivsutveckling och bostäder samt mer ”mjuka” värden som en levande stadsmiljö, en balanserad social miljö, rekreationsmöjligheter, mötesplatser och serviceutbud av olika karaktär. I RUFS2010-processen har fokus legat på tre huvudområden; ökad tillgänglighet i form av offentliga transporter, en attraktiv och tät fysisk planering samt utveckling av näringslivet.

En viktig del av i tanken med ett polycentriskt Stockholm är att de enskilda stadskärnorna ska ha sin egen profil. De ska inte konkurrera med, utan snarare fungera som komplement till varandra eftersom de har olika saker att erbjuda individer och företag. I relation till näringslivsutveckling är balansgången svår, eftersom den enskilda kärnan inte kan satsa enbart på en eller ett fåtal branscher eftersom man då riskerar att bli sårbar för konjunktursvängningar. Varje stadskärna bör därför ha en bred ekonomisk bas, men samtidigt en klar profil som ger möjlighet till klusterutveckling och synergier mellan utbildningsinstitutioner och andra verksamheter, samtidigt som konkurrensen med övriga kärnor i Stockholmsregionen kan minska.

I RUFS2010 är ett av åtagandena under strategin "Utveckla idéer och förnyelseförmåga" att formulera och genomföra en långsiktig näringspolitik. Det handlar bland annat om att ta fram en gemensam målsättning och modell för näringslivsstrategin. Avsaknaden av en näringslivsstrategi riskerar annars att utgöra ett hinder för Stockholmsregionens långsiktiga ekonomiska utveckling.

Utdrag ur RUFS2010

”Offentliga organ på olika nivåer kan spela en viktig roll för att stödja näringslivets utveckling, till exempel genom att undanröja tillväxthinder för företag, branscher och aktörer i kluster som växer på marknadens villkor.

En förnyelse av näringspolitiken handlar i grund och botten om ett mer effektivt resursutnyttjande genom överblick och kontinuerlig uppföljning. I regionen satsar lokala, regionala och nationella myndigheter, högskolor och intresseorganisationer tillsammans årligen stora resurser för att utveckla regionen och dess näringsliv. Vi vet dock väldigt lite om resultatet av dessa satsningar, särskilt när det gäller helheten och de långsiktiga effekterna på näringslivet. Det gäller både i Stockholmsregionen och för de flesta andra regioner i Europa.

Det finns många aktörer, såväl privata som offentliga, som på olika sätt och i olika omfattning arbetar med finansiering, rådgivning, information, utveckling av kluster- och innovationssystem samt andra selektiva näringspolitiska insatser. Dessa insatser fokuserar framför allt på att utveckla nya och små företag. Insatser görs också för att främja icke vinstdrivande verksamheter som kooperativ, ideella föreningar och lokala utvecklingsgrupper, den så kallade sociala ekonomin. Aktörerna och deras åtgärder är inte samordnade och har inte en gemensam målsättning. Merparten av näringspolitiken inom regionen präglas med andra ord av många olika perspektiv och intressen, men också av kortsiktighet.

Ett första steg mot en långsiktig och effektiv näringspolitik är att formulera en *målsättning* för alla insatser som görs gentemot näringslivet. Insatserna måste stödja ambitionerna i utvecklingsplanen, exempelvis utvecklingen av de regionala stadskärnorna. Insatserna måste också stödja den pågående omvandlingen mot ett allt mer kunskaps- och tjänstebaserat näringsliv. Det behövs bättre kunskap om hur olika typer av insatser långsiktigt påverkar regionens näringsliv. Det är en förutsättning om viktiga offentliga aktörer som kommuner, länsstyrelsen och landstinget ska kunna bidra till – men också dra fördel av – näringspolitiken inom regionen. Flera frågor måste utredas och diskuteras i regionen, men också på nationell nivå, innan en gemensam målsättning formuleras. En sådan fråga är hur det stora antalet aktörer påverkar möjligheten till samordning och långsiktighet, en annan hur regionen kan skapa tydligare strukturer för samverkan och en tredje hur insatserna kan effektiviseras.

I ett andra steg ska aktörerna gemensamt utveckla en *modell eller ett system för samordning*, som prioriterar långsiktighet och som sätter utvecklingen av regionens näringsliv i centrum, i stället för den egna organisationen, företaget eller myndigheten. Sammantaget kan näringspolitikens olika komponenter bli ett mycket kraftfullt instrument för regional utveckling.”

Källa: Regional utvecklingsplan för Stockholm RUFS2010 och www.regionplanekontoret.sll.se

Svårigheter med polycentrisk utveckling

Det finns vissa svårigheter avseende möjligheterna för i Stockholmsregionen att utvecklas polycentriskt. För enskilda kommuner handlar det om en balans mellan den regionala visionen och utvecklingen på kommunal nivå. Den svenska planerings- och administrationsstrukturen innebär att kommunerna i första hand har ansvar för att tillhandahålla grundläggande service. Samverkan kring näringslivsfrågor är därför att betrakta som frivilliga. Det innebär att varje kommun måste värdera sin egen roll i förhållanden till andra aktörer. För den regionala stadskärnan Täby centrum – Arninge gäller det såväl relationen till andra kommuner inom Nordost, som relationen till andra regionala stadskärnor och Stockholmsregionen som helhet.

Erfarenheter av polycentrisk planering

Polycentrism (flerkärnighet) är ursprungligen ett analytiskt begrepp som har använts för att bättre förstå storstäder med mer än ett funktionellt centrum. Det är ofta amerikanska storstäder där en stadsdel utgör affärsdistrikt medan andra stadsdelar fungerar som kulturella eller kommersiella centra. I andra fall handlar det om flera närliggande städer som utgör en sammanhängande funktionell stadsregion, men där varje stad har sin tydliga profil. Det mest kända exemplet på det senare är ’Randstad’ i Nederländerna där Rotterdam typiskt uppfattas

som industri- och affärsstad, Haag som administrativt och politiskt centrum, Utrecht som centrum för IT-sektorn och högteknologiska företag, och Amsterdam med en bredare funktion som centrum för kultur, handel och rekreation.

De exempel på polycentriska storstadsregioner i USA och Nederländerna som nämns ovan har vuxit fram som en konsekvens antingen av en mycket hög tillväxt, historiska och stadsspecifika omständigheter eller som följd av en helt annan storstadslogik än den vi känner i Europa och Norden, och inte som resultat av riktad strategisk planering. Det finns dock en stor tilltro till att strategisk polycentrisk planering ska bidra till att stödja lokala styrkor och potential och därmed främja en mer utpräglad interregional polycentrisk utveckling. Samtidigt är strategisk polycentrisk planering ett relativt nytt fenomen, och därför finns det relativt få konkreta och uppnådda erfarenheter och strategier.

En teoretisk utgångspunkt

I samband med lanseringen av ESDP (European Spatial Development Perspective) 1999 och EU:s Territoriella Agenda 2007 har begreppet polycentrism blivit allt mer använt som grundläggande princip för strategisk planering. Det gäller både transnationell nivå, men i ökande grad också på regional nivå – framför allt i storstadsregioner.

Polycentrisk strategisk planering är ett komplext begrepp och omfattar en rad olika aspekter. Institutionell kapacitet, regionala styrformer och utformning av den fysiska strukturen är några områden som påverkar förutsättningarna. Dessutom måste olika regionala stadskärnornas roller, funktioner och möjligheten att komplettera varandra identifieras. Särskilt det sistnämnda är relevant för strategisk näringslivsutveckling. Samtidigt måste näringslivspotentialen ses i relation till fysisk planering, bosättningsmönster, utbildningsmöjligheter och -samarbeten, offentlig styrning etc. om målet är att uppnå en verklig polycentrisk struktur.

Näringslivsstrategier i Nordost

Att utveckla en näringslivsstrategi för Nordost och den regionala stadskärnan Täby centrum – Arningen innebär en utmaning, eftersom det ställer höga krav på samverkan mellan de sex kommunerna i Nordost; Danderyd, Norrtälje, Täby, Vallentuna, Vaxholm och Österåker. Under senare år har samarbetet inom Nordost utvecklats, främst kring frågor avseende infrastruktur och kommunikation, men även vissa gemensamma satsningar inom näringslivsområdet har påbörjats.

Visioner och strategier på kommunal nivå

Näringslivets utveckling och relaterade politiska visioner finns i första hand på lokalnivå i kommunerna. Generellt sätt finns ett avsnitt i översiktsplanen inom respektive kommun som beskriver näringslivets förutsättningar i kommunen och hur man vill att näringslivet ska utvecklas. Några av kommunerna har någon form av program, strategi eller vision för näringslivet, exempelvis Täby, Vaxholm och Vallentuna, men hittills tycks det saknas konkreta handlingsplaner för näringslivsutveckling i Nordost.

Tabell 1: Näringslivsstrategier på kommunnivå

	Översiktsplan	Vision/strategi för näringslivet	Handlingsplan	Övriga planer/utredningar/projekt
Täby	2010	En politisk vision finns	Nej	Ett näringslivsprogram ska tas fram under 2011
Danderyd	2006	Kort beskrivning integrerat i ÖP	Nej	

Vallentuna	2010	Beskriver kort inriktningen på Näringslivet, antagen 2005	Nej	
Vaxholm	1990 (Pågår ett arbete att ta fram en ny ÖP)	Kort beskrivning om inriktningen inom näringslivet (2008). kompletteras även av näringslivsprogram (2007)		Har genomfört en näringslivsstudie, pågår en handelsutredning
Österåker	2006	Kort beskrivning integrerad i ÖP	Nej	Projektägare Äldreliv Nordost
Norrtälje	2004	Kort beskrivning i ÖP	Kort åtgärdsplan inkluderad i ÖP	

Den regionala stadskärnan Täby centrum - Arningen

Den utpekade stadskärnan Täby centrum-Arninge är lokaliserad i Täby kommun, längs med Roslagsbanans östliga sträckning, norr om den centrala stadskärnan i Stockholm. Den regionala stadskärnan utgörs av två delar, en tät bebyggelse i Roslags Näsby och Täby centrum och en gles bebyggelse med främst externhandel i Arninge. Täby centrum-Arninge utgör en av de största handelsplatserna i Stockholmsregionen. Med förstärkt spårtrafik till regioncentrum och till den regionala stadskärnan Kista-Sollentuna-Häggvik är ambitionen att förbättra tillgängligheten. Parallellt med detta planeras en utbyggnad av stadskärnan med bostäder, arbetsplatser och handel, för att få en mer stadsmässig karaktär och mer blandat innehåll¹. Kärnan utgör en yta av 8,3 km² och sysselsatte i början av 2008 cirka 14 700 personer².

¹ <http://www.regionplanekontoret.sll.se/rufs2010/rufs/Regional-struktur/Regionala-stadskarnor/>

² RTK (2009), Regionala stadskärnor, Rapport 1:2009

Karta: Täby centrum-Arninge



Källa: RTK (2009) Regionala stadskärnor Rapport 1:2009

Täby kommun har tillsammans med övriga kommuner i Nordost och Regionplanekontoret vid Stockholms läns landsting påbörjat ett arbete för att utveckla en operativ handlingsplan för den regionala stadskärnan i Täby centrum - Arninge. I diskussionsunderlaget '*Plattform för dialog: Vision - från förortscentrum till regional stadskärna*' som presenterades 2010 lyfts näringslivsfrågorna fram som ett av fyra strategiska frågeområden, tillsammans med samverkan, regional tillgänglighet och utveckling av stads- och livsmiljön. Här är ambitionen att framtidens regionala stadskärna ska

”...präglas av unika funktioner, nytänkande och innovation. Här finns intressanta företag på en dynamisk arbetsmarknad, som upplevs som goda arbetsplatser värda att pendla för att nå.”

Genom samverkan mellan olika aktörer ska effekterna i den regionala stadskärnans centrala delar bidra till ett mer kunskapsintensivt och differentierat näringsliv, förbättrade marknadsvillkor för stadsbyggande och ökad efterfrågan på etablering i Nordost. När det gäller näringslivsstrategier pekas Arninge ut som ett framtida centrum för handel, upplevelse-industri och ett näringslivskluster med högteknologiska företag. För Täby centrum lyfter man fram ambitionen om ett mer diversifierat näringsliv, där handeln kompletteras med kunskaps-intensiv verksamhet och där förutsättningarna för start, utveckling och expansion av företag är goda.

Den generella uppfattningen inom Nordost är att Täby centrum - Arninge utgör den regionala stadskärnan³. Utvecklingen av kärnan är viktig för kommunerna i Nordost, eftersom den kan bidra till fler arbetsplatser, ökade möjligheter för underleverantörer, bättre kommunikationer och möjligheter att utveckla nya kompetensområden. Samtidigt kan det på kort sikt uppstå viss konkurrens om etableringar och insatser mellan kommunerna. Då är det viktigt att det finns tydliga politiska prioriteringar för att skapa goda förutsättningar för ökad sysselsättning och tillväxt i hela Nordost på längre sikt.

³ Vi har dock inte fått tillfälle att intervjua någon representant för Danderyds kommun.

Främst fokus på infrastruktur

Det finns ett etablerat samarbete mellan kommunerna i Nordost, men fokus har historiskt främst legat på infrastrukturens satsningar. Under 2005 presenterades *'Stockholm Nordost – en vision'*, ett gemensamt visionsdokument avseende utvecklingen inom regiondelen fram till 2030. Visionen är framtagen i ett samarbete mellan Regionplanekontoret vid Stockholms läns landsting och de sex kommunerna nordost om Stockholm: Danderyd, Norrtälje, Täby, Vallentuna, Vaxholm och Österåker. Visionen, som handlar om en gemensam satsning på en regional stadskärna, en väl utvecklad infrastruktur och en utveckling av befintliga och nya stadsmiljöer, är antagen av kommunstyrelse och kommunfullmäktige i respektive kommun.

I dokumentet presenteras en framtidsvision med en kraftfull tillväxt, med ytterligare cirka 100 000 invånare, 40 000 nya bostäder och 46 000 fler arbetstillfällen. Detta skulle innebära nästan en 50-procentig ökning i invånare och för att åstadkomma detta föreslås ökade satsningar på att utveckla transportinfrastrukturen, framför allt i öst-västlig riktning, och flera satsningar på kollektivtrafiken, framför allt utbyggnad av dubbelspår på Roslagsbanan och snabbtåget Roslagspilen. I visionen lyfter man även fram frågor som gäller utbyggnad av regionkärnan Täby centrum - Arninge till en god och kreativ miljö, behovet av gemensam marknadsföring av regionkärnan och vikten av att denna utveckling sker i demokratiska processer. Den formulering i dokumentet som har tydligast koppling till eventuella näringslivsstrategier gäller ambitionen att verka för

”...en miljö som stimulerar till etablering av kunskaps- och tillväxtföretag i kombination med högre utbildning och forskning.”

I visionen talar man allmänt om att skapa attraktiva, kreativa miljöer och lyfter fram möjligheter för arbetsplatser inom framför allt handel, service och turism. Beträffande kopplingen till utbildning och forskning så är det framför allt satsningen på Campus Roslagen i Norrtälje som nämns.

Däremot saknas konkreta förslag till insatser och det är oklart hur väl förankrad Vision Stockholm Nordost är i kommunernas operativa arbete. Det finns idag inga konkreta handlingsplaner eller visioner för näringslivet i Nordost som helhet. Däremot finns det en tydlig enighet om behovet av en gemensam strategisk plan för näringslivsfrågor inom Nordost.

I intervjuer med näringslivsansvariga i kommunerna framgår att det tidigare varit svårt att bedriva näringslivsutveckling i Nordost. Resurserna inom varje kommun har varit begränsade och det är först under senare år som frågan fått en tydligare prioritering från politiskt håll. Detta överensstämmer med utvecklingen i stora delar av Stockholm, där näringslivsfrågorna under senare år fått en ökande betydelse. En förklaring kan vara att globaliseringen medfört krav på utveckling av kompetens och internationell konkurrenskraft. En annan att Stockholmsregionen i samband med programperioden 2007-2013 för första gången fick del av medlen från den Europeiska regionala strukturfonden. Detta ställde krav på tydligare politiska prioriteringar inom ramen för det partnerskap som bildades för genomförandet av programmet. Även det investeringsfrämjande och näringslivspolitiska samarbetet inom ramen för Stockholm Business Alliance (SBA) kan ha bidragit positivt till utvecklingen.

Erfarenheter av näringslivssamverkan

Under de senaste åren har ett antal samverkansprojekt genomförts i Nordost. De flesta har haft fokus på infrastrukturfrågor, exempelvis bussutredningen inom SATSA-projektet⁴. Samverk Nordost ett gemensamt projekt som syftar till att effektivisera mottagandet och integrationen av nyanlända flyktingar.⁵ Men även inom näringslivsområdet har ett antal samverkansprojekt påbörjats inom Nordost, framför allt med fokus på vård och omsorg (Äldreliv Nordost) och turism (Destination Roslagen). Ett annat viktigt samverkansområde gäller kompetensförsörjning. Detta är även enligt andra studier ofta en högt prioriterad fråga för utvecklingsmöjligheter inom näringslivet.

Näringslivsstrukturen i Nordost präglas inte av någon tydlig specialisering. I dagsläget finns inte heller några uttalade klustersamarbeten i Nordost i sin helhet. Däremot finns ett antal lokala utvecklingsinitiativ. Det är framför allt följande fyra utvecklingsinriktningar som utpekats som viktiga av kommunernas näringslivsansvariga:

- Kunskaps- och tjänsteintensiva sektorn
- Besöksnäring, mötesnäring och turism
- Vård, skola och omsorg
- Handel

Det finns en uttalad ambition att utveckla den kunskaps- och tjänsteintensiva sektorn och ta tillvara på den höga kompetens- och utbildningsnivå och det höga nyföretagande som finns inom Nordost-sektorn. Det finns många små konsultföretag inom den kunskapsintensiva sektorn, men det har inte lyfts fram några särskilda utvecklingsstrategier.

Inom besöksnäring och turism pågår idag flera samarbeten, bl.a. inom Destination Roslagen. I Vaxholm finns ett samarbete med näringsidkare i kommunen genom *Vaxholm Turism och Näringsutveckling*⁶. Kommunen har också tagit ett initiativ till att utreda förutsättningar för att etablera en utbildningsinstitution för att höja kompetensen inom besöksnäringen. Även Vallentuna kommun framhåller i sin översiktsplan att man vill utveckla besöks- och mötesnäringen i samarbete med angränsade kommuner. I relation till besöksnäringen och turismen har det utvecklats tre yrkesutbildningar; Projektledare inom mötesdesign, Internationell resekonsult, och Diplomerad guide och reseledare.

Genom lokaliseringen av Danderyds sjukhus så har Nordost en högre andel sysselsatta inom hälso- och sjukvård än andra trafiksektorer. Samtliga kommuner i Nordost ligger dessutom långt fram i arbetet med kundvalsmodeller och etablering av privat verksamhet inom kommunala verksamheter. Det handlar inte i första hand om traditionell landstingsdriven verksamhet, utan tyngden ligger främst på kommunal verksamhet, såsom vård, skola och omsorg. Det innebär att det finns ett stort antal företag inom den traditionellt kommunala sektorn. Detta är bakgrunden till Äldreliv Nordost, ett samverkansprojekt där samtliga kommuner inom Nordost deltar. Projektet är delfinansierat av Europeiska Sociala Fonden (ESF) och fokuserar på samverkan kring kompetensutveckling för att på ett bättre sätt möta kraven på en högre kvalitet i verksamheterna, främja entreprenörskap, men även att ta tillvara på personalens resurser. Genom olika utbildnings- och kompetensutvecklingsinsatser är målet

⁴ <http://www.regionplanekontoret.sll.se/satsa/Om-projektet/>

⁵ http://www.samverknordost.se/Exego.aspx?p_id=323

⁶ <http://www.upplevvaxholm.se/>

är att lyfta äldreomsorgen inom kommunerna, förbättra kundorienteringen och effektivisera verksamhetssystemen.⁷

Ett annat exempel är TioHundra, ett samverkansprojekt i Norrtälje kommun som syftar till att utveckla hälsa, sjukvård och omsorg utifrån den enskilda människans behov och önskemål. Det unika med satsningen är att landsting och kommun har en gemensam organisation för hälsa, sjukvård och omsorg. Inom den finns vårdcentraler, psykiatri, äldre- och handikappomsorg samt akutsjukhus. TioHundra har en nämnd och en förvaltning som är den enda beställaren av hälsa, sjukvård och omsorg. Beställningarna görs hos flera olika utförare, där TioHundra AB är den största.⁸

Samtliga kommuner har även framhållt att handeln är en viktig bransch och ett tillväxt-område. Täby och Norrtälje är redan relativt starka inom handeln, medan Österåker och Vaxholm vill utveckla handeln ytterligare. Vaxholm har exempelvis genomfört en handelsutredning för att få mer information om hur handeln kan utvecklas. En viktig faktor för de framtida utvecklingsmöjligheterna är att Handelshögskolan har lokaliserat sitt ekonomie kandidatprogram inom detaljhandel till Campus Roslagen i Norrtälje. Utöver detta finns även en yrkesutbildning (f.d. KY-utbildning) till butikchef/avdelningschef.

Under senare år har fler utbildningar växt fram med utgångspunkt i behovet av kompetens inom de branscher där Nordost har en omfattande verksamhet. I Hallstavik (Norrtälje) finns det även möjlighet att läsa en yrkesutbildning inom processteknik, som tillhandhålls av Stockholms Teknologiska Institut (STI). En annan satsning inom utbildningssidan är Företagsakademin³, ett kompetensutvecklingsprojekt i samverkan mellan tre kommuner från Nordost (Täby, Norrtälje och Österåker), samt ytterligare sex Stockholmskommuner, med delfinansiering från Europeiska socialfonden. Syftet med projektet är att erbjuda mikroföretag (1-9 anställda) inom tjänstesektorn möjlighet till kompetensutveckling som ska bidra till en långsiktig utveckling, uppmuntra entreprenörskap samt skapa tillväxt i länet.⁹ Kompetensutvecklingen sker i form av olika utbildningar, seminarium och nätverksbyggande, exempelvis inom ledarskap, försäljning och marknadsföring.¹⁰

Sammantaget finns idag en relativt omfattande erfarenhet av samverkansprojekt inom Nordost som bör kunna utnyttjas som plattform för fortsatt samverkan, såväl mellan kommunerna som mellan kommun och näringsliv. Flera av projekten har initierats med finansiellt stöd från de Europeiska strukturfonderna och befinner sig ännu på ett alltför tidigt stadium för att effekterna ska kunna utvärderas. För mer information, se bilaga 1.

Näringslivsstrategier i den nära omvärlden

En omvärldssanalys för den regionala stadskärnan Täby centrum-Arninge och Stockholm Nordost innebär en kartläggning av förhållanden i omvärlden som påverkar möjligheterna för utveckling. När en strategi för näringslivsutveckling initieras bör hänsyn tas till faktorer som påverkar företagens flyttmönster, de styrkor som finns i regionen samt vilka strategier som omkringliggande områden har. Eftersom det finns en begränsning i hur många olika strategier som kan hanteras är det viktigt att utforma en strategi som fokuserar på de viktigaste utmaningarna och som har störst potential att ge resultat.

⁷ http://www.aldrelinvordost.se/exego.aspx?p_id=325

⁸ <http://www.tiohundra.se/1/Globala/Om-TioHundra/>

⁹ <http://www.esf.se/sv/Projektbank/Behallare-for-projekt/Stockholm/Foretagsakademin3/>

¹⁰ <http://www.foretagsakademin.se/>

I arbetet med att hitta sin profil bör den regionala stadskärnan Täby centrum-Arninge och kommunerna i Nordost ta hänsyn både till stadskärnor i dess omedelbara geografiska närhet, som man konkurrerar direkt med, och områden som ligger längre bort, men som det också är viktigt att förhålla sig till.

För att kunna hitta sin plats i Stockholmsregionen är det lämpligt att analysera vilka initiativ som har satts igång och vilka styrkor och potentialer den enskilda stadskärnan ska ta fasta på i utvecklingen av sin egen strategi. Som nämns ovan är komplementaritet ett centralt element i utvecklingen av regionala stadskärnor eftersom enbart ökad konkurrens mellan de utpekade centra inte är ändamålsenligt, varken ur ett resursperspektiv eller för konkurrens och hållbarhet i regionen.

Centrala stadskärnan i Stockholm

Centrala regionkärnan omfattar delar av Stockholm, Nacka, Solna och Sundbyberg. Vad som sker där är väsentligt för näringslivsstrategier som utformas i andra delar av Stockholm. Den centrala stadskärnan har många komparativa fördelar – historiska, stadsspecifika och kulturella/miljömässiga – som Nordost inte kan konkurrera med utan bara förhålla sig till.

Det finns idag ingen samlad strategisk näringslivsutvecklingsstrategi för den centrala stadskärnan. Däremot har Stockholms politiker under senare år fattat beslut om att tydligare prioritera vissa strategiska utvecklingsinstanser inom den centrala stadskärnan, som även har stor betydelse för näringslivet utvecklingsmöjligheter. Tillsammans med Solna har Stockholm under senare år gjort omfattande satsningar på ”life science”, huvudsakligen genom Stiftelsen Stockholms Science City och utvecklingen av området i Hagastaden (tidigare Norra Stationsområdet). Under senare år har dessutom ett antal större näringslivsutvecklingsprojekt med delfinansiering från de Europeiska strukturfonderna initierats, exempelvis Kraftcentrum Stockholm Life. I detta projekt kan även mindre life science-företag i Nordost delta, trots att man inte är fysiskt lokaliserad inom Karolinska Institutet Science Park.

Kraftcentrum Stockholm Life Solna - Stockholm

Projektet kraftcentrum Stockholm Life är ett tre årigt projekt syftar till att utveckla verktyg och processer för samverkan och kunskapsöverföring mellan små och stora life-science företag, akademi och sjukvård. Projektet kan ses som en viktig del för att utveckla den nya vetenskapsstaden som växer fram kring Nya Karolinska, Norra station området, Stockholms Universitet och KTH. Genom att utveckla samverkansprocesserna ska företagen inom området inleda fruktsamma samarbeten och effektivisera sina verksamheter. Detta ska i sin tur leda till att den befintliga forskningsmiljön stärks och den en innovativ miljö växer fram.

Projektet, som drivs i samverkan mellan Stockholm Science City, KTH och Karolinska Institute Science Park, är delfinansierat av Europeiska Regionala Utvecklingsfonden och pågår fram till 2012.

Källor: <http://www.stockholmsciencecity.com/> och <http://projektbank.tillvaxtverket.se/>

Parallellt med detta pågår stora investeringar i infrastruktur och nya bostadsområden som både understödjer det nuvarande näringslivet och gör kärnan ännu mer attraktiv. Norra Djurgårdsstaden är ett aktuellt stadsbyggnadsprojekt i Stockholms kommun, där man förenar miljöteknikutveckling, innovationer och hållbar stadsutveckling. Denna satsning kan utgöra inspiration för satsningar även inom Nordost, eftersom de miljöteknikföretag och byggföretag som deltar i utvecklingen av Norra Djurgårdsstaden troligen kommer att utveckla kunskaper och erfarenheter som även kan tillämpas i utvecklingen av stadskärnan Täby centrum-Arninge.

Norra Djurgårdsstaden – Stadsutveckling, miljöinnovationer och näringsliv

Syftet med stadsbyggnadsprojektet är att utveckla en innovativ och hållbar stadsdel. Målsättning är att området i framtiden ska vara ett internationellt skyltfönster för hållbart stadsbyggande och att de senaste innovationerna inom klimat, miljöteknik och hållbar utveckling ska förverkligas i stadsdelen. Detta sker genom att man satsar fullt ut på innovativa och klimatanpassade lösningar för att minimera energianvändning, avfall och transportbehovet. I utvecklingen av stadsdelen samverkar Stockholms stad med näringslivet för att tillsammans skapa en attraktiv och innovativ miljö. Den första inflyttningen beräknas ske under våren 2011. Hela området förväntas vara klart 2030.

Källa: <http://www.stockholm.se/norradjurgardsstaden>

Närliggande regionala stadskärnor

För kommunerna i Nordost är de utpekade stadskärnorna i norra Stockholm: Kista-Sollentuna-Häggvik, Barkarby-Jakobsberg och Arlanda-Märsta, viktiga att ta hänsyn till. I motsats till den regionala stadskärnan Täby centrum-Arninge har dessa tre stadskärnor mycket tydliga profiler. Kista-Sollentuna-Häggvik har en stark profil inom IT och telekom med Kista Science City som ett ledande aktör; Barkarby-Jakobsberg är dominerat av det stora handelsområdet i Barkarby; och Arlanda-Märstas nuvarande största attraktionspunkt är Arlanda flygplats.

Kista-Sollentuna-Häggvik berör kommunerna Stockholm, Sollentuna och Sundbyberg och har en stark näringslivsprofil med kunskapsintensiva näringsgrenar och utbildningar. Detta är kanske den regionala stadskärna som har den tydligaste visionen för utveckling av näringslivet:

“ To develop Kista Science City into a world leading innovation system and cluster for growth in ICT, mobile and wireless communication, multimedia and broadband systems. “

Denna vision följs upp med aktiviteter som ur ett näringslivsperspektiv både pekar på en stark koppling till forskning och utbildning, och ett ”mjukare” näringsliv inom kultur- och servicesektorn:

”To develop Kista into an exciting and fast growing Science City, with world class companies, universities and research institutes, along with attractive housing, cultural activities, services and recreational facilities to attract competent and skilled national and international people.”

I Kista drivs utvecklingen främst genom Stiftelsen Electrum, en icke-vinst drivande organisation som arbetar med att marknadsföra Kista som etableringsort. Tillväxten skall i första hand ske inom forskningsbaserade och innovativa tillväxtföretag baserade på tillämpningar av ICT (Information and Communication Technology) och insatserna har bäring på näringslivet i hela regionen.

Stiftelsen Electrum

Stiftelsen Electrum verkar för strategier som säkerställer fortsatt tillväxt i Kista Science City. Electrum driver frågor för högre ICT-utbildning, global tillväxt och innovation och dess styrelse består av tongivande representanter från Ericsson, Acreo, IBM, Atrium Ljungberg, Packetfront, KTH samt Stockholms stad. Stiftelsens arbete stöds av sex strategiråd som rymmer ett tvärsnitt av all verksamhet inom Kista Science City. Deras uppgift är att arbeta med strategier, mål och aktiviteter inom ramen för respektive fokusområde, som bidrar till förverkligandet av visionen Kista Science City. För att säkerställa att målen med verksamheten nås har två operativa dotterbolag bildats – Kista Science City AB och inkubatorn STING AB.

Den tillväxtmodell som präglar arbetet inom Kista Science City är triple-helix modellen, där akademi, offentlig och privat sektor samverkar för en dynamisk utveckling. Detta förverkligades bland annat genom upprättande av flertalet operativa nätverk, vars syfte är att stärka de involverade aktörernas tillväxtkraft och forskningsorganisationernas attraktionskraft i Kista Science Park och regionen som helhet. För närvarande utvecklas olika typer av företagsnätverk inom Kista Science Park, med bland annat stöd från den Europeiska Regionala Utvecklingsfonden. Målet med projektet är att utveckla och stärka det redan befintliga klustret kring ICT och multimedia området. Utöver detta anordnar även Kista Science City olika evenemang, seminarier och internationella konferenser om ICT-sektorn.

Stiftelsen Electrum driver även affärsinkubatorn STING som är integrerad och viktigt del av Kista Science City. STING erbjuder teknikföretag affärsutvecklingsstöd och finansiering i tidigt skede. Totalt utvärderar STING 140-180 företag/projekt varje år varav 10-15 antas i affärsinkubatorn. STING har förutom sin inkubator i Kista även lokaler på KTH vid Vallhallavägen och på Karolinska Institutet Science Park i Flemingsberg.

Källa: <http://www.stockholminnovation.com/> <http://kista.com/kontakt/electum/>
<http://projektbank.tillvaxtverket.se/projektbanken#page=a0003>

Barkarby-Jakobsbergs ligger helt i Järfälla kommun. Jakobsberg är kommuncentrum med ett medelstort detaljhandelscentrum, medan Barkarby är regionens näst största externhandelsområde. Den nuvarande näringslivsprofilen omfattar i hög grad handel, både detalj- och partihandel, men det finns också arbetsplatser och företag inom elektronik och instrumentbranschen, vilket är en effekt av ”spill-over” från Kista. Barkarby-Jakobsberg har därför en strategi om att stärka kopplingen till Kista, särskilt genom utbyggnad av infrastruktur. Dessutom arbetar de med olika möjligheter för utveckling av näringslivet, områden för extensiv industri, utbildningsutbud och vidareutveckling av servicesektorn. Det måste dock också understrykas att Barkarby-Jakobsberg ännu inte har en skarpt formulerad strategi för sin profilering och utveckling som stadskärna.

Arlanda-Märsta ligger helt i Sigtuna kommun. Arlanda flygplats är en dominerande arbetsplats och Arlanda stad är ett verksamhetsområde med inslag av externhandel. Arlanda-Märsta är den nyaste stadskärnan, som pekas ut i RUF2010. Man har därför ännu inte kommit så långt i processen med att utveckla stadskärnans kvaliteter. Utvecklingspotential finns i branscher där närheten till flygplatsen är avgörande och i branscher med företag som kan dra nytta av tillgängliga extensiva landarealer. Dessutom ger läget mellan Uppsala och Stockholm området en framträdande placering i regionen.

Sigtuna kommun har en klar förväntning om att « tillväxten är större i företag som finns i kommuner med ett positivt företagsklimat », och arbetar därför med att utveckla dialogen och samarbetet med näringslivet. Konkreta tjänster som kommunen erbjuder är:

- etableringshjälp och rådgivning vid upphandling,
- rådgivning för entreprenörer
- nya mötesplatser
- ett stort kontaktnät

Kommunen arbetar också med att genom olika nätverk tidigt påverka och ge ungdomar en positiv bild av företagande och entreprenörskap, främja samverkan mellan enheter med olika kompetenser och förutsättningar, informera inför miljö- eller brandinspektioner samt säkra kompetensförsörjningen genom samarbete med skolan¹¹.

I längden kan stadskärnan innebära ett visst hot mot näringslivet i Nordost, främst genom att erbjuda mer en fördelaktig lokaliseringsort, avseende kommunikation och tillgänglig mark. Om den diskuterade anslutningen till transportsystemet mellan Nordost och Arlanda genomförs ökar troligen både konkurrensen och möjligheterna till samverkan med företag i denna stadskärna.

Stadskärnor i södra Stockholm

Övriga regionala stadskärnor ligger geografiskt längre ifrån stadskärnan Täby centrum-Arninge och har en näringslivsstruktur som knappast konkurrerar direkt med Täby centrum-Arninge.

Flemingsberg ligger till större delen inom Huddinge och till en mindre del i Botkyrka kommun. Där finns ett fåtal stora offentliga arbetsplatser, framför allt med inriktning på sjukvård, högre utbildning, forskning (bioteknik och medicinsk teknik) och rättsväsen. Däremot är detaljhandeln svagt utvecklad. I januari 2011 inleddes ett samarbete inom life science, i syfte att etablera ett långsiktigt engagemang och stärka samarbetet kring den regionala stadskärnan.

Flemingsberg Science– from brains to business

Stiftelsen Flemingsberg Science startades 1 januari 2011 av Stockholms läns landsting, Huddinge kommun, Botkyrka kommun, Karolinska Institutet, Kungliga Tekniska högskolan (KTH) och Södertörns högskola. Syftet är att främja samarbetet mellan akademi, näringsliv och samhälle i Flemingsberg och medverka till att industriella forsknings- och utvecklingsverksamheter etableras i kärnan. Dessutom ska stiftelsen genomföra olika marknadsföringsaktiviteter för att öka kunskapen om Flemingsberg som etableringsalternativ för kunskapsintensiva verksamheter. Det långsiktiga målet är även att Flemingsberg Science bli en viktig plattform för en utveckling av ett framgångsrikt innovationssystem inom "life science" i Flemingsberg.

Källa: <http://www.flemingsberg.se/sv/Framtid/Flemingsberg-Science/>

Kungens kurva-Skärholmen, ligger i Stockholm och Huddinge kommuner. Skärholmen är ett av Stockholmsregionens stora detaljhandelscentrum och Kungens kurva är det största externhandelsområdet. Trots det innebär troligen det geografiska avståndet och lokaliseringen i södra Stockholm att konkurrensen med Täby centrum - Arningen är måttlig.

Haninge centrum är ett kommuncentrum och ligger helt inom Haninge kommun. Offentlig sektor dominerar bland de sysselsatta, vilket innebär att konkurrensen inom näringslivssidan troligen är låg.

Även **Södertälje** är ett kommuncentrum, som ligger inom Södertälje kommun. Öster om kärnan finns ett större externhandelscentrum. I övrigt domineras näringslivet av två stora företag, Astra Zeneca (läkemedel) och Scania (fordonsindustri). Eftersom det inte finns någon omfattande verksamhet inom någon av dessa sektorer i Nordost så är risken för konkurrens måttlig. Däremot finns eventuellt möjligheter att företag inom life science och fordonsindustrin skulle kunna delta som underleverantörer i samarbetsprojekt.

¹¹ <http://www.sigstuna.se/sv/Naringsliv--Etablering/Foretag-stod-och-radgivning>

Kommuner i norr

Även om de övriga regionala stadskärnorna är de områden som får mest uppmärksamhet i den nuvarande RUFS så är de inte de enda områden som påverkar Nordosts möjligheter för näringslivsutveckling. Uppsala och Upplands Väsby är exempel på kommuner norr om Stockholm som det också är nödvändigt att ta i beaktande vad gäller konkurrens och möjligheter till samverkan.

Uppsala har som vision att ”Uppsala kommun är en Europas ledande kunskapsstäder och en av de främsta etableringsorterna för företag”. För att uppnå detta fokuseras på flera olika områden: en väl fungerande infrastruktur (skapa goda livsmiljöer, erbjuda mark och lokaler, kommunikationer och transportsystem), näringslivsstruktur (utveckling av spetskompetens, nyföretagande, handel och besöksnäring), serviceinriktad kommunal verksamhet (kunnigt bemötande, information etc), samarbetspartner i näringslivsfrågor (lokalt, regionalt och internationellt), samt marknadsföring av varumärket Uppsala.

Handlingsprogram för näringslivet

Detta näringslivsprogram understöds av ett 20 punkter långt handlingsprogram som syftar till att förbättra förutsättningarna för näringslivet. Innehållet är framtaget tillsammans med näringslivets organisationer och företag. De övergripande insatsområdena i handlingsplanen innefattar bland annat:

- skapa en ömsesidig förståelse för företagandets och myndighetsutövningens villkor,
- utveckla samarbete mellan akademi, näringsliv och kommun,
- pröva nya samarbetsformer mellan offentlig och privat verksamhet,
- marknadsföra näringslivspolitikerna,
- effektivisera kommunens ärendehantering inom all myndighetsutövning, och
- synliggöra kommunens upphandlings- och inköpsprocesser.

Källa: www.uppsala.se

Det finns idag ett antal utvecklade samarbeten i kommunen och Stockholm/Uppsala-regionen:

- STUNS (www.stuns.se)
- Uppsala BIO (www.uppsalabio.se)
- Stockholm-Uppsala life science (www.suls.se)
- Turismakademin (www.turismakademin.se)

Upplands-Väsby kommuns centrala dokument för kommunens näringslivssatsningar är ’*Utvecklingsstrategi för ett attraktivt Upplands-Väsby 2007-2015*’. Huvudsakliga utvecklingsområdet enligt dokumentet är:

- Lokal utveckling och tillväxt
 - Företagsklimatet
 - Kommunens service
 - Besöksnäringen
- Lokal attraktivitet
 - Utveckling av platsen
 - Marknadsföring av platsen
- Lokal samverkan
 - Få fler företag att delta
 - Gemensamt partnerskap

Den gemensamma portalen/plattformen Uppsala Väsby Promotion¹² (UVP) är en central kommunikationskanal som understöder kommunens näringslivsstrategi. Detta är en gemensam plattform för samverkan mellan näringslivet och kommunen, som innehåller information om att starta/driva/etablera företag i kommunen samt nyheter kring näringslivet i kommunen. Kommunen har även ett näringslivsråd som syftar till:

”dels att vara kommunens representant när kommunen möter företag och andra intressenter, t ex Upplands Väsby Promotion (UVP), Stockholm Business Alliance (SBA), men också för att följa upp kommunens service i för företagen viktiga frågor...Gruppledarna i samtliga politiska partier i kommunstyrelsen har bildat ett näringslivsråd för att markera vikten av dessa frågor. Politikernas ambition är att rådet skall vara partiöverskridande, utåtriktande och långsiktigt.”

¹² <http://www.uvp.se>

Att attrahera och utveckla företag

För att lyckas med näringslivsutveckling i Nordost är det centralt att förstå vilka faktorer som gör att företag väljer att etablera sig och/eller stanna kvar för att utvecklas i en region eller kommun. Genom att identifiera och kartlägga de faktorer som skapar en attraktiv miljö kan lämpliga offentliga insatser sättas in för att främja attraktiviteten. I följande avsnitt ges en beskrivning av faktorer som identifierats i tidigare studier när det gäller att locka till sig företag, men också individer. Det finns ett tydligt samband mellan näringslivets expansion och en region/kommuns förmåga att locka till sig den kompetens som krävs för att företagen ska kunna utvecklas. Vissa av de faktorer som skapar attraktivitet kan påverkas av enskilda kommuner, medan andra kräver insatser från regional eller nationellt nivå.

I det här avsnittet ges också en beskrivning av det arbete som bedrivits i några kommuner som varit särskilt framgångsrika när det gäller att attrahera och utveckla företag. Att skapa ett bra företagsklimat är något som alla kommuner arbetar med idag men det finns stora skillnader i hur aktiva kommunerna är. Svenskt Näringsliv genomför regelbundet rankningar och studier kring hur det lokala företagsklimatet ser ut runt om i Sverige. I sina undersökningar definierar Svenskt näringsliv det lokala företagsklimatet som *”summan av attityder, regler, institutioner och kunskaper som finns i en kommun när det gäller företagande”*¹³. Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) genomför också liknande undersökningar och arbetar dessutom med att ta fram råd om hur kommuner ska förbättra det lokala företagsklimatet.

Faktorer av betydelse för att attrahera (och behålla) företag

Det finns en mängd olika faktorer som har betydelse för var företag väljer att etablera sig och dessa faktorer hänger samman på ett komplext sätt. Allmänna förutsättningar, som lönenivåer, lagar- och regelsystem, finans- och penningpolitik samt skattenivåer är av betydelse för utländska företags lokalisering till ett visst land, men för val av etableringsort inom ett land har detta mindre betydelse. En fråga som däremot är minst lika betydelsefull som förmågan att attrahera företag är förmågan att behålla företag i regionen, eftersom det oftast är betydligt enklare att tillgodose behov hos etablerade företag än att attrahera nyetableringar.

God tillgänglighet

Vilka faktorer som är mest avgörande för ett företags val av lokaliseringsplats är naturligtvis beroende av vilken bransch företaget verkar inom. Ett företag som tillverkar fysiska produkter är beroende av att transporter av material fungerar på ett bra sätt medan ett kunskapsintensivt tjänsteföretag är beroende av att ligga nära andra företag som nyttjar dessa tjänster.

Tillgänglighet är ett nyckelord när det gäller att skapa attraktivitet för företag. Förutom att företagen måste ha tillgång till sina kunder genom transportmöjligheter och/eller närhet till andra företag krävs också tillgång till ändamålsenliga lokaler och arbetskraft med rätt kompetens. För detta är en infrastruktur med väl fungerande kollektivtrafik helt avgörande. Den myndighetsservicen som företagen efterfrågar måste också vara lättillgänglig och fungera på ett smidigt sätt. Dessa faktorer tillhör en grundläggande bas för vad företagen förväntar sig.

¹³ <http://foretagsklimat.svensktnaringsliv.se/start.do;jsessionid=1E14EB3BBD1A9E2BDCCCD7A53D1668A9>

Närhet till andra företag

Företag och branscher som är innovativa och kunskapsintensiva har särskilt stora fördelar av att vara lokaliserade centralt med god tillgänglighet till både kunder och leverantörer. Forskning visar att det finns tre mekanismer som tillsammans bidrar till detta. Dessa är delning (*sharing*), matchning (*matching*) och lärande (*learning*). I korthet innebär detta att geografisk koncentration underlättar och stimulerar processer som ökar företagens specialisering.

Outsourcing är ett exempel på delning (*sharing*) och innebär att om många företag ligger nära varandra så kan var och en fokusera på sin kärnverksamhet och lägga ut annan produktion på underleverantörer. Det finns ofta skalfördelar hos dessa underleverantörer. Det betyder att ju fler företag som utnyttjar deras tjänster desto mer produktiva blir de, vilket medför att kostnaderna för insatsvarorna kan bli lägre och kvalitén högre. Exempel på områden där allt fler företag lägger ut verksamhet till andra företag är personalrekrytering, fastighetsskötsel, forskning och utveckling, samt omvärldsbevakning. Detta har bidragit till en kraftig ökning av företag som erbjuder tjänster till andra företag. Samtidigt ställer outsourcing ökade krav på leveranser av fysiska varor och transport av arbetskraft inom regionen. För att minimera transporttid och kostnader lokaliserar sig företagen nära varandra så länge produktivitetsvinsterna är större än kostnaderna i form av högre hyror och högre löner.

Matching innebär att företagen genom att geografiskt ligga nära varandra lättare kan hantera osäkerhet. Om företagen ligger tillräckligt nära varandra så kan nedgång i ett företag matchas av en uppgång i ett annat företag om arbetskraften enkelt och utan alltför stora kostnader kan byta arbetsgivare.

Lärande (*learning*) utgår från att strategiskt viktig kunskap ofta finns hos enskilda personer och inte kan överföras via skrivna dokument. Det krävs personkontakter för att överföra kunskaperna mellan olika företag. Därför ökar produktiviteten om kostnaderna för persontransporter kan minimeras genom att företag ligger nära varandra geografisk.

En attraktiv miljö

En annan viktig aspekt är platsens attraktivitet. Det handlar inte bara om att bygga ett varumärke, något som de flesta kommuner gör idag, utan också om att skapa en positiv känsla för den egna regionen/kommunen hos människor som bor på platsen. Att få invånarna att trivas är en helt central del i att bygga ett varumärke och för att kunna marknadsföra en plats gentemot både företag och individer. Det handlar ofta om att bygga på något befintligt och utveckla det, snarare än att satsa på något helt nytt.

Betydelsen av att attrahera rätt personer

Företag, särskilt kunskapsintensiva företag, är helt beroende av att det finns tillgång till högutbildad arbetskraft. Humankapital är den viktigaste resursen för dessa företag. Frågor om kompetensförsörjning och matchning av arbetskraft blir därför viktiga faktorer för näringslivets etableringar. Att attrahera personer med hög utbildning och särskild kompetens blir en viktig, för att inte säga helt avgörande, del av att locka till sig fler företag och för att de redan befintliga företagen ska kunna växa. Detta kan antingen ske genom att attrahera relevant kompetens till en viss region/kommun, eller genom att skapa goda förutsättningar för pendling från andra regioner/kommuner.

Det finns många faktorer som påverkar hur attraktiv en plats/region är för att attrahera arbetskraft (se tabell nedan). Några klassiska faktorer är bland annat höga lönenivåer och goda anställningsvillkor. På senare tid har man alltmer börjat uppmärksamma andra - mer mjuka - värden som tillgång till bostäder, ett bra fritids- och kulturutbud, god tillgång till barnomsorg och skolor. Samtidigt kan vi konstatera att människor är förhållandevis obenägna att flytta på sig, åtminstone efter det att de studerat färdigt och/eller bildat familj.

Tabell 2: Faktorer för att attrahera personer med hög utbildning och/eller spetskompetens

Teoretisk ansats	Exempel på attraktionsfaktorer
Neoklassisk	• Hög lönenivå • Anställningsmöjligheter
Humankapital	• Levnadsvillkor • Karriärmöjligheter
Familjemigration	• Möjligheter för familjemigration • Möjlighet för partner att få arbete • Utbildningsmöjligheter • Tillgång till barnomsorg
'New economic' arbetskraftsmigration	• Tillgång till välfärdstjänster, sociala trygghetssystem • Allmänna rekryteringsbyråer • Standard för validering av utbildning och erfarenheter
Utbudsansats	• Kulturella aktiviteter för spetskompetens
Migrationsnätverk	• Uppmuntran av studentutbyte • Internationellt samarbete högutbildade personer
Migrationssystem	• Uppmuntran av nätverk mellan högutbildade • Uppmuntra bilaterala avtal mellan länder

Källa: Hercog, Metka (2008). *The Role of the State in Attracting Highly-skilled Migrants. The Case of the Netherlands*, EIPASCOPE 2008/3.

En fördel som lyfts fram för att attrahera utländsk arbetskraft det gäller den svenska företagskulturen i allmänhet är att den präglas av ett icke-hierarkiskt synsätt. Detta har stor betydelse för att personer anställda i företaget ska ges möjlighet att utveckla egna idéer och på så sätt bidra till hela företagets framgångar.¹⁴ I många andra länder är företagsklimatet långt mer hierarkiskt och skapar därför inte samma utrymme för att de anställda att bidra till innovation och förnyelse. För att attrahera utländsk kompetens kan vara helt avgörande om båda personerna i ett par att få ett arbete som motsvarar deras krav på en ny ort. Det kan också vara viktigt att skapa sociala mötesplatser för personer som kanske inte har ett nätverk av vänner och familj sedan tidigare. På nationell nivå är det också viktigt med fungerande system för validering av utbildningar.

¹⁴ Engström, Carl-Johan och Cars, Göran, Stadsutvecklingens betydelse för kreativitet och innovationer, Insikt (Malmös attraktionskraft), Stadskontoret, 2010:2

Exempel på företagsetableringar

I en kortfattad analys av några aktuella företagsetableringar kan vi konstatera att de argument som lyfts fram framför allt gäller allmänna förutsättningar, som goda kommunikationsmöjligheter, tillgång till bra lokaler och minskade lokalkostnader.

TDC

TDC är ett ursprungligen danskt företag som erbjuder telekommunikationslösningar för företag. Företaget har cirka 800 anställda i Sverige, varav 350 i Häggvik. I slutet av 2005 beslutade två svenska dotterbolag, TDC Song och TDC Dotcom, att flytta sin verksamhet till Häggvik Business Center i Sollentuna kommun.

Det kanske starkaste skälet till flytten var att TDC Song och TDC Dotcom kunde dela lokaler. Eftersom det fanns lokaler i Häggvik Business Center som var tillräckligt stora för att inrymma samtliga anställda ökades möjligheterna att koordinera verksamheterna och dra nytta av varandras kompetenser. Samtidigt kunde företagen sänka hyreskostnaderna. Häggvik Business Center hade dessutom ett bra läge med närhet både till Arlanda (20 km) och till Stockholms City (ca 15 km)¹⁵.

ABC-gruppen

ABC-Gruppen AB är landets största leverantör av studentmössor och skoltröjor. Företaget samarbetar med över 500 skolor och har haft en hög tillväxt varje år. Under säsongen arbetar över 500 anställda inom försäljning, orderhantering, kundtjänst, design, ekonomi och logistik. Framgången beror på engagerade medarbetare, bra utbud och koncept samt flexibiliteten och tillgängligheten för kunderna. 7 av 10 produkter är framtagna tillsammans med elevråd efter utvärderingsmöten på skolorna¹⁶.

ABC-gruppen utsågs till Årets företagare i Täby kommunen 2010. Trots det valde företaget att lämna kommunen under slutet av 2010 för att flytta till Solna. Den huvudsakliga anledningen var bristande kommunikationsmöjligheter i Täby. Företaget sysselsatte många unga människor, som upplevde att Täby ligger långt bort och hellre ville åka med tunnelbana än med Roslagsbanan. Andra faktorer, som tillgång till lämpliga lokaler, var av mindre betydelse för omlokaliseringen. I övrigt menade företaget att Täby erbjuder samma möjligheter som andra kommuner¹⁷.

Swedbank

I april 2010 meddelade Swedbanks huvudkontor, med cirka 2 000 anställda, att man hade för avsikt att flytta från Brunkebergstorg i centrala Stockholm. Enligt kommunikationschefen Thomas Backteman hade Swedbank vuxit ur sina lokaler och måste därför leta nytt. Enligt Dagens Industri handlade det också om att sänka hyreskostnaderna¹⁸. Tidningen skrev att storbanken letade billigare alternativ utanför tullarna. I en kommentar sa Backteman:

"Det huvudsakliga syftet är att få mer ändamålsenliga lokaler. Förhoppningen är naturligtvis att flytten ska innebära en besparing."

¹⁵ Pressmeddelande, TDC Song och TDC Dotcom

<http://www.cisionwire.se/tdc-sverige/tdc-song-och-tdc-dotcom-flyttar-till-gemensamt-huvudkontor-i-haggvik>

¹⁶ www.abccgruppen.se

¹⁷ Egna intervjuer

¹⁸ DagensPS, 2010-04-21

I februari 2011 meddelades att Swedbank beslutat att vid årsskiftet 2013-2014 flytta alla verksamheter på bankens huvudkontor till nya lokaler i Sundbyberg¹⁹. Vd Michael Wolf skrev:

"Jag är glad att vi har hittat en mycket bra lösning för vårt nya huvudkontor, där alla verksamheter kan utvecklas i samma byggnad. Dessutom innebär de nya lokalerna en betydande kostnadsbesparing jämfört med den nuvarande lösningen i City."

Förutom tillräckligt omfattande markområden och moderna kontor till en lägre kostnad, så tycks även tillgången till spårbunden kollektivtrafik och närheten till andra aktörer inom den finansiella sektorn, exempelvis SEB i Rissne och IKANO-banken, ha haft inflytande på lokaliseringsbeslutet.

Företagens syn på näringslivsutveckling i Nordost

För att få en uppfattning av hur företagen uppfattar utvecklingsförutsättningarna i Nordost har intervjuer genomförts med representanter för företag och företagarorganisationer. Antalet intervjuer har varit begränsat och resultaten kan därför inte göra anspråk på att vara heltäckande. Trots det framkommer ett antal intressanta synpunkter på utmaningar som behöver hanteras om man i framtiden ska lyckas med att attrahera och behålla företag. Enligt intervjuerna så har flera expansiva företag lämnat Nordost, från bland annat Täby och Österåkers kommun, för regionala stadskärnor i exempelvis Kista-Sollentuna-Häggvik, Barkaby-Jacobsberg och Arlanda-Märsta. Som vanliga anledningar till att företagen lämnat Nordost uppgavs bristen på mark, lämpliga lokaler och bostäder, begränsad tillgänglighet till kollektivtrafik och svårigheter att rekrytera framför allt yngre personal.

Begränsad tillgänglighet inom kollektivtrafiken

Den generella trenden i Stockholm är att det blir allt viktigare för företag att etablera sig i goda kollektivtrafiklägen. En förbättrad kollektivtrafik är därför en förutsättning för att utveckla näringslivet i Nordost. Det handlar både om investeringar i befintlig infrastruktur och om att utveckla nya transportlösningar. Bland annat lyfts betydelsen av att driva frågan om en förlängning av Roslagsbanan till Arlanda, men även tydliga önskemål om förlängning av tunnelbanan.

"Vi har ingen tunnelbana och fortfarande inga dubbelspår på Roslagsbanan. Många företag som flyttar från kommunen, flyttar in till city eller Solna eftersom man vill ha bättre kommunikationer. Detta gäller framförallt expansiva företag som anställer folk. Orsaken som de nämner är att det svårt anställa och rekrytera folk till ett företag som är etablerat i Täby. Det är svårt att åka kollektivt till Täby - man måste ha en bil."

"Det är mycket bättre kommunikationer till Kista än till Arninge. Till Kista kan man ta sig både med tunnelbana och med pendeltåg, men även busstrafiken är bra. När företaget låg i Arninge var de anställda mer beroende av bil för att ta sig till arbetet"

Behov av fler och billigare bostäder

Ett annat önskemål som framkommer gäller behovet fler och billigare bostäder, framför allt hyresrätter.

¹⁹ Veckans Affärer, 2011-02-16

”...man har under väldigt lång tid byggt alldeles för lite. Nu finns relativt stora planer i Arninge, Täby-Galopp och Täby centrum, men de inte klara än, vilket gör att det är väldigt ont om bostäder i Nordost. Man har dessutom en åldrande befolkning. Om vi ska få arbetskraft att de facto bo där företagen finns, så behövs det fler bostäder. Eftersom detta inte har gjorts är vi väldigt beroende av inpendling.”

”Vi är i en expansionsfas och vill rekrytera. Men det är inte helt lätt att anställa människor från t.ex. Karlskrona om de inte kan hitta en bostad. Kan kommunen hjälpa till på något sätt? Finns det möjlighet att kommunen kan stötta med temporära hyresrätter, t.ex. 6-månaders kontrakt till en nyanställd? Kommunen måste bli tydligare med hur bostadsläget ser ut - är det helt kört? Måste vi fixa allt själva?”

”Den dåliga tillgången på billiga bostäder i kommunen kan vara ett problem när företaget vill rekrytera. I andra delar av landet finns stor kompetens inom vissa områden och företaget kan vara intresserat av att rekrytera därifrån. Men om det inte finns bostäder så är det inte möjligt att rekrytera externt. Det finns nästan inga hyresrätter.”

Utmaningar för kompetensförsörjningen

Kompetensförsörjningen i en region består av en kombination av tillgänglig arbetskraft i regionen, möjligheten att utveckla kompetens i enlighet med näringslivets behov och möjligheten att rekrytera arbetskraft från andra regioner. På en generell nivå tycks det finnas goda förutsättningar för kompetensförsörjning inom Nordost, eftersom utbildningsnivån är hög.

”Generellt sett är kompetensförsörjningen rätt så bra, eftersom det är många högutbildade som bor i Täby.”

”Fördelen är befolkningen är väldigt välutbildad och attraktiv, antingen för att driva eget företag eller för att arbetar på företag. Det är låg arbetslöshet och en välutbildad befolkning ger en god skattebas. Men det är en åldrande befolkning, vilket gör att vi kommer tillbaks till bostadsförsörjningen, om att bygga mer.”

Trots att det pågår vissa utbildningsinsatser i samverkan med näringslivet, exempelvis inom turism och vård och omsorg, så finns det önskemål om att utveckla samarbetet med utbildningssektorn ytterligare inom specifika områden. Det kan gälla både grundläggande utbildning och högre utbildning.

”Man måste kavla upp ärmarna, speciellt från skolornas sida, och ta tag i detta. Vi kom igång med ett samarbete med skolan ett tag, men det hela avslutades när några personer lämnade sina poster. Det är väldigt beroende av att eldsjälar inom skolan får utrymme och stöd för att utveckla detta. Näringslivet vill ha samarbete, men det kräver engagemang från skolans sida”

Svårigheter att rekrytera

För kompetensförsörjningen från andra regioner är kollektivtrafiken det främsta problemet. I och med att det finns en svagt utvecklad infrastruktur, i synnerhet inom kollektivtrafiken, är det svårt för företagen att rekrytera utanför Nordost.

”När ett företag med kontor både Mörby Centrum och Täby Centrum sökte personal, så fick de mer än dubbelt så många ansökningar till Mörby Centrum än till sitt kontor i Täby. Det beskrev de som helt tunnelbane-relaterat. Trots att de gjorde annonser kring hur lång tid det tog att åka till Täby med Roslagsbanan, som är bättre än sitt rykte, så uppfattas den som bökelig. Bor man nära tunnelbanenätet så är det enklare byta vid T-centralen än att åka till Tekniska och springa upp till Roslagsbanan. Det är också mentalt, eftersom Roslagsbanan är lite sammankopplad med lövhalka osv.”

”Vi märker nu när vi ska rekrytera att det finns ett uppenbart motstånd mot de bristfälliga kommunikationerna. Man suckar över att det är lite långt...”

Bristen på billiga bostäder och avsaknaden av kollektivtrafik är speciellt problematiskt när det gäller möjligheten att rekrytera unga personer. Dels har de sällan ekonomiska förutsättningar att flytta till Nordost, eftersom tillgången till hyresrätter i flera av kommunerna är begränsad och prisnivån på boende hög, dels har de svårt att pendla eftersom kollektivtrafiken är dåligt utbyggd och många saknar möjlighet att ta egen bil. Detta innebär problem för expansiva företag inom branscher som kräver specifik kompetens.

”Unga människor har oftast inte körkort och framförallt inte bil. Man vill därför kunna ta tunnelbanan hem och kan man inte det så är det ett stort minus. Detta leder till att det blir svårt att attrahera bra personal.”

”(Bristen på lokaler och tunnelbana) är det man hör när man pratar med företag som expanderar och som framförallt vill attrahera yngre arbetskraft. Det känns som att Täby är för gammaldags och en sovstad.”

Bristen på mark och lämpliga lokaler

När det gäller företagsetableringar konkurrerar Nordost med attraktiva etableringsmiljöer ibland annat Solna, Kista och längs Arlanda-stråket (Sollentuna, Järfälla, Upplands Väsby, Sigtuna). I de senare kommunerna kan man tillhandahålla attraktiv mark för industri- verksamheter och handel. Det handlar dels om tillgången till mark och lämpliga lokaler, dels om ”matchning” mellan företag och lokaler. Att bristen på mark och lokaler inte lyfts fram som ett problem i större utsträckning kan bero på att en stor del av näringslivet i Nordost består av små kunskapsintensiva företag, med begränsade lokalkrav. Samtidigt kan det innebära problem för mer tillväxtorienterade företag.

”ABC-gruppen är ett exempel på företag som flyttat till Solna, delvis p.g.a. att det inte fanns lämpliga lokaler. (Ett annat företag) är också på väg att flytta eftersom de inte hittar några lämpliga lokaler...”

”I vårt fall är det framför allt markfrågan som är ett problem, men där för vi diskussioner (med kommunen)... Jag tror det är viktigt att kommunen är flexibel inför vad företagen önskar sig när det gäller markfrågor, osv. Man ska inte göra ingrepp i andra intressenters verksamheter, men se till att den mark som inte har lika högt värde, exempelvis industrimark, kommer till användning på rätt sätt.”

Outvecklade kontakter med kommunerna

Från företagatorganisationerna finns det även ett önskemål om mer utarbetade näringslivsstrategi och en tydligare målsättning för näringslivet på kommunnivå. I dagsläget saknas konkreta politiska målsättningar och visioner för näringslivet. Man menar även att dialogen mellan kommunens representanter och företagen behöver förbättras. Det gäller framför allt dialogen med småföretagare och med redan etablerade företag.

”Vi saknar framförallt en aktiv dialog och genom dialog kan vi också klara ut många missförstånd. Det kan vara nyttigt för alla parter att vi har aktivt dialog och då har man alla möjligheter i världen att diskutera eventuella problem, men också få en bättre bakgrund till vissa beslut. Lite överdrivet sagt är det mycket vi och de just nu. Det finns i alla fall en allvarlig underton i detta. Vi har kollegor runt om i Stockholm och jag kan jämföra med hur det ser ut där. Om vi pratar med våra kollegor i Nacka är det raka motsatsen. Huddinge, Södertälje och Sigtuna verkar vara bra kommuner med bra samarbete. Varför kan man inte titta på hur de gör?”

”Företaget tycker sig inte ha någon ingång till kommunen - ingen etablerad kontakt överhuvudtaget. Det mest grundläggande måste alltså förbättras, dvs. att kommunen faktiskt har och tar kontakt med företagen.”

Samtidigt har vissa företag en begränsad tilltro till att kommunen kan lösa näringslivets problem. Om detta bottnar i bristande förtroende för kommunens politiker och tjänstemän eller om man inte ser nyttan av samverkan mellan kommun och näringsliv är oklart.

”Generellt tror jag på att låta näringslivet självt besluta om vad som ska finnas och inte finnas i kommunen – helst ska kommunen bara ge möjlighet för idéer att växa oavsett vilka de är, snarare än att prioritera vissa grenar. Det uppdraget är nog för svårt för politiker.”

”Jag tror att kommunens uppgift snarast är att se till att det finns bra infrastruktur och bra förutsättningar för boende, skolor och hälsovård för våra medarbetare... Om vi skulle ha några problem (med innovationsklimat och kompetensförsörjning) så är det inget som kommunen kan göra någonting åt.”

Nordost i nationella jämförelser

Eftersom antalet intervjuer inom uppdraget varit begränsat har vi kompletterat analysen med en genomgång av ett antal tidigare studier där företagen fått möjlighet att framföra sina synpunkter på näringslivsklimatet i Sveriges kommuner. Det finns idag ett antal olika undersökningar som på olika sätt mäter företagsklimat i svenska kommuner. Enligt Sveriges kommuner och landsting (SKL) 2009²⁰ så tillmäts Svenskt Näringslivs årliga enkätundersökning Lokala företagsklimatet störst vikt.

Resultaten från den studie som Svenskt Näringsliv genomförde under slutet av 2009 överensstämmer väl med de synpunkter som framförts i samband med intervjuerna. När det gäller tillgången till infrastruktur (vägnät, tåg- och flygförbindelser) placerar sig Danderyd på plats 38 av totalt 290 kommuner, vilket kan förklaras av att kommunen genom tillgången till tunnelbanesystemet i många avseenden kan betraktas som en del av Stockholms centrum. Övriga kommuner i Nordost ligger på plats 117-193. När det gäller tillgången arbetskraft med relevant kompetens så är situationen något bättre. Danderyd, Täby och Vaxholm, som också har de högsta utbildningsnivåerna, ligger högst, medan övriga kommuner återfinns mellan plats 121 och 171. I det sammanfattande omdömet på företagsklimatet i kommunerna ligger Danderyd högst på 36 plats, medan spridningen mellan övriga kommuner är stor.

	Infrastruktur	Relevant kompetens	Företagsklimat	Kommunal service
Danderyd	38	10	36	94
Täby	117	49	93	150
Vaxholm	140	69	255	289
Vallentuna	144	135	144	144
Österåker	168	171	184	180
Norrtälje	193	121	107	136

Beträffande relationerna mellan kommun och näringsliv så tycks situationen vara sämre. Kommunerna i Nordost får betydligt lägre ranking avseende kommunens service, med Danderyd på plats 94 och Vaxholm på näst sista plats. Vaxholm är också den av kommunerna som får lägst betyg vad gäller attityder till företagande bland kommunala politiker (272) och tjänstemän (287). Överlag visar tidigare utredningar på en potential för utveckling av näringslivskontakterna inom kommunerna i Nordost. I en kartläggning av kommunernas

²⁰ Sveriges kommuner och landsting (2009), Företagsklimat – kommuner gör skillnad. En enkätundersökning om kommuners tillgänglighet och service till företagen. Sveriges kommuner och landsting (2010), Räkna räkna ranka. En rapport om att mäta företagsklimat i kommunerna.

hemsidor ur ett näringslivsperspektiv 2010 får Danderyd betyget bra, medan övriga kommuners hemsidor inte får mer än godkänt²¹. I en mätning av kommunernas service via telefon och e-post ligger Vallentuna i botten vad gäller handläggares tillgänglighet och Täby vad gäller svarstider. Danderyd får generellt låga betyg avseende handläggarnas information, intresse och engagemang samt bemötande²². I september 2011 presenteras resultatet av Insikt - en servicemätning om kommunens företagskontakter i cirka 166 kommuner. Undersökningen sker i samverkan mellan SKL, Stockholm Business Alliance, Business Region Göteborg och Region Skåne. Cirka 40 000 företag kommer att svara på frågor om bemötande, effektivitet, kompetens, information, tillgänglighet och rättssäkerhet gällande kommunens myndighetsutövning mot företag²³.

Som vi tidigare konstaterat så påverkas företagens utvecklingsmöjligheter av en rad olika faktorer, inklusive infrastruktur, bostäder, skolor och kommunens hantering av frågor som miljö, markupplåtelse och alkoholtillstånd. Det innebär att företag, och kanske speciellt enmansföretag, i hög grad påverkas av attityder och bemötande från andra delar av kommunen än från näringslivsenheten. Det är därför väsentligt att hela kommunen genomsyras av en positiv attityd till tillväxt och utvecklingsfrågor i näringslivet.

Sveriges kommuner och landsting ger råd och stöd till kommuner kring näringslivsutveckling. I en enkätstudie konstateras att det vanligast sättet för kommuner att föra dialog med företagen är att genomföra företagsbesök. Därefter följer frukostmöten, lunchmöten och liknande, och på tredje plats dialogen med företagarföreningar. Dessutom satsar nästan hälften av kommunerna på att etablera näringslivsråd, erbjuda företagsrådgivning, arrangera informationsträffar eller utbildningar om exempelvis nya lagar och regler, skicka ut nyhetsbrev eller arrangera näringslivsdagar²⁴.

Erfarenheter från andra kommuner

Vad är det som gör att vissa kommuner/platser är mer framgångsrika att attrahera företag än andra? Vad är det som gör att dessa kommuner befinner sig högt upp i olika rankningar som genomförs av t.ex. Svenskt Näringsliv och SKL? I Botkyrka kommun i södra Stockholm har man satsat stort på kreativa näringar, både i form av storskaliga satsningar i upplevelseindustrin och mer småskaligt på den starka ungdoms- och musikkultur som finns i kommun. Nacka är en annan kommun som ofta brukar lyftas fram som ett exempel på hur företags- och entreprenörskap kan främjas i en kommun. Nässjö och Karlstad är andra exempel på kommuner som med olika strategier arbetar systematiskt med näringslivsutveckling.

Botkyrka – satsningar på dialog och kreativa näringar

Bilden av Botkyrka har länge förknippats med stadsdelar byggda inom ramen för Sveriges miljonprogram 1965-75, ofta präglade av sociala problem och bristande integration. Botkyrka

²¹ Sveriges kommuner och landsting (2010), .se företagen En undersökning om kommunernas webbplatser ur ett företagsperspektiv.

²² JSM Telefront (2010), Servicemätning via telefon och e-post – Företagande. Undersökning genomförd på uppdrag av Sveriges kommuner och landsting (SKL).

²³ http://www.skl.se/vi_arbetar_med/tillvaxt_och_samhallsbyggnad/foretagsklimat_3/insikt?UsePrintableVersion=true

²⁴ Sveriges kommuner och landsting (2009), Företagsklimat – kommunen gör skillnad. En enkätundersökning om kommunens tillgänglighet och service till företagen.

kommun har tillsammans med en rad andra aktörer under de senaste åren arbetat mycket aktivt med att förändra den bilden. Att skapa en bättre självbild bland människor som bor i Botkyrka har varit ett första steg för att också göra kommunen mer attraktivt i omvärldens ögon. I sin näringslivsstrategi lyfter Botkyrka kommun fram den potential som finns i att kommunen har en ung och internationell befolkning. Med de språkkunskaper och erfarenheter från andra länder som finns i kommunen finns stora möjligheter för kontakter runtom i världen som kan främja näringslivet i Botkyrka (och i hela Stockholmsregionen). Botkyrka kommun understryker att det finns en styrka och potential i att det faktiskt talas 100 olika språk inom kommunens gränser.

Botkyrka kommun har genom aktiva näringslivsinsatser lyckats göra kommunen mer attraktiv för företagsetableringar. Under senare år har man fört en ständig dialog med företagen, på deras villkor och ute i olika stadsdelar. Man har diskuterat deras behov, exempelvis i form av mötesplatser och omvärldsanalyser. Eftersom kommunen har begränsade verktyg för att arbeta näringslivsfrågor har man kopplat många insatser till bland annat utbildning och arbetsmarknad. Ett exempel på detta är Matchning Södertörn Näringsliv, där Botkyrka samverkar med flera av kommunerna i södra Stockholm för att utveckla företagens rekryteringsmöjligheter

Matchning Södertörns Näringsliv

Upprinnelsen till Matchning Södertörns näringsliv går tillbaka till 2008 då Södertörns kommunerna Botkyrka, Haninge, Tyresö, Huddinge, Nykvarn, Södertälje och Salem tog ett gemensamt beslut att ta ett krafttag för ökad tillväxt i regionen.

Kommunerna beslutade sig för att skapa en gemensam organisation för att bättre matcha behov och kompetens på arbetsmarknaden. För att realisera detta startades projektet Matchning Södertörns Näringsliv som drivs av kommunerna tillsammans med näringslivet och arbetsförmedlingen. Inom projektet genomför exempelvis matchningsagenter besök hos företag för att ta reda på vilka behov av arbetskraft företagen har på kort och lång sikt.

Projektet finansieras av Södertörns kommuner, men får även stöd från Tillväxtverket, Europeiska Regionala Utvecklingsfonden och Europeiska Socialfonden.

Källa: www.matchningsodertorn.se

Cirkus Cirkör och Riksteatern är två stora kulturinstitutioner som har etablerat sina verksamheter i Botkyrka. Tack vare sin unga befolkning, genomsnittsåldern är 36 år, har Botkyrka också en stark och aktiv ungdomskultur. Musikscenen, särskilt inom hiphop-genren, är mycket aktiv. Framför allt så har Botkyrka många eldsjälar inom ungdomskultur. I kommunen finns dessutom utbildning inom kreativa näringar, estetiska programmet på gymnasienivå och en eftergymnasial cirkusutbildning. I Tumba finns en utbildning för dataspelsutveckling. Här handlar det mycket om att man i Botkyrka har fångat upp initiativ på ”gräsrotsnivå” och gjort insatser för att främja dessa. En aktuell satsning är projektet Creative Stockholm, där Botkyrka kommun har en ledande roll.

Creative Stockholm

Creative Stockholm är ett strukturfondsprojekt där Botkyrka kommun samarbetar med bland annat Konstfack Transit, Mötesplats Mode och Design, Regionplanekontoret, Södertörns högskola och KTH för att ta fram ett regionalt handlingsprogram och genomföra konkreta insatser för entreprenörer.²⁵ Botkyrka kommun anställer personer som särskilt ska arbeta med entreprenörskap bland unga. Syftet är att stärka det företagande som bygger på ett konstnärligt, kulturellt och kreativt skapande genom samverkan mellan kultur och näringslivssektorer i Stockholmsregionen. Målet är även att utveckla förutsättningarna för företagen inom upplevelseindustrin.

Inom projektet genomförs en nulägesanalys av upplevelseindustrin och man identifierar kommande utmaningar, möjligheter och behov, som underlag för att utveckla en gemensam strategi och plan med konkreta åtaganden och en tydlig ansvarsfördelning mellan involverade aktörer. Rent konkret handlar det exempelvis om matchmaking mellan företag och nya talanger, som har önskan att utveckla sin verksamhet och göra internationella affärer.

Projektet startade 2009 och avslutas i december 2011. Det leds av Botkyrka kommun tillsammans med femton partners från kommuner, landsting, myndigheter, organisationer, nätverk, högskolor och privata aktörer. Budgeten ligger på drygt 12 miljoner, där EU:s regionala utvecklingsfond svarar för 4,85 mkr och Botkyrka kommun för 6,95 mkr.

Källa: www.creativestockholm.eu och projektbank.tillvaxtverket.se

Viss intern kritik mot de satsningar som gjorts i Botkyrka på upplevelseindustrin förekommer dock och då handlar det främst om att satsningarna har kostat väldigt mycket skattepengar utan att det har kommit befolkningen till del i någon större utsträckning.²⁶ Kritiken går också ut på att satsningarna hittills inte skapat någon långsiktig utveckling.

Nacka – kundval och näringslivsråd

Nacka är en annan kommun som ofta brukar lyftas fram som ett exempel på hur företags- och entreprenörskap kan främjas i en kommun. Nacka kommun ligger bra till i olika typer av rankningar av företagsklimatet i svenska kommuner. Nacka har ett strategiskt läge och mycket goda kommunikationer till Stockholms innerstad, samtidigt som det finns bra boendemiljöer med närhet till naturen inom kommunens gränser. Inflyttningen till kommunen har också varit stor de senaste åren.

Nacka har satsat starkt på kundvalsmodellen och marknadslösningar för välfärdsservice och lyfts både fram som ideal och skräckexempel. Satsningarna på kundvalsmodellen har medfört att marknaden för välfärdstjänster har vuxit mycket kraftigt. Nya aktörer inom vård, omsorg och utbildning fortsätter att etablera sig. Det talas om att kundvalsmodellen i Nacka kommun har skapat en öppenhet för entreprenörskap och innovativa lösningar som också främjar företagandet.

Kommunen har också inrättat ett näringslivsråd som består av representanter för företagen, de högsta tjänstemännen på området inom kommunen och politiker, däribland kommunalrådet. Det har skapat ett diskussionsforum där politiker, tjänstemän och företagsrepresentanter möts på en gemensam arena. Ett annat exempel på mötesplatser är den s.k. Företagarträffen som Nacka kommun anordnar en gång per år.

²⁵ Sveriges kommuner och landsting (2009), Den innovativa kommunen - lärdomar från åtta kommuner och relevant forskning.

²⁶ Ibid.

Nässjö – ett gemensamt näringslivsbolag

Båda ovanstående exempel är hämtade från Stockholmsregionen men det finns ingen anledning att inte också gå utanför Stockholm och titta på goda exempel från andra delar av Sverige. Nässjö ligger i den del av Småland som har en stark tradition av entreprenörskap och småföretagande. ”Gnosjöandan” är numera ett väletablerat begrepp. För att främja näringslivsutveckling i kommunen har kommunen medverkat i etableringen av Nässjö Näringsliv AB.

Nässjö Näringsliv AB (NNAB)

I början av 1980-talet bildades Näringslivets samarbetskommitté i Nässjö. Här ingick representanter från Nässjö Industriklubb och Nässjö Köpmannaförening som förde en dialog med kommunen om aktuella frågor. Arbetet ledde fram till att Stiftelsen Nässjö Näringslivscenter bildades 1987. Från 1 januari 1988 inledde stiftelsen sin verksamhet, genom att inrätta ett näringslivskontor, där vd och sekreterare tillsattes. Stiftelsen ombildades till bolag i december 1992 med 68 företag och Nässjö kommun som aktieägare. I dag har Nässjö Näringsliv AB mer än 300 intressenter inom näringsliv, handel, fastighetsägare och vissa myndigheter.

År 2000 lanserades metoden OneDoor, där Nässjö kommun, Arbetsförmedlingen och Nässjö Näringsliv AB samverkar för att främja näringslivsutveckling i kommunen. Syftet är att samla alla resurser som finns i kommunen och som berör företaget. Företagen ska inte behöva söka informationen utan den ska finnas lättillgänglig på ett och samma ställe. OneDoor-metoden har bidragit både till lokal företagsutveckling och till att befintliga företag har etablerat sig i kommunen. Metoden har rönt stort intresse i andra delar av Sverige och också på nationell nivå.

I samband med företagsetableringar lyfter man fram möjligheten att erbjuda snabba och smidiga lösningar genom arbetssättet med OneDoor och ett nära samarbete med kommunen. Man betonar även styrkan med Nässjöns logistiska läge, cirka 2,5 timme till Malmö respektive Stockholm, och att det finns ett kluster av logistikföretag, t.ex. Jysk, Rusta och Tura Scandinavia. Etableringen av Jysk i Nässjö är ett exempel på en framgångsrik satsning från NNAB.

Källa: www.nnab.se

Karlstad – aktiv part i regionens utvecklingsarbete

Värmland är en av de svenska regioner som systematiskt utnyttjat klustersatsningar som ett strategiskt verktyg i det regionala utvecklingsarbetet. När det gäller utvecklingsinitiativen i länet så medverkar de 16 kommunerna av olika skäl. Karlstads kommun och Region Värmland medverkar i princip i alla satsningar, även om graden av engagemang varierar. Representanter för kommunen sitter exempelvis med i styrelsen för den öppna inkubatorn Inova och som adjungerad till ledningen i vissa av regionens prioriterade klusterinitiativ.

Stiftelsen Inova i Wermland – en öppen affärsinkubator

Stiftelsen Inova i Wermland driver en inkubator för att utveckla människor och affärsidéer till växande företag i Värmlandsregionen. Aktiviteterna i inkubatorn ger respektive företag stöd inom områdena nätverk, organisation, värde och affärsutveckling. På det sättet får företagen hjälp inom områden som är viktiga för deras framtida möjligheter till utveckling på marknaden.

Det unika med Inovas verksamhet är att den är öppen mot alla branscher och samarbete sker med flertalet aktörer inom såväl näringsliv och universitet som offentlig sektor. Affärsutvecklingen sker i olika former, exempelvis genom rådgivning, kontaktförmedling, seminarier och workshops. Utöver detta erbjuds företagen praktiska förutsättningar för att kunna driva företag, som exempelvis gratis kontorsplatser och IT-infrastruktur med support.

Inova finansieras i samverkan mellan Innovationsbron, Karlstad kommun, Region Värmland, Karlstad Universitet, Kristinehamns kommun och Näringslivssamverkan Kristinehamn.

Källa: www.inova.nu

När det gäller utvecklingssatsningar inom det befintliga näringslivet så kanaliseras de i hög grad genom regionens klusterinitiativ. Förutom att de mer etablerade klusterinitiativen inom stål och verkstad, pappers- och massaindustri (The Paper Province), förpackningsindustrin (The Packaging Arena) och ICT-sektorn (Compare) så prioriteras även vissa mer embryonala klustersatsningar i de regionala utvecklingsplanerna (RUP). Genom samarbetet med klusterinitiativen så har kommunerna och Region Värmland en väl utvecklad dialog med stora delar av näringslivet. Detta har bland annat utnyttjats i samband med diskussioner om hur medel från försvarsomställningen 2004, de så kallade B2-medlen, skulle utnyttjas för att skapa alternativ sysselsättning och tillväxt i Värmland. Regionen har även använt klusterinitiativen i dialogen med Karlstads universitet om prioriterade forskningssatsningar och finansiering av nya professorer.

Ett exempel på ett klusterinitiativ inom den kunskapsintensiva företagssektorn är Compare, som etablerats på initiativ från näringslivet men fått stöd från offentliga aktörer och med tiden utvecklat ett nära samarbete även med Karlstads universitet.

Stiftelsen Compare Karlstad

Compare etablerades under högkonjunkturen år 2000 i syfte att stärka den expanderande ICT-sektorns image och skapa en mötesplats för denna nya del av näringslivet. Med fokus på affärer, etableringar och kompetensförsörjning ska Compare verka för att nå stiftelsens mål – att skapa tillväxt för intressentföretagen. Inledningsvis låg fokus på basaktiviteter för att skapa en plattform för att arbeta med marknadsföring, etablera kontakter och underlätta rekrytering till regionen ICT-sektor. Kort efter etableringen av Compare drabbades den svenska ICT-sektorn av en kraftig nedgång och fokus på sysselsättning och arbetskraftsförsörjning ökade. Med tiden utvecklades Compare alltmer till ett projekthus för olika typer av offentligt delfinansierade projekt.

Över tiden har Compare tillsammans med Karlstads universitet etablerat ett projekthus, Compare Business Innovation Center (CBIC), för utveckling av nya idéer. Man har även byggt ett oberoende testlabb för utveckling av nya produkter och tjänster, Compare Testlab. Stiftelsen äger även ett holdingbolag för att kunna hantera kommersiella intäkter, främst i form av hyror.

Compare är en samverkansorganisation med omkring 100 intressentföretag med sammanlagt ca 2 500 anställda i regionen. Omsättningen uppgår till närmare 20 mkr årligen. Basfinansiering via intressentavgifter, som varierade mellan 2 500 och 100 000 kronor årligen beroende på hur många anställda företagen har i regionen, utgör knappt en mkr årligen. Övriga intäkter består främst av projektintäkter och hyror från testlabbet. Av omsättningen kommer ungefär hälften från näringslivet och hälften från offentliga aktörer. 2010 hade Compare en fast anställd tjänsteman och ett tiotal projektanställda personer.

Källa: www.compare.se och eget material

För Karlstad kommun har klustersamarbetet haft konkret nytta, bland annat genom att bidra till företagsetableringar, ökad kvalité i gymnasieverksamheten, en utveckling av högskolans roll och skapandet av en attraktiv arbetsmarknad.

Kartläggning av näringslivets utvecklingsförutsättningar

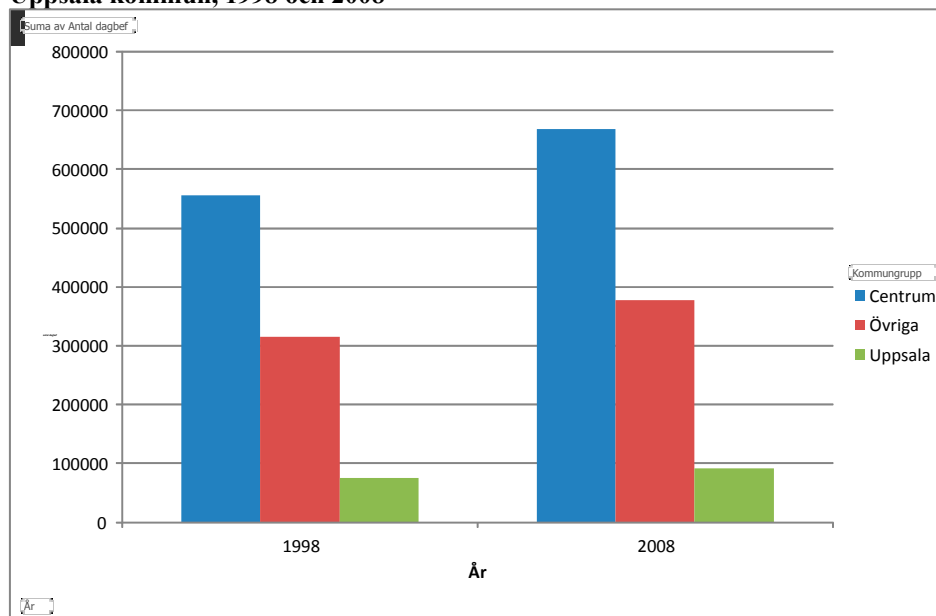
Sysselsättningsutveckling

Snabbast utveckling i centrum

Sysselsättningen²⁷ i Stockholm/Uppsala-regionen är koncentrerad till kommunerna i Stockholms centrum (Stockholm, Solna, Sundbyberg och Lidingö). Av totalt 1,138 miljoner sysselsatta under 2008 hade 669 000 personer (närmare 60 procent) sin arbetsplats i centrum, 377 000 i övriga Stockholmskommuner och 92 000 personer i Uppsala kommun.

Koncentrationen till centrum har varit stabil under de senaste 10 åren. Mellan 1998 och 2008 har sysselsättningsökningen varit snabb i Uppsala kommun (21,0 procent) och Stockholms centrum (20,3 procent), men mer måttlig inom övriga kommuner (9,7 procent).

Figur 1: Sysselsättningens fördelning mellan Stockholms centrum, övriga Stockholmskommuner och Uppsala kommun, 1998 och 2008



Källa: SCB/rAps (egen bearbetning)

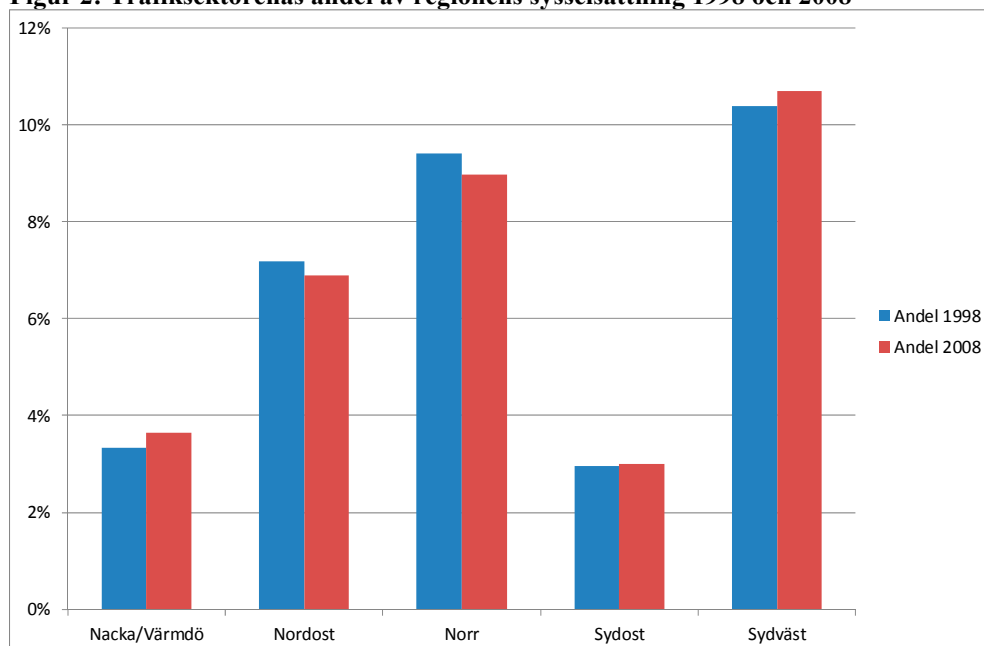
Nordost och Norr halkar efter

En uppdelning av Stockholmskommuner utanför centrum på trafiksektorer²⁸ visar att Nordost (Danderyd, Norrtälje, Täby, Vallentuna, Vaxholm och Österåker) och Norr (Ekerö, Järfälla, Sigtuna, Sollentuna, Upplands-Bro och Upplands Väsby) har tappat sysselsättningsandelar till Sydväst (Botkyrka, Huddinge, Salem och Södertälje) och Nacka/Värmdö. Mellan 1998 och 2008 har Nordost minskat sin andel av regionens sysselsatta från 7,2 till 6,9 procent och Norr har gått från en andel på 9,4 till 9,0 procent. Samtidigt har Sydväst ökat från 10,3 till 10,7 procent och Nacka/Värmdö från 3,3 till 3,6 procent, medan Sydost (Haninge, Nynäshamn och Tyresö) har legat oförändrat på 3,0 procent av regionens sysselsättning.

²⁷ Sysselsättningen definieras som förvärvsarbetande dagbefolkning, d.v.s. personer som arbetar i kommunen.

²⁸ Trafiksektorer utgör en av flera områdesindelningar som används i analyser baserat på den s.k. Områdesdatabas (ODB) som hanteras av Stockholms läns landsting.

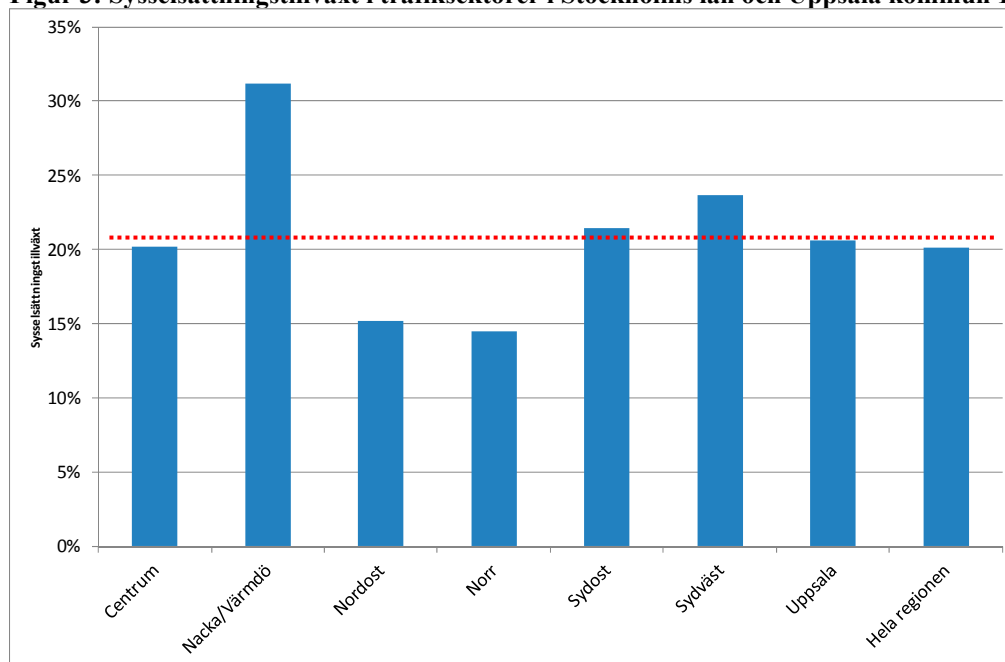
Figur 2: Trafiksektorens andel av regionens sysselsättning 1998 och 2008



Källa: SCB/rAps (egen bearbetning)

Minskningen kan förklaras av att sysselsättningstillväxten i Nordost, liksom i Norr, har varit cirka fem procentenheter långsammare än i Stockholm/Uppsala-regionen som helhet mellan 1998 och 2008 (15 procent jämfört med 20 procent). Samtidigt har sysselsättningstillväxten varit snabbare än genomsnittet i Nacka/Värmdö, Sydvest och Sydost. De flesta nya jobben i antal räknat har lokaliserats till centrum och Sydvest, i kraft av deras storlek, medan sysselsättningstillväxten i procent varit snabbast i Nacka/Värmdö. Tillväxtmönstret i regionen har förskjutit tyngdpunkten i sysselsättning söderut.

Figur 3: Sysselsättningstillväxt i trafiksektorer i Stockholms län och Uppsala kommun 1998-2008



Källa: SCB/rAps (egen bearbetning)

Att sysselsättningstillväxten i Nordost och Norr har varit långsam kan antingen bero på en ofördelaktig branschstruktur eller en allmänt långsam sysselsättningstillväxt i flertalet branscher. Vilket alternativ som bäst passar in på Nordost har policyimplikationer, varför det är intressant att närmare studera näringslivsstrukturen i regionen.

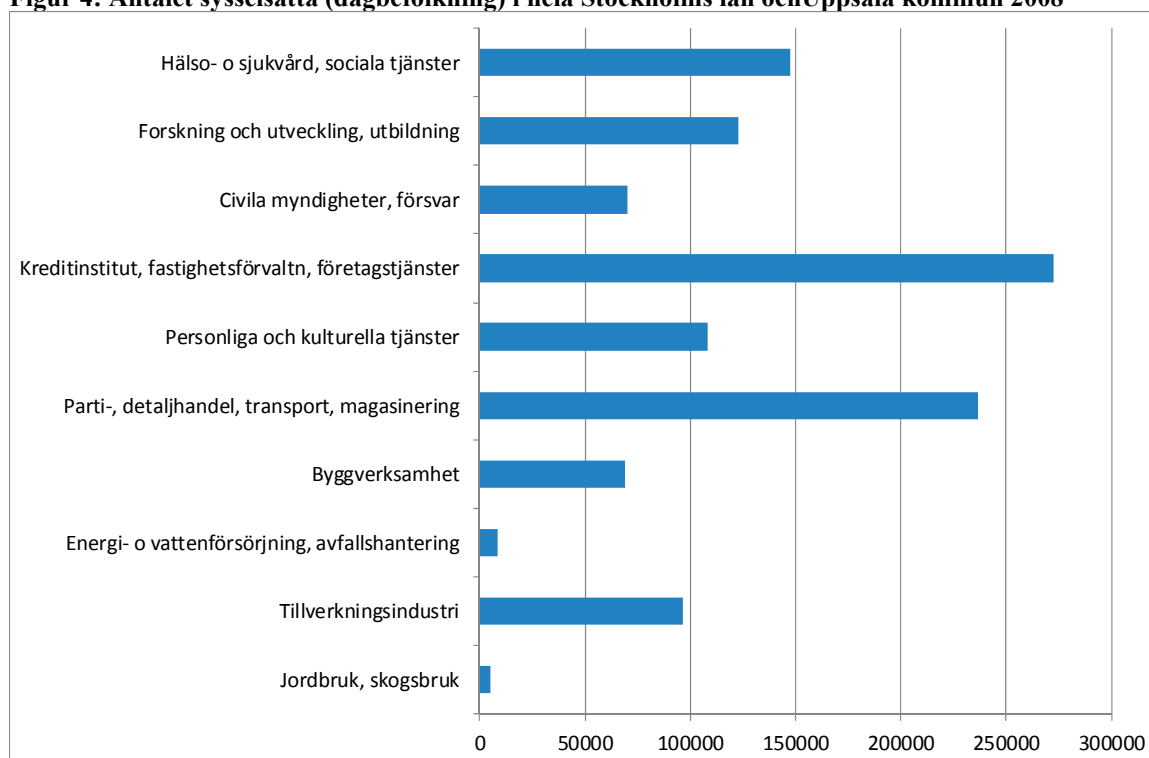
Branschstruktur

Hur sysselsättningen fördelas mellan trafiksektorer och kommuner beror dels på hur stora olika branscher är, dels på trafiksektorn eller kommunens andel av sysselsättningen inom varje bransch.

Branschernas storlek, koncentration och fördelning

I nedanstående figur visas antalet sysselsatta 2008 i hela Stockholm/Uppsala-regionen enligt en grov branschindelning på tio branscher. Resultatet visar att de största branscherna 2008 utgjordes av 'Kreditinstitut, fastighetsförvaltning och företagstjänster' (273 000 sysselsatta) och 'Parti- och detaljhandel, transport och magasinering' (237 000 sysselsatta). Därefter kom i storleksordning 'Hälsa- och sjukvård, sociala tjänster' (147 000), 'Forskning och utveckling, utbildning' (123 000), 'Personliga och kulturella tjänster' (109 000), 'Tillverkningsindustri' (97 000) och 'Civila myndigheter, försvar, mm' (70 000 sysselsatta). Förändringarna i branschstruktur har varit små under den senaste tioårsperioden.

Figur 4: Antalet sysselsatta (dagbefolkning) i hela Stockholms län och Uppsala kommun 2008



Källa: SCB/rAps (egen bearbetning)

När det gäller kommunernas andel av sysselsättningen i varje bransch så påverkas den av branschens geografiska koncentration²⁹. Nyttan av att lokalisera sig i närheten av andra

²⁹ Ett vanligt mått på graden av geografisk koncentration i en bransch är Ginikoefficienten. Värdet på koefficienten kan variera mellan 0 och 1, där en helt jämn fördelning ger värdet 0. Om all sysselsättning i regionen är koncentrerad till en kommun blir Ginikoefficienten 1.

företag inom branschen varierar mellan branscher. Positiva effekter av samlokalisering³⁰ och innebär att företagens produktivitet ökar när företagen finns nära varandra och i lägen som ger en stor marknadspotential för insatsvaror, arbetskraft och för färdiga produkter. Särskilt företag och branscher som är innovativa, kunskapsintensiva och kontaktintensiva har fördelar av en central lokalisering. I hela Stockholm/Uppsala är det den största branschen, 'Kreditinstitut, fastighetsförvaltning och företagstjänster', som är mest geografiskt koncentrerad (0,8), följd av 'Personliga och kulturella tjänster' (0,74). Den näst största branschen, 'Parti- och detaljhandel, transport och magasinering', har en medelhög koncentration (0,66), vilket innebär att den är betydligt mera geografisk spridd. Över lag har de medelstora branscherna en medelhög koncentration, medan de små branscherna har en låg koncentration. Detta mönster har varit stabilt över den senaste tioårsperioden.

Tabell 3: Branschkoncentration i Stockholms län och Uppsala kommun, 2008

Små branscher 2008	Antal dagbef 2008	Gini 2008
Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske	5 287	0,53
Energi- o vattenförsörjning, avfallshantering	8 596	0,19
Byggverksamhet	69 160	0,56
Medelstora branscher 2008	Antal dagbef 2008	Gini 2008
Utvinning av mineral, tillverkningsindustri	96 699	0,69
Personliga och kulturella tjänster	108 353	0,74
Civila myndigheter, försvar, internat. organisationer	70 016	0,68
Forskning och utveckling, utbildning	122 676	0,62
Hälso- o sjukvård, sociala tjänster; veterinärverksamhet	147 221	0,64
Stora branscher 2008	Antal dagbef 2008	Gini 2008
Parti-, detaljhandel, transport, magasinering	236 804	0,66
Kreditinstitut, fastighetsförvaltn, företagstjänster	272 629	0,80

Källa: SCB/rAps (egen bearbetning)

Dessa skillnader i koncentration avspeglar sig tydligt i fördelningen av sysselsättning i olika branscher mellan Stockholms centrum, övriga Stockholmskommuner och Uppsala kommun. Centrum har framför allt en hög andel av regionens sysselsatta inom tre branscher: 'Kreditinstitut, fastighetsförvaltning, företagstjänster', 'Personliga och kulturella tjänster' och 'Civila myndigheter, försvar, mm', medan övriga Stockholmskommuner har en högre andel av sysselsättningen i 'Jordbruk och skogsbruk', som är den minsta branschen. I övriga branscher är skillnaderna mindre. Uppsala har genomgående en lägre andel av sysselsättningen.

³⁰ Så kallade agglomerationseffekter.

Tabell 4 Andel sysselsatta per bransch i centrum, övriga Stockholmskommuner och Uppsala kommun av totalen 2008

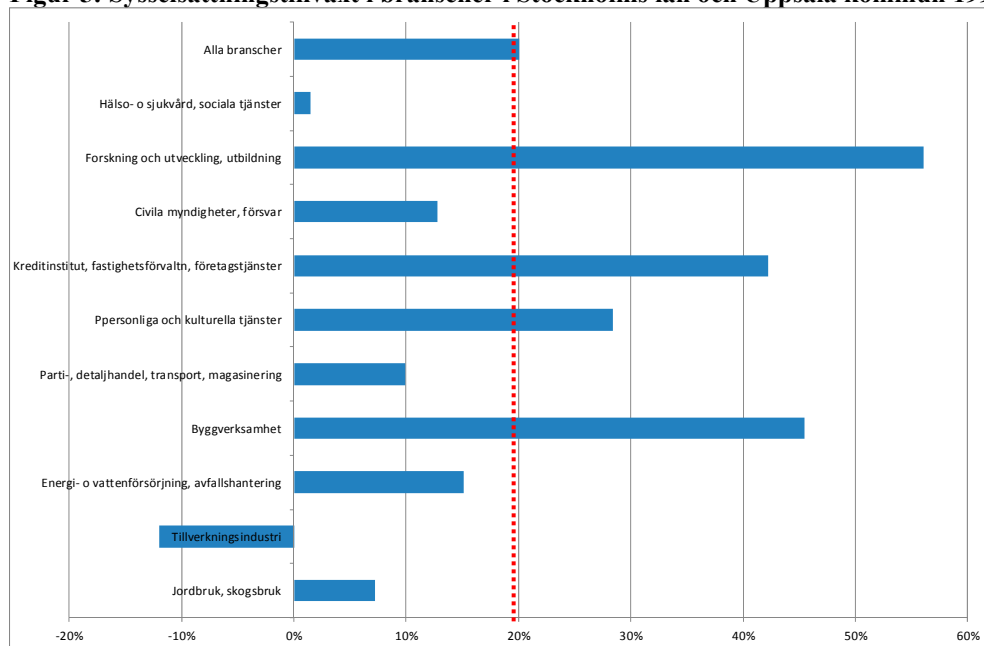
Bransch	Centrum	Övriga Stockholms-kommuner	Uppsala	Nordost
Jordbruk, skogsbruk	20 %	59 %	21 %	19 %
Tillverkningsindustri	45 %	48 %	7 %	6 %
Energi- o vattenförsörjning, avfallshantering	56 %	35 %	9 %	5 %
Byggindustri	45 %	46 %	9 %	9 %
Parti- och detaljhandel	55 %	39 %	6 %	7 %
Personliga och kulturella tjänster	69 %	24 %	6 %	5 %
Kreditinstitut, företagstjänster mm	77 %	18 %	5 %	4 %
Myndigheter	67 %	25 %	8 %	5 %
FoU-institutioner	47 %	40 %	14 %	8 %
Hälsa- o sjukvård	46 %	41 %	13 %	12 %

Källa: SCB/rAps (egen bearbetning)

Även detta mönster har varit stabilt över en tioårig period, med några marginella förskjutningar i lokaliseringsmönstret. I branschen 'Civila myndigheter, försvar, mm' har det skett en viss omflyttning från övriga Stockholmskommuner till centrum, vilket sannolikt har att göra med att de statliga myndigheterna och framförallt departementen har ökat antalet sysselsatta, samtidigt som kommunernas sysselsättningstillväxt har varit långsammare. I branscherna 'Tillverkningsindustri', 'Parti- och detaljhandel, transport och magasinering', och 'Personliga och kulturella tjänster', har det ägt rum en förskjutning av sysselsättning i riktning från centrum till till övriga kommuner. Inom 'Forskning och utveckling, utbildning' har både Stockholm tagit sysselsättningsandelar från Uppsala.

Under perioden 1998-2008 har sysselsättningstillväxten i Stockholm/Uppsala som helhet legat på cirka 20 procent i genomsnitt för alla branscher. Det är fyra branscher som vuxit snabbare än genomsnittet. Dessa är i storleksordning 'Forskning och utveckling och utbildning', 'Byggverksamhet', 'Kreditinstitut, fastighetsförvaltning och företagstjänster', samt 'Personliga och kulturella tjänster'.

Figur 5: Sysselsättningstillväxt i branscher i Stockholms län och Uppsala kommun 1998-2008

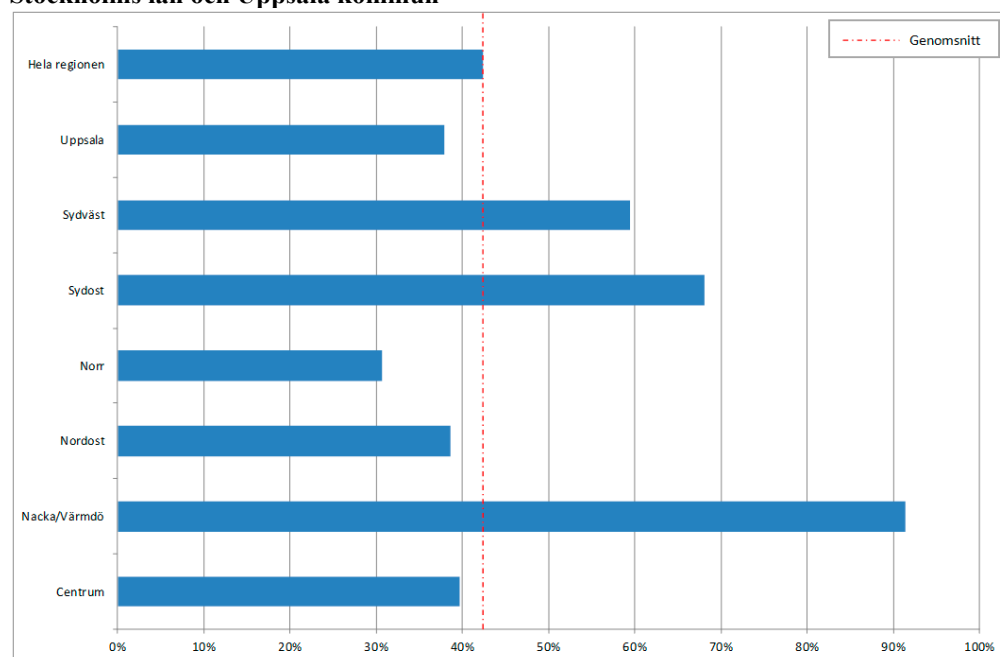


Källa: SCB/rAps (egen bearbetning)

Svag utveckling i tillväxtbranscherna i Nordost

Som tidigare konstateras så har Nordost haft en svagare sysselsättningsutveckling mellan 1998 och 2008 än många andra trafiksektorer. I figuren nedan framgår att även sysselsättningstillväxten i de fyra tillväxtbranscherna har varit lägre än genomsnittet för Stockholm/Uppsala-regionen i Nordost. Den snabbaste tillväxten har skett i trafiksektorerna Nacka/Värmdö och i södra Stockholm. Grannsektorn Norr har däremot också haft en långsam sysselsättningstillväxt.

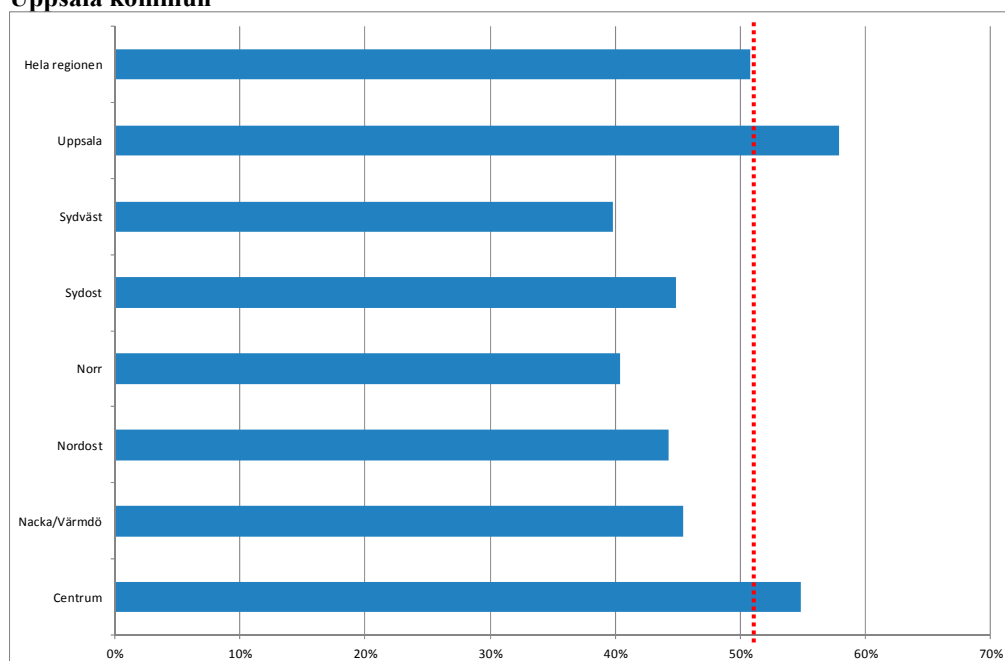
Figur 6: Tillväxt i antalet sysselsatta 1998-2008 regionens tillväxtbranscher efter trafiksektorer i Stockholms län och Uppsala kommun



Källa: SCB/rAps (egen bearbetning)

Detta skulle kunna bero på att Nordost 1998 hade en låg andel sysselsatta inom tillväxtbranscherna, vilket skulle bidra till en långsammare sysselsättningstillväxt än i regionen som helhet. I nedanstående figur framgår att ungefär hälften av alla sysselsatta i Stockholm/Uppsala-regionen arbetade inom någon av de fyra tillväxtbranscherna 1998. Det var däremot bara centrum och Uppsala som hade en högre andel än genomsnittet. I övrigt var skillnaden mellan Nordost och de snabbväxande trafiksektorerna Nacka/Värmdö och södra Stockholm för liten för att förklara skillnaderna i sysselsättningstillväxt 1998-2008.

Figur 7: Andel sysselsatta 1998 i regionens tillväxtbranscher efter trafiksektorer i Stockholms län och Uppsala kommun



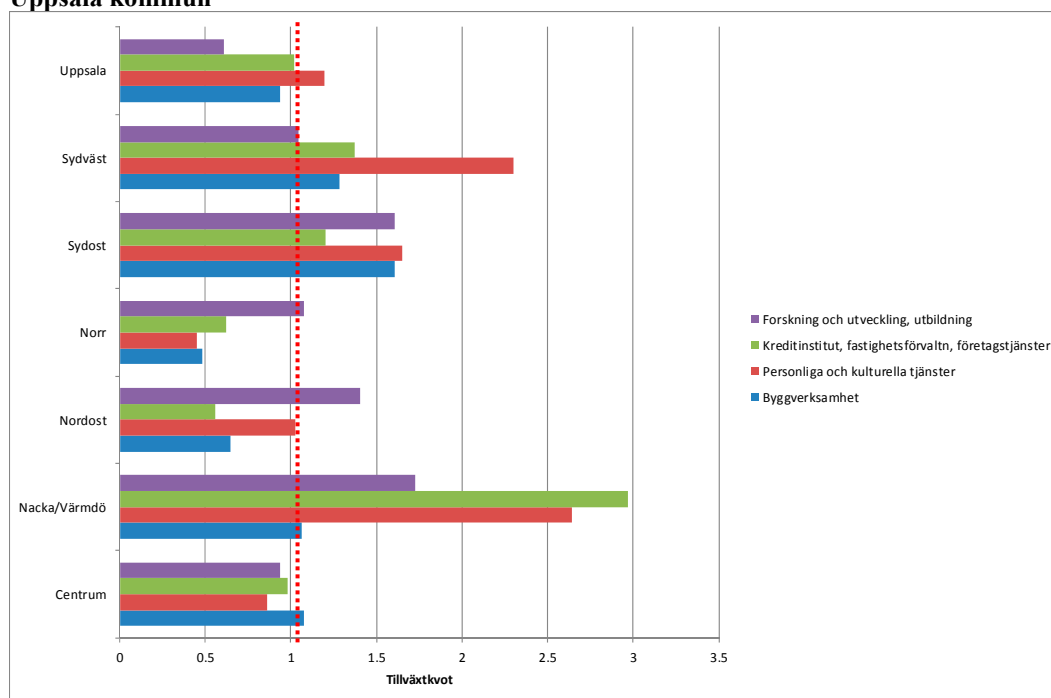
Källa: SCB/rAps (egen bearbetning)

Den långsamma sysselsättningstillväxten i Nordost skulle också kunna bero på en ogynnsam branschstruktur inom de fyra tillväxtbranscherna³¹. År 1998 var Uppsala mest specialiserad inom 'Forskning och utveckling, utbildning', medan centrum hade en högre specialisering inom 'Kreditinstitut, fastighetsförvaltning och företagstjänster', samt 'Personliga och kulturella tjänster'. I övrigt var skillnaderna i specialiseringskvot i de fyra tillväxtbranscherna mellan Nordost och de övriga trafiksektorerna 1998 måttlig.

Under perioden 1998-2008 är det bara en av Stockholm/Uppsala-regionens tillväxtbranscher, 'Forskning, utveckling och utbildning', som haft en snabbare sysselsättningstillväxt i Nordost än i hela regionen. Inom 'Personliga och kulturella tjänster' låg man på genomsnittet och för de övriga tillväxtbranscherna var tillväxttakten långsammare än i hela regionen. Samtidigt har både Sydväst och Sydost haft en tillväxt över genomsnittet inom samtliga tillväxtbranscher, och Nacka/Värmdö har haft den kraftigaste tillväxt inom alla tillväxtbranscher utom 'Byggverksamhet'.

³¹ Branschstrukturen kan mätas med specialiseringskvoten, som anger andelen sysselsatta i de fyra tillväxtbranscherna i respektive trafiksektor dividerat med motsvarande andel i hela regionen. En kvot på ett betyder att andelen i en trafiksektor är lika stor som andelen i hela regionen. En kvot som är större än ett säger att andelen i trafiksektorn är högre än i hela regionen och kvoter under ett återger ett förhållande där andelen sysselsatta i regionens tillväxtbranscher är mindre i en trafiksektor än i hela regionen.

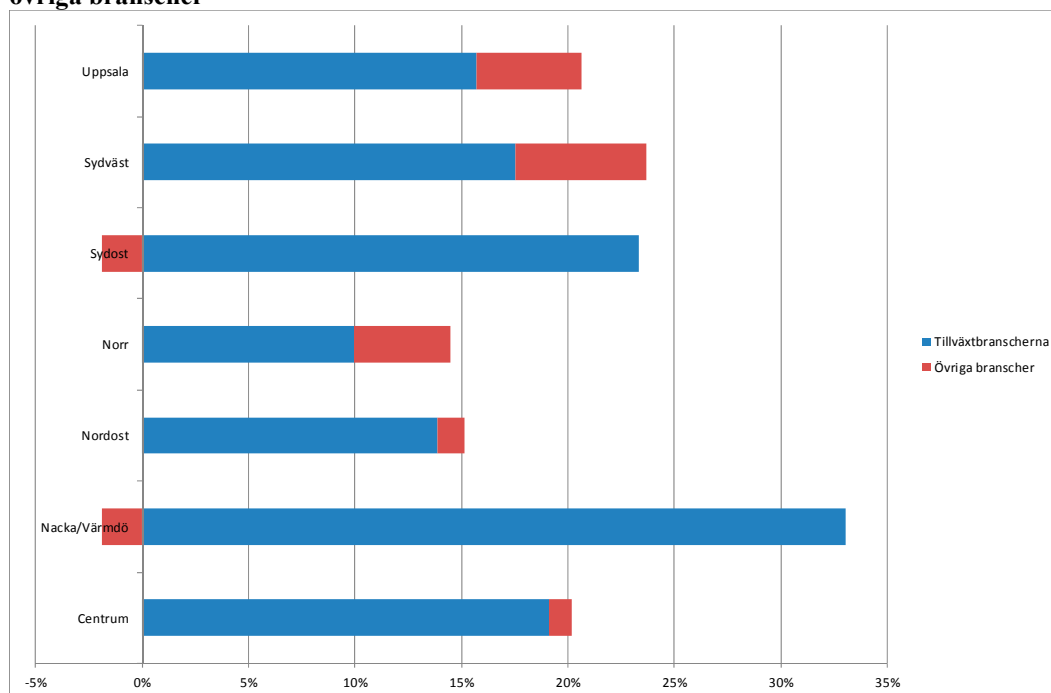
Figur 8: Tillväxtkvot 1998-2008 i regionens tillväxtbranscher efter trafiksektorer i Stockholms län och i Uppsala kommun



Källa: SCB/rAps (egen bearbetning)

För att få en uppfattning om det bara är inom tillväxtbranscherna som Nordost släpat efter i sysselsättningsutveckling så har den totala sysselsättningstillväxten 1998-2008 delats upp i två grupper: regionens tillväxtbranscher och övriga branscher. I nedanstående figur framgår att det är regionens tillväxtbranscher som bidrar med den största delen av den totala sysselsättningstillväxten i alla trafiksektorer i länet och i Uppsala kommun. I Nordost är bidraget från båda grupperna måttligt jämfört med övriga trafiksektorer.

Figur 9: Uppdelning av den totala sysselsättningstillväxten 1998-2008 på regionens tillväxtbranscher och övriga branscher



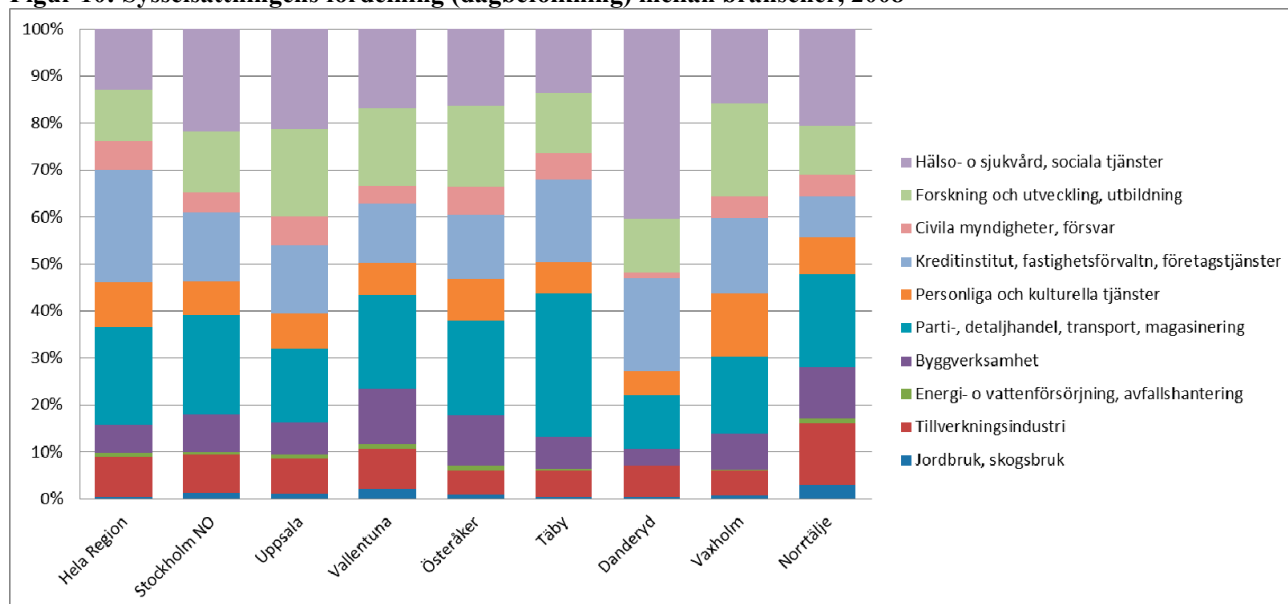
Källa: SCB/rAps (egen bearbetning)

Slutsatsen är att den måttliga sysselsättningsutvecklingen i Nordost mellan 1998 och 2008 inte kan förklaras av en ogynnsam branschstruktur. Istället tycks den vara en konsekvens av en allmänt långsam sysselsättningstillväxt i flertalet branscher, vilket pekar på ett tillväxtproblem snarare än ett strukturproblem.

Branschstrukturen inom Nordost

Om vi studerar sysselsättningen med utgångspunkt i den grova indelning i tio branscher som tidigare använts, så kan vi konstatera att Nordost har en något större sysselsättningsandel (dagbefolkning) inom 'Hälsa- o sjukvård, sociala tjänster' än regionen som helhet. Samtidigt har Nordost en något lägre andel sysselsatta inom 'Kreditinstitut, fastighetsförvaltning, företagstjänster', vilket kan förklaras av den tydliga koncentration av branschen till centrum som tidigare konstaterats. På kommunnivå blir skillnaderna relativt små med två undantag. I Danderyd är andelen sysselsatta inom 'Hälsa- o sjukvård, sociala tjänster' betydligt högre, vilket är en effekt av lokaliseringen av Danderyds sjukhus. Likaså är Täby överrepresenterad inom 'Parti-, detaljhandel, transport, magasinering', vilket är rimligt eftersom man har två stora köpcentra i Täby centrum och Arninge.

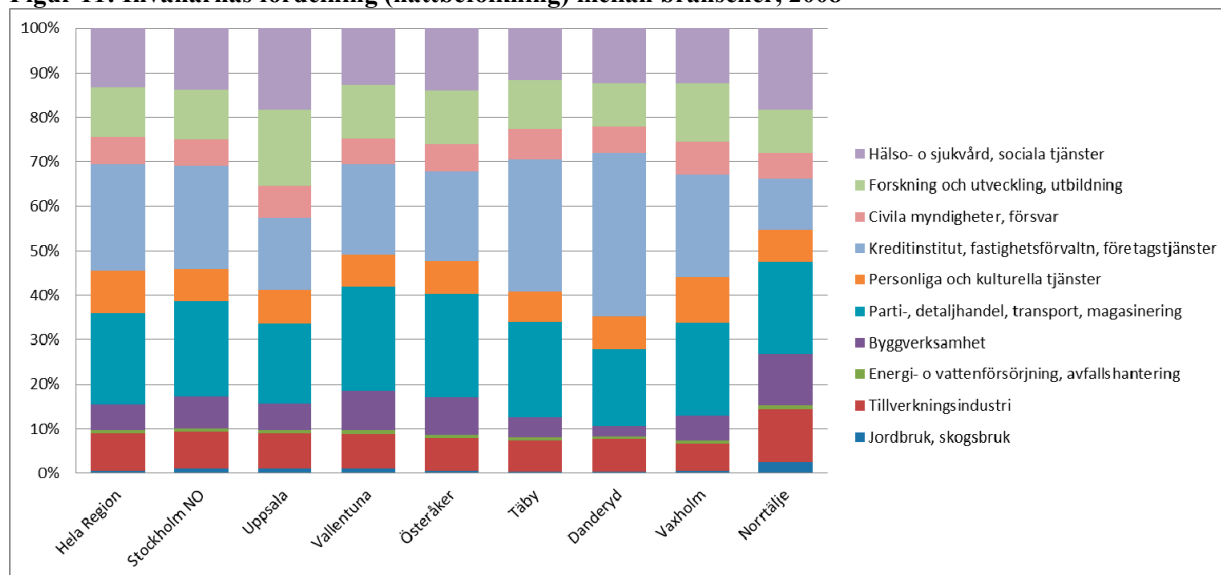
Figur 10: Sysselsättningens fördelning (dagbefolkning) mellan branscher, 2008



Källa: SCB/rAps (egen bearbetning)

Om vi studerar vilka branscher invånarna i kommunerna arbetar (nattbefolkning i arbetsför ålder, 16-64 år) blir skillnaden mellan Nordost och regionen som helhet marginell. På kommunnivå kan vi däremot konstatera att en relativ stor andel av invånarna i Täby och Danderyd arbetar inom 'Kreditinstitut, fastighetsförvaltning, företagstjänster'. Detta kan troligen förklaras av relativt höga löner i sektorn, en hög utbildningsnivå bland invånarna samt höga fastighetspriser i kommunerna.

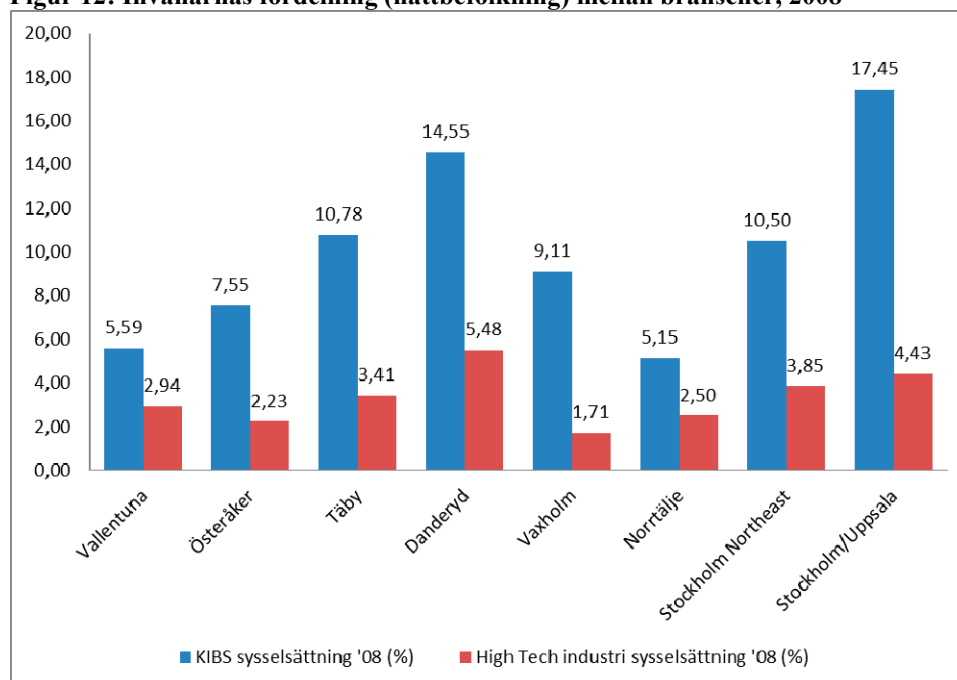
Figur 11: Invånarnas fördelning (nattbefolkning) mellan branscher, 2008



Källa: SCB/rAps (egen bearbetning)

Betydelsen av kunskapsintensiva företagstjänster har ökat under senare år, framför allt i storstadsregionerna. Eftersom kunskapsintensiv verksamhet är av stort intresse för de regionala utvecklingsstrategierna i Stockholm så har fördelningen av kunskapsintensiva företagstjänster (KIBS) och högteknologisk tillverkningsindustri studerats närmare. En närmare presentation av ingående branschsegment presenteras i bilaga 2. I nedanstående figur framgår att andelen kunskapsintensiv verksamhet i Nordost ligger under eller något under genomsnittet för Stockholm/Uppsala. Danderyd är den kommun i Nordost som har den största andelen kunskapsintensiv verksamhet, följt av Täby. Vallentuna och Norrtälje ligger betydligt lägre avseende kunskapsintensiva företagstjänster, medan Vaxholm har den lägsta andelen företagsintensiv tillverkning. De flesta sysselsatta inom KIBS i Nordost återfinns främst inom finanssektorn eller som konsulter inom IT eller management.

Figur 12: Invånarnas fördelning (nattbefolkning) mellan branscher, 2008

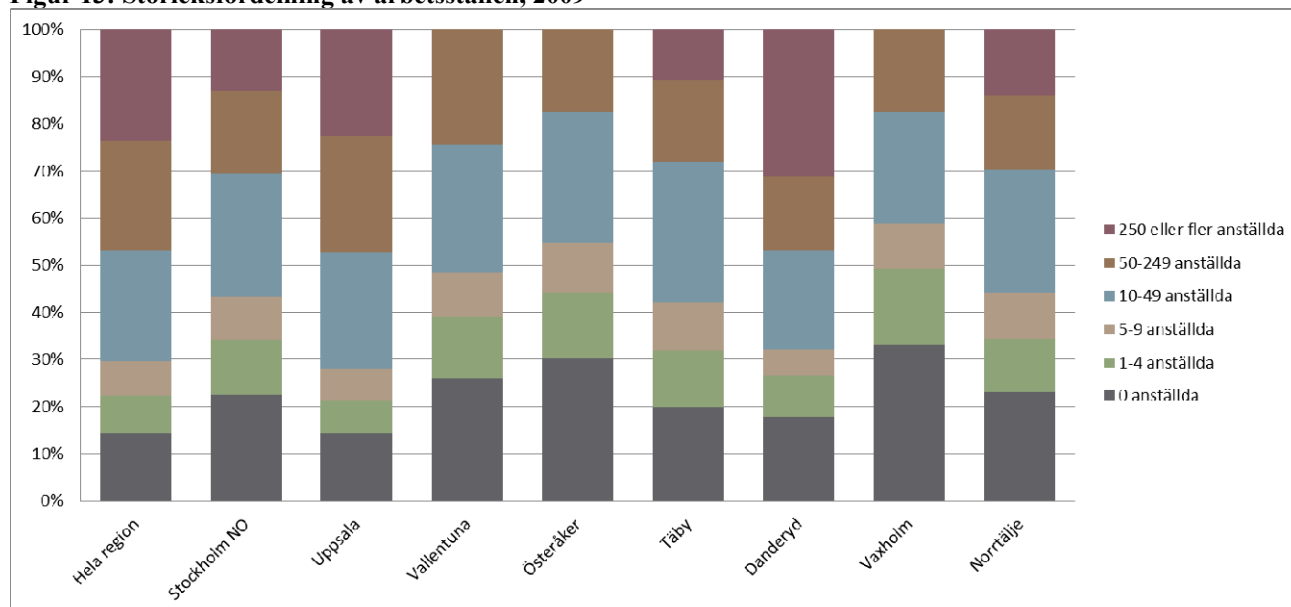


Källa: SCB/rAps (egen bearbetning)

Småföretagsdominans i Nordost

När det gäller fördelning av storleksklasser kan vi konstatera att andelen stora arbetsställen (över 250 anställda) är lägre i Nordost än i Stockholm/Uppsala-regionen som helhet. Däremot är andelen större arbetsställen i Danderyd högre än för Nordost som helhet, vilket förutom Danderyds sjukhus kan förklaras av några större företag som Flir Systems, Lawsons Software Systems och Trimble.

Figur 13: Storleksfördelning av arbetsställen, 2009



Källa: SCB/rAps (egen bearbetning)

Samtidigt är andelen arbetsställen utan anställda högre inom Nordost än i övriga regionen. Detta är speciellt tydligt i Vallentuna, Österåker och Vaxholm, som utöver kommunen helt saknar större arbetsställen. En förklaring kan vara att många personer i dessa kommuner startar eget företag för att kunna ta mindre konsult- eller styrelseuppdrag, kanske på deltid vid sidan av en fast anställning eller som pensionärer. Dessa är ofta högutbildade personer, verksamma inom så kallade kunskapsintensiva företagstjänster.

Befolkningsstrukturen

Tillgången till arbetskraft i en region eller kommun är i hög grad beroende av två faktorer. Det ena gäller tillgången till arbetskraft inom den egna kommunen eller regionen. Här spelar såväl befolkningens storlek som utveckling, samt den demografiska och kompetensmässiga sammansättningen en viktig roll. Den andra faktorn gäller tillgänglighet i transportinfrastrukturen, eftersom det påverkar möjligheterna att attrahera arbetskraft från kringliggande regioner eller kommuner.

Varierande befolkningsutveckling

Den befolkning som bor och arbetar (förvärvsarbetande nattbefolkningen) i en kommun eller region spelar stor roll för tillgängligheten av arbetskraft, eftersom tid och kostnader för arbetskraften att förflytta sig ökar med avståndet. Det innebär att stora regioner generellt sett har bättre förutsättningar att få tillgång till arbetskraft inom den egna regionen. Inom Nordost är det Danderyd och Täby som har störst befolkningsunderlag.

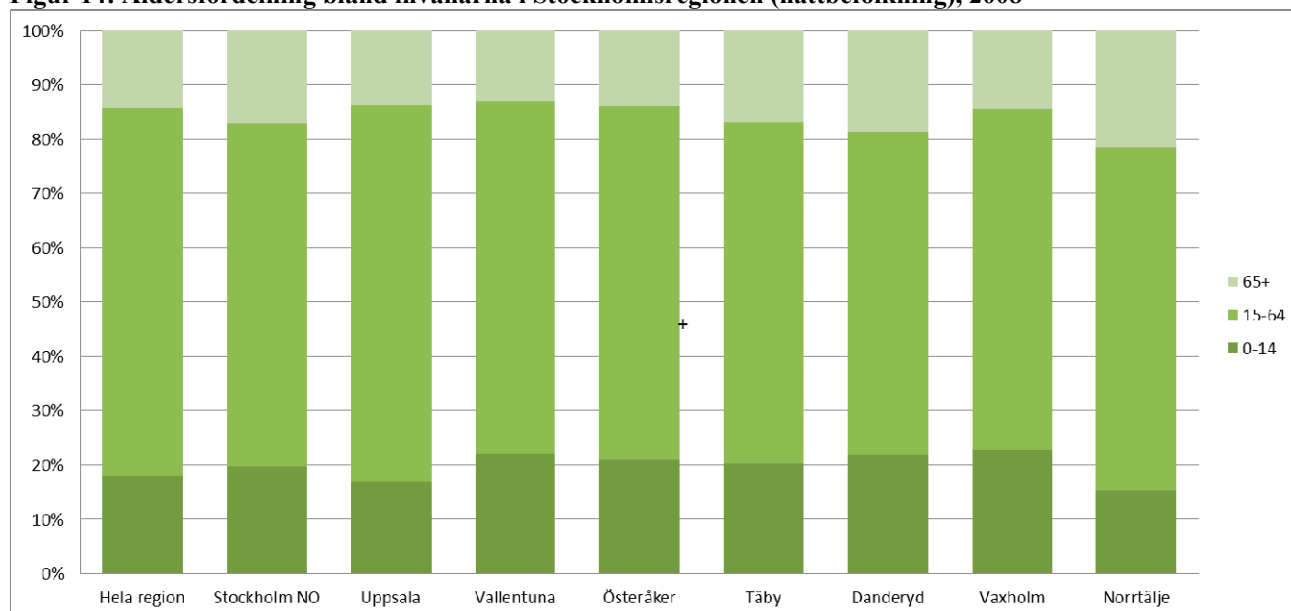
Samtidigt varierar befolkningsutvecklingen kraftigt mellan kommunerna inom Nordost. De största kommunerna, Täby och Danderyd, har haft en måttlig ökning med drygt 3 respektive 4 procent under perioden 1998-2008, vilket delvis kan förklaras av ett lågt byggande under senare år. Samtidigt har Vallentuna och Vaxholm haft en kraftfull ökning, på drygt 19 respektive 23 procent. I hela Stockholm/Uppsala-regionen har den kraftfullast befolkningsökningen skett i Värmdö kommun, med hela 27 procent. (Se bilaga 3.)

Hur befolkningsstrukturen ser ut med hänsyn till åldersfördelning och kompetens påverkar möjligheten att matcha efterfrågan på arbetskraft mot det utbud av invånare som finns i kommunen.

En åldrande befolkning

När det gäller befolkningens åldersfördelning så har Nordost en demografisk struktur med en något större andel äldre (65 år och äldre) och något färre yngre invånare (upp till 14 år) än Stockholm/Uppsala-regionen som helhet.

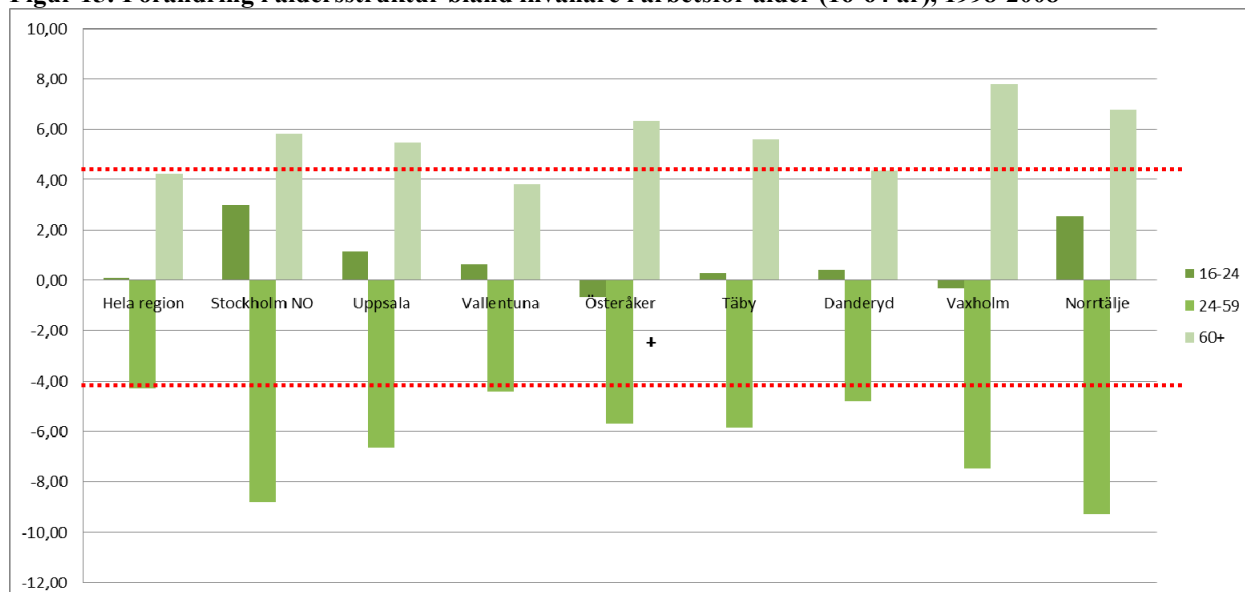
Figur 14: Åldersfördelning bland invånarna i Stockholmsregionen (nattbefolkning), 2008



Källa: SCB/rAps (egen bearbetning)

För att få en uppfattning om vad detta innebär för sysselsättningen i framtiden har vi studerat förändringen i åldersstruktur bland personer i arbetsför ålder (16-64 år) mellan 1998 och 2008. I figuren nedan framgår det tydligt att arbetskraften inom Nordost åldras snabbare än genomsnittet i Stockholm/Uppsala. Samtidigt finns det stora skillnader mellan kommunerna. Vallentuna och Danderyd ligger nära genomsnittet för regionen, medan Vaxholm och Norrtälje åldras betydligt snabbare. Samtidigt är Norrtälje en av få kommuner där det skett en ökning i antalet unga invånare i åldern 16-24, vilket eventuell kan bero på utvecklingen av kommunens campusområde.

Figur 15: Förändring i åldersstruktur bland invånare i arbetsför ålder (16-64 år), 1998-2008



Källa: SCB/rAps (egen bearbetning)

En åldrande befolkning är ingenting unikt för kommunerna i Nordost, utan en generell trend i stora delar av västvärlden. Med utgångspunkt i befintlig åldersstruktur har SCB gjort en prognos av den framtida försörjningsbördan i Sveriges kommuner genom att beräkna relationen mellan alla kommunens invånare och de invånare som är mellan 20 och 64 år. En ökande försörjningsbörda innebär att ett minskande antal personer i arbetsför ålder måste ta ansvar för en allt större andel invånare som inte arbetar (barn, pensionärer och arbetslösa). Enligt prognosen nedan riskerar Danderyd på kort sikt och Norrtälje på längre sikt att få de största problemen till följd av en åldrande befolkning, medan övriga kommuner i Nordost ligger under genomsnittet för Sverige³².

Hög kompetens- och inkomststruktur

Andel högutbildade³³ i befolkningen varierar kraftigt mellan kommunerna i Stockholm/Uppsala-regionen. Danderyd ligger i topp, med en nattbefolkning i åldern 25-65 år där mer än hälften har minst treårig eftergymnasial utbildning. Även Täby ligger högt, tillsammans med bland annat Lidingö, Sollentuna, Stockholm och Uppsala kommun. Vaxholm ligger något över genomsnittet för Stockholm/Upsalaregionen, medan Vallentuna, Österåker och Norrtälje ligger betydligt lägre. (Se bilaga 3.)

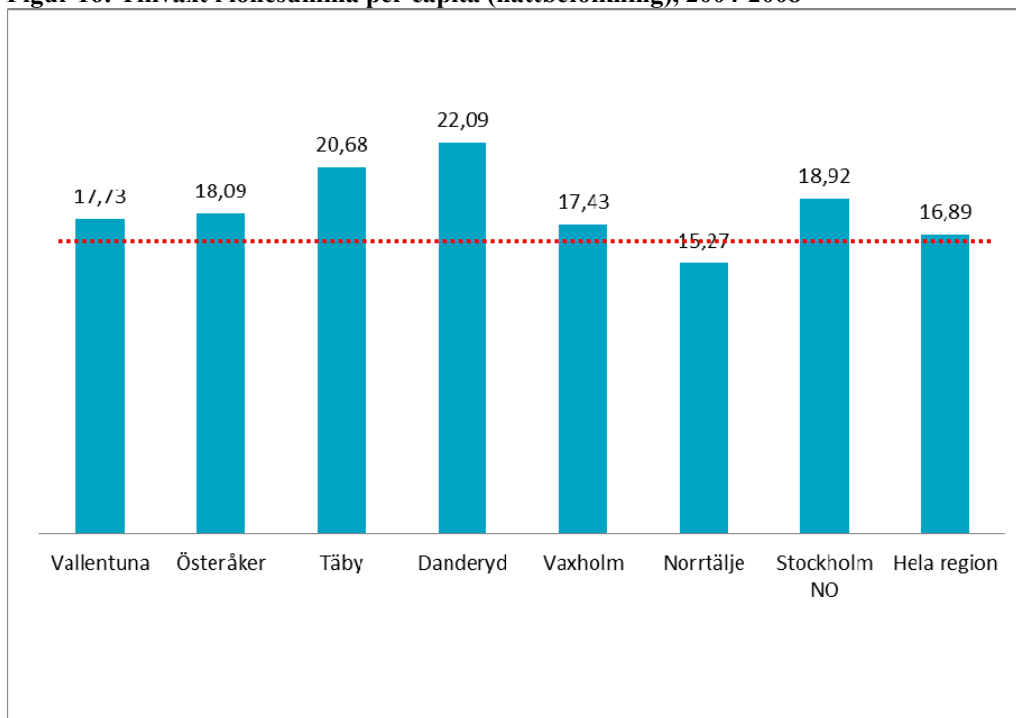
Under perioden 2004-2008 har tillväxten i inkomst³⁴ varit snabbare i Nordost än i Stockholm/Uppsala som helhet. Den snabbaste inkomstutvecklingen, över 20 procent, hade Danderyd och Täby, trots att kommunerna redan 2004 hade en högre inkomstnivå som låg en bra bit över genomsnittet för Stockholm/Uppsala. Även övriga kommuner i Nordost, utom Norrtälje, har haft en inkomstutveckling över genomsnittet för hela Stockholm/Upsalaregionen.

³² SCB's Försörjningsbördan 1985-2009, med framskrivning 2010-2040.

³³ Definierat som personer med minst tre års eftergymnasial utbildning.

³⁴ Lönesumma per capita i nattbefolkning i aktiv ålder

Figur 16: Tillväxt i lönesumma per capita (nattbefolkning), 2004-2008

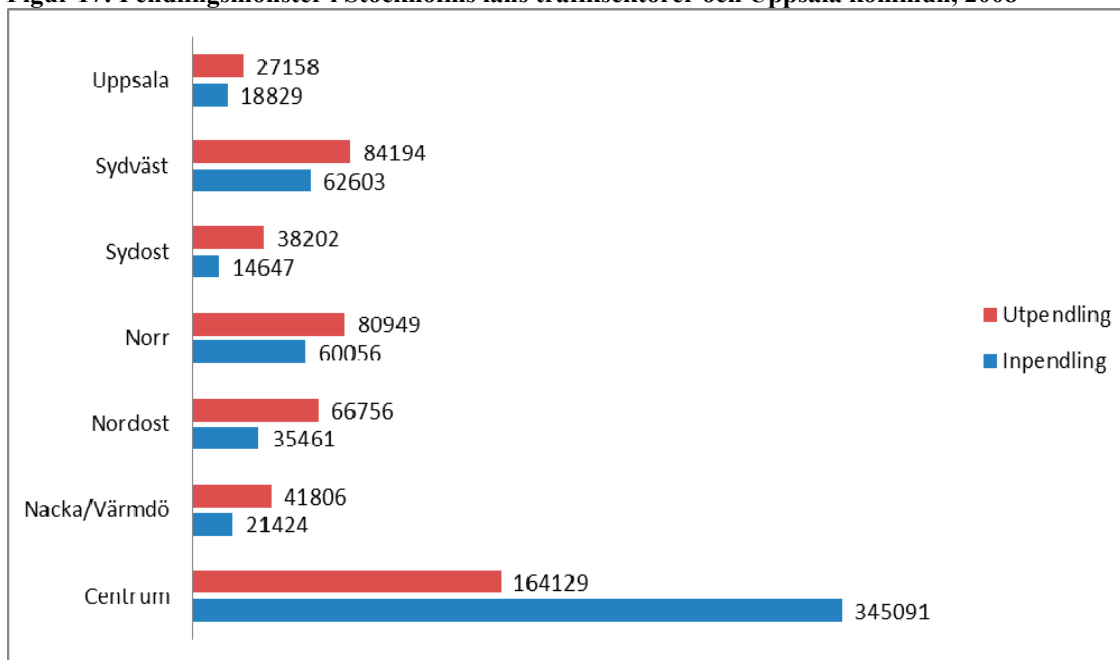


Källa: SCB/rAps (egen bearbetning)

Arbetskraftens pendlingsmönster

Tillgången till arbetskraft påverkas förutom av utveckling, ålder och kompetens i den egna kommunens befolkning även av möjligheten att attrahera arbetskraft från andra kommuner. Med hjälp av pendlingsmönster kan vi studera dels i vilken utsträckning en region kan erbjuda lämplig sysselsättning för sina invånare, dels till vilken grad de kan attrahera arbetskraft från andra regioner. I figuren nedan framgår det att Nordost, liksom alla övriga delar av Stockholm/Uppsala-regionen utanför Stockholms centrum, har en negativ pendlingsbalans. I Nordost är det nästan dubbelt så många personer som pendlar ut från regionen för att arbeta (närmare 67 000 personer) än antalet som pendlar in (drygt 35 000).

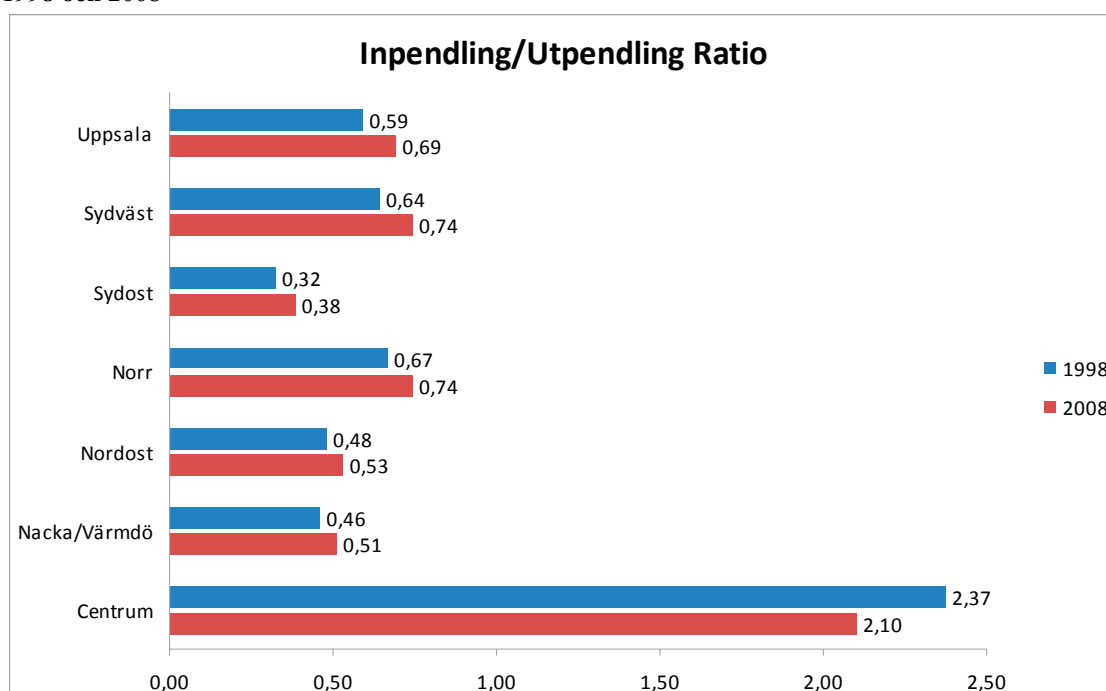
Figur 17: Pendlingsmönster i Stockholms läns trafiksektorer och Uppsala kommun, 2008



Källa: SCB/rAps (egen bearbetning)

Skillnaden mellan in- och utpendling varierar mellan regiondelarna. På varje person som pendlar ut från centrum så pendlar drygt två personer in, medan situationen för övriga trafiksektorer är omvänd. Störst är skillnad mellan in- och utpendling i Sydost, där andelen inpendlare bara är en dryg tredjedel av andelen utpendlare, följt av Nacka/Värmdö och Nordost. Under den senaste tioårsperioden kan vi se en tydlig decentralisering, där skillnaderna mellan in- och utpendling minskat i centrum men ökat i övriga regiondelar.

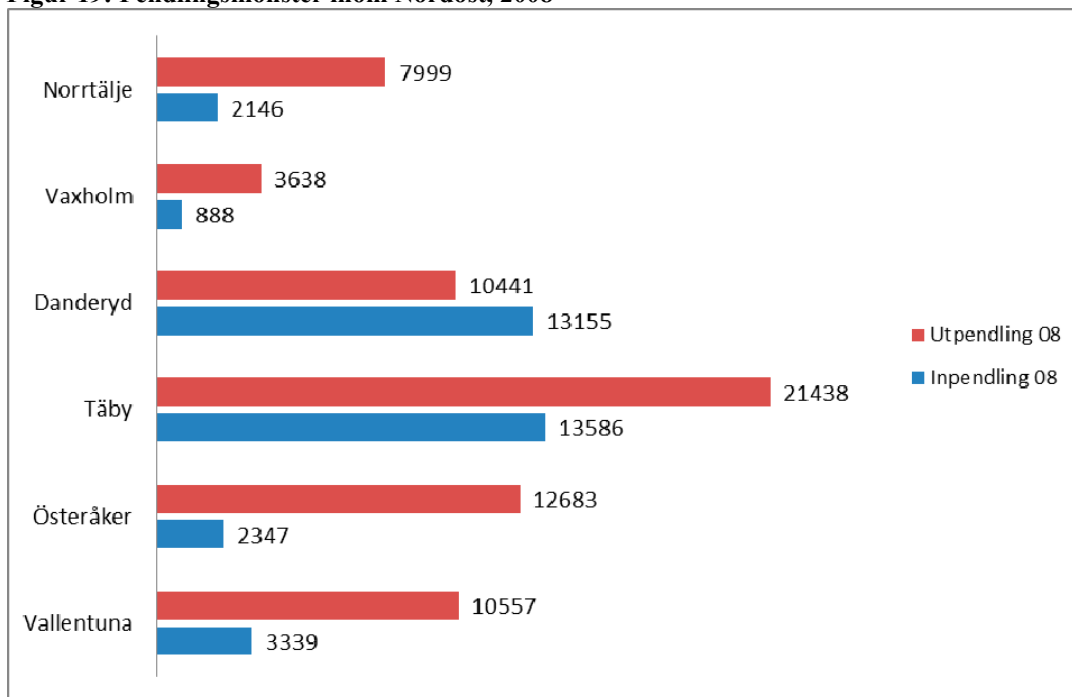
Figur 18: Skillnaden mellan in- och utpendling i Stockholms läns trafiksektorer och Uppsala kommun, 1998 och 2008



Källa: SCB/rAps (egen bearbetning)

Om vi går ner på kommunnivå så kan vi se att det finns tydliga skillnader även mellan kommunerna inom Nordost. I absoluta tal är både antalet inpendlare och utpendlare störst i Täby. Däremot är det bara i Danderyd som inpendlingen är större än utpendlingen. Störst skillnad mellan in- och utpendling har Österåker och Vaxholm, där utpendlingen är fyra till fem gånger så stor som inpendlingen.

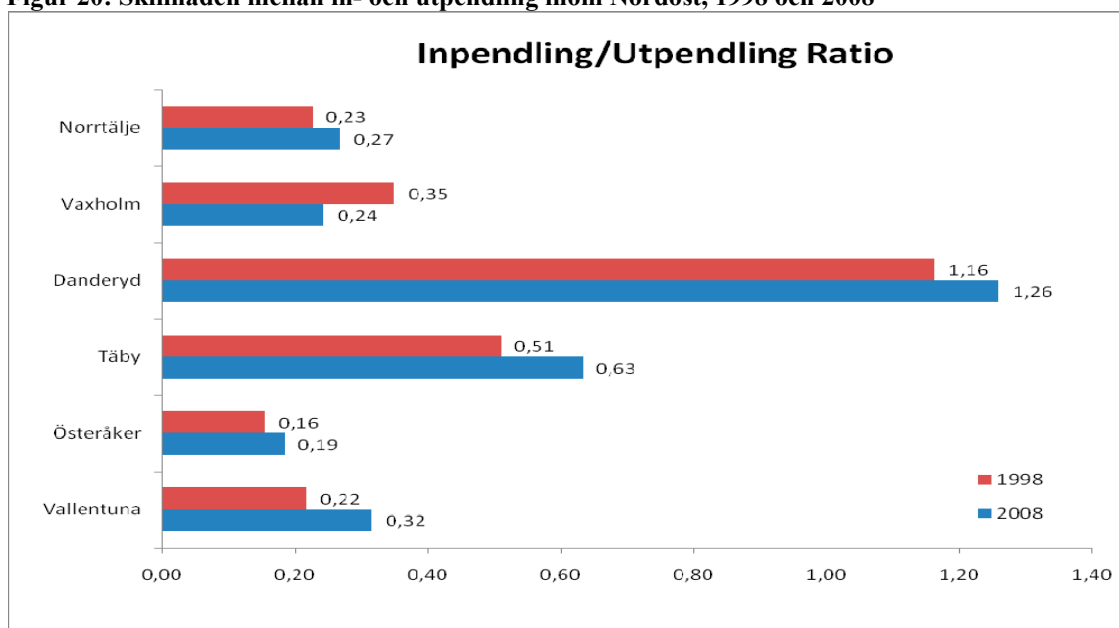
Figur 19: Pendlingsmönster inom Nordost, 2008



Källa: SCB/rAps (egen bearbetning)

Mellan 1998 och 2008 har inpendlingen ökat till alla kommuner utom Vaxholm, där inpendlingen minskat, samtidigt som utpendlingen ökat ytterligare. I Täby har en måttlig ökning i utpendling mer än väl kompenseras av en tydlig ökning i inpendling.

Figur 20: Skillnaden mellan in- och utpendling inom Nordost, 1998 och 2008



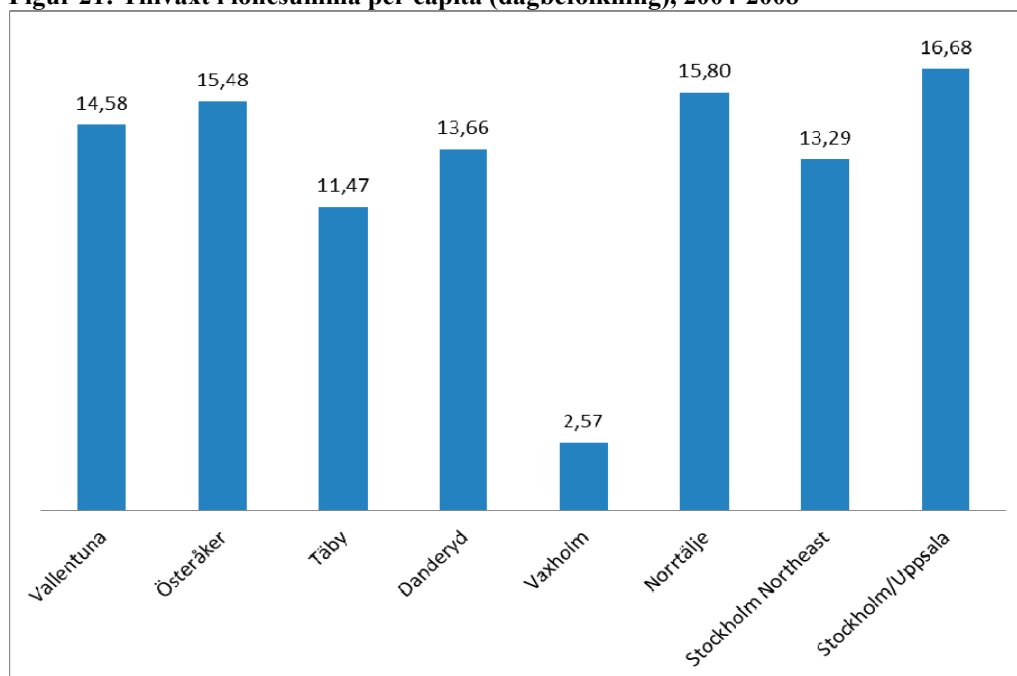
Källa: SCB/rAps (egen bearbetning)

Vem arbetar i Nordost?

För att få en uppfattning om utvecklingen av arbetskraftsutbudet har kommunerna rangordnats efter procentuell tillväxt i antal sysselsatta (dagbefolkning) mellan 1998 och 2008. Resultatet visar att det bara är en kommun i Nordost (Vallentuna) har haft en kraftfull ökning (40 procent), medan övriga kommuner ligger betydligt lägre. (Se bilaga 3). När det gäller utbildningsstrukturen bland de anställda i Nordost kan vi konstatera att andelen personer (dagbefolkning 25-64) med en högre utbildning är lägre än hos invånarna (nattbefolkning 25-64) i alla kommuner utom Norrtälje, där nivån ligger på drygt 14 procent för båda kategorier. (Se bilaga 3).

Även när vi studerar inkomstutvecklingen 2004-2008 hos de personer som de facto arbetar i Nordost, så får vi ett annat mönster än för den egna befolkningen. Här ligger både tillväxt och inkomstnivåer (lönesumma per capita i dagbefolkningen) för alla kommuner i Nordost under genomsnittet för Stockholm/Uppsala, vilket tydliggör skillnaden mellan de personer som arbetar och de som bor i Nordost.

Figur 21: Tillväxt i lönesumma per capita (dagbefolkning), 2004-2008



Källa: SCB/rAps (egen bearbetning)

Stora skillnader inom Nordost

Ur materialet framgår att skillnaderna i utvecklingsförutsättningar mellan kommunerna i Nordost är stora. Nedan följer en mer detaljerad presentation av förutsättningarna för näringslivets utveckling i Täby kommun, eftersom det regionala analys- och prognossystemet (rAps/RIS) inte medger nedbrytningar av data på tillräckligt detaljerad nivå för att beskriva situationen i den regionala stadskärnan. Därefter ger en kortfattad presentation av situationen i övriga kommuner.

Täby kommun

I Täby kommun finns det ett tiotal arbetsplatsområden. Det största är Arninge som har 350 företag med 4 000 sysselsatta. Övriga arbetsområden är Täby centrum, Nytorp, Enhagen, Åkerby, Bergtorp, Viggbyholm och Midgård. Utöver detta finns det i bostadsområdena ett stort antal verksamheter mest i form av tjänsteproducerande enmansföretag³⁵. Kommunen hade 2010 närmare 64 000 invånare. Det finns drygt 26 000 hushåll i kommunen och drygt hälften av bebyggelsen utgörs av en bostadshus.³⁶ Under senare år har det byggts relativt lite i kommunen, men i samband med den nya översiktsplanen 2010 presenteras ambitiösa utvecklingsplaner, både för bostäder och för näringsliv.

Enligt översiktsplanen har efterfrågan på kontorsarbetsplatser i Täby under några år varit svag, till följd av ökad konkurrens från andra delar av länet med bättre allmänna kommunikationsmöjligheter. Detta har medfört att några större tjänsteproducerande företag har lämnat kommunen. Samtidigt har man konstaterat en ökad efterfrågan på mark och lokaler från befintliga småföretag med någon typ av varuhantering och från verksamheter inom handeln.

Arbetsplatsutveckling

För att nå målet på 40 000 arbetsplatser år 2030 krävs det en årlig, genomsnittlig ökning på 800 arbetsplatser varje år. I redan detaljplanlagda områden finns en uppskattad, ej utnyttjad, potential för nybyggnad av mer än 3 000 arbetsplatser. Övriga redan för planering beslutade områden kan ge 2 000 arbetsplatser. Därutöver antas det finnas en förtätningspotential i befintliga byggnader med minst 1 000 arbetsplatser. De centrala attraktiva delarna kring Täby Galopp och Arninge kan sannolikt bidra till en hög och snabb arbetsplatstillväxt främst vad gäller kontor.

Den huvudsakliga strategin som lyfts fram i Täby Översiktsplan är:

1. Inrikta arbetsmarknaden mot mer tjänsteintensiva verksamheter.
2. Skapa beredskap att bygga större andel kontor i kommunen.
3. Öka exploateringsgraden och gestaltungs-kvaliteten i verksamhetsområdena.
4. Etablera arbetsplatserna i goda kollektivtrafiklägen.
5. Utveckla nya arbetsställen i nära samarbete med det lokala näringslivet.

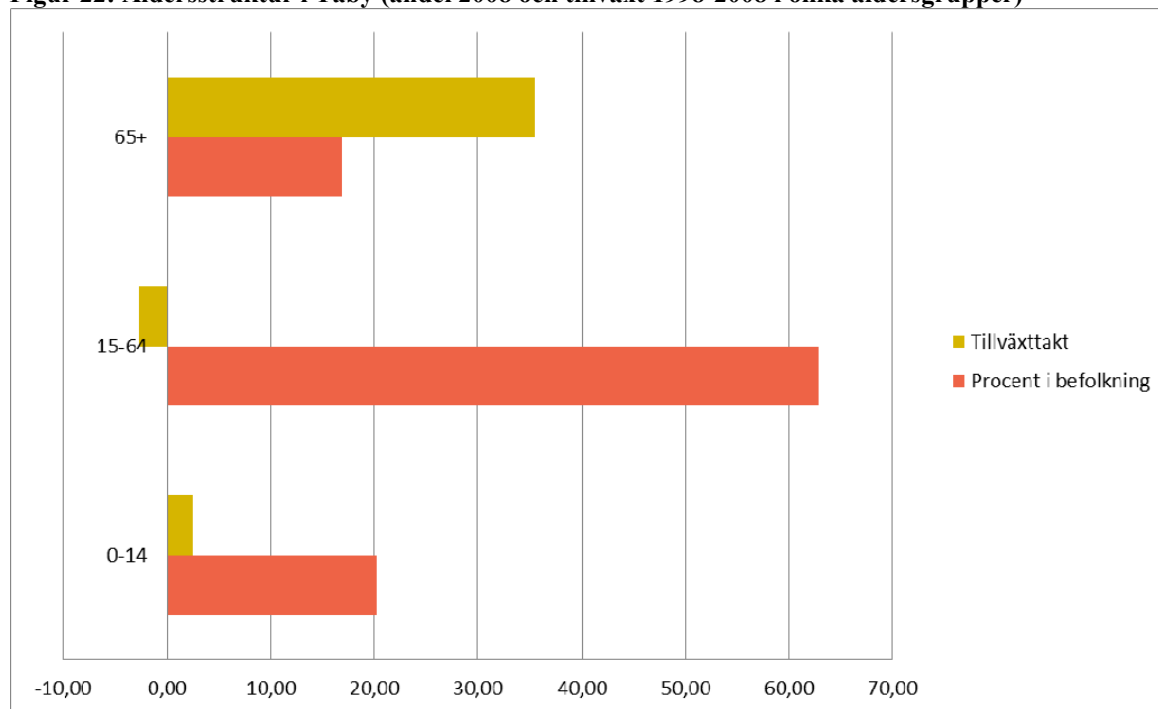
Källa: Översiktsplan Täby 2010

Befolkningstillväxten i kommunen under perioden 1998-2008 var låg (cirka 3,3 procent), vilket innebär att Täby hade den lägsta tillväxten i hela Stockholmsregionen. Liksom övriga delar av Stockholmsregionen så hade kommunen en åldrande befolkning. Mellan 1998 och 2008 ökade andelen invånare över 65 år med nästan 35 procent, samtidigt som andelen i arbetsför ålder minskade något.

³⁵ Täby översiktsplan 2010

³⁶ Täby kommun, <http://www.taby.se/sv/Om-Taby/Fakta-om-Taby---ny/Ola/>

Figur 22: Åldersstruktur i Täby (andel 2008 och tillväxt 1998-2008 i olika åldersgrupper)

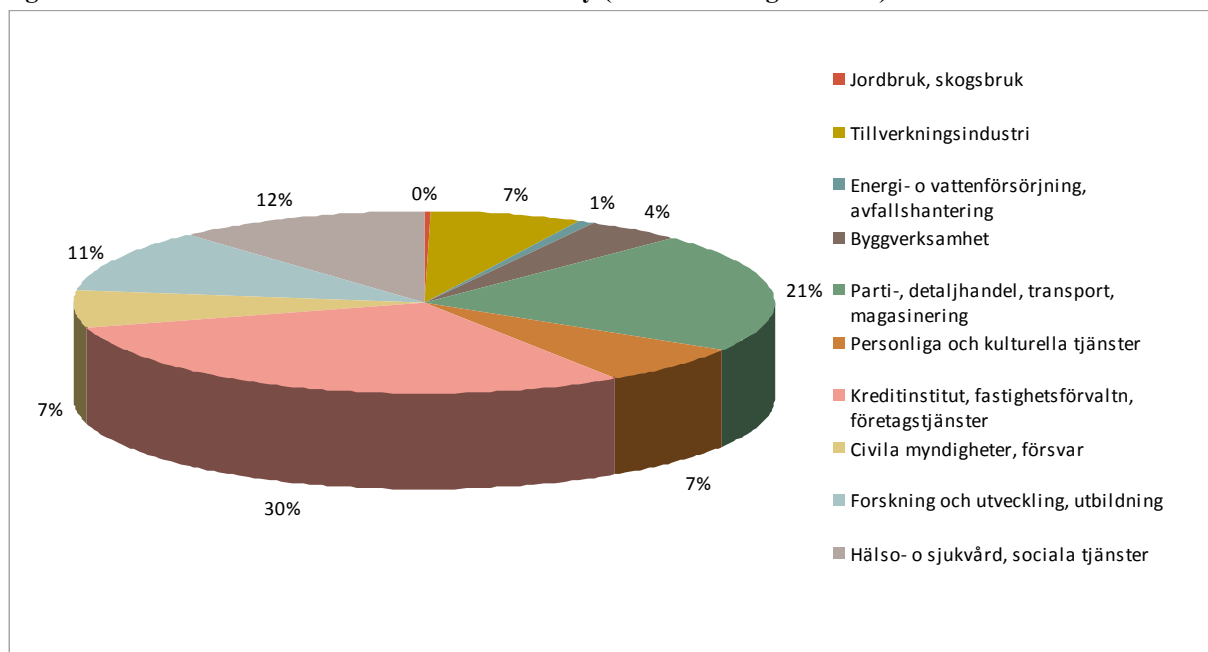


Källa: SCB/rAps (egen bearbetning)

Utbildningsnivån i kommunen är hög. En dryg tredjedel (39 procent) av invånarna mellan 25-64 år hade minst en treårig eftergymnasial utbildning 2008. Även inkomstnivån var relativt hög, med en lönesumma per capita på cirka 395 000 kronor per år 2008, vilket var mer än genomsnittet för Stockholm/Uppsala (317 000 kronor), men lägre än genomsnittet för Danderyd (523 000 kronor).

Trots den ekonomiska krisen under perioden var arbetslösheten 2008 var låg, knappt 3 procent. En förklaring kan vara att en stor andel av de sysselsatta arbetade inom tjänstesektorn, som drabbades mindre av krisen än den exportberoende tillverkningsindustrin. Närmare en tredjedel av invånarna i Täby arbetade inom företagstjänster (inklusive finans och fastighetsförvaltning) och en dryg femtedel inom handeln. De största branscherna därefter var hälso- och sjukvård samt FoU och utbildning.

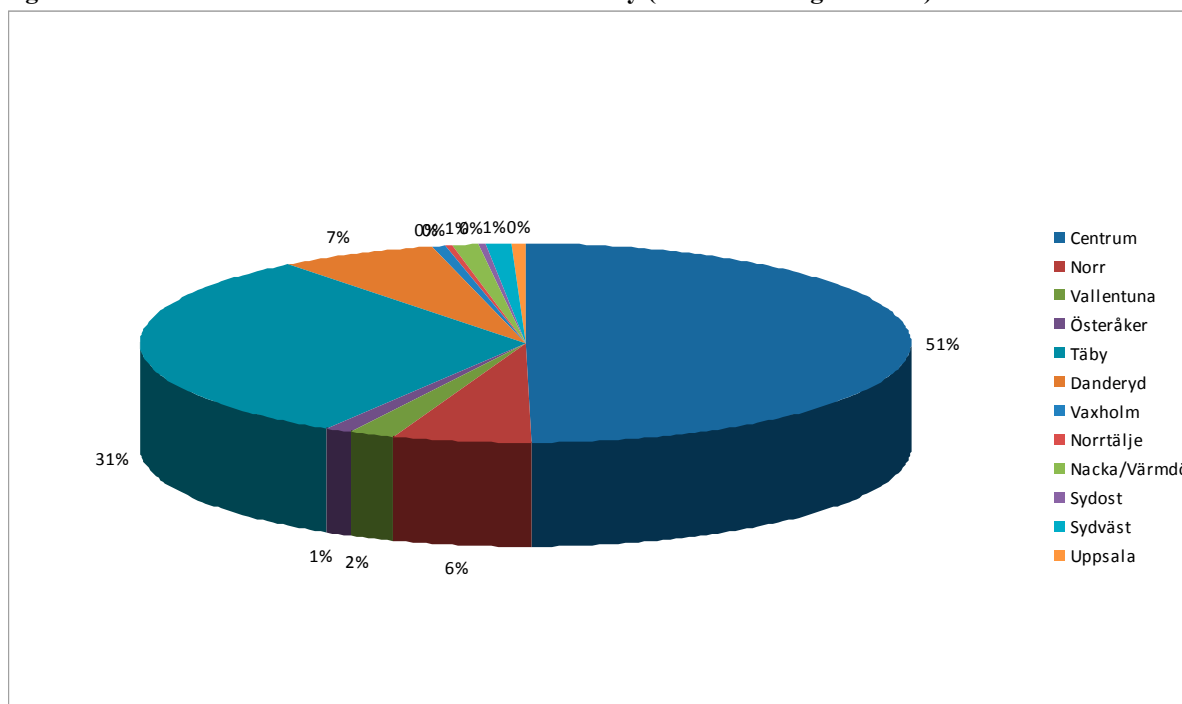
Figur 23: I vilken bransch arbetar invånarna i Täby (nattbefolkning 25-64 år)?



Källa: SCB/rAps (egen bearbetning)

Drygt hälften av invånarna mellan 25-64 år pendlade till arbetsplatser i Stockholms centrum, vilket kan förklaras av den stora andelen sysselsatta inom den centralt koncentrerade branschen 'Kreditinstitut, fastighetsförvaltning, företagstjänster'. En knapp tredjedel av invånarna arbetade inom kommunen, en dryg tiondel i någon av de andra kommunerna i Nordost och cirka 6 procent i någon av kommunerna i Norr.

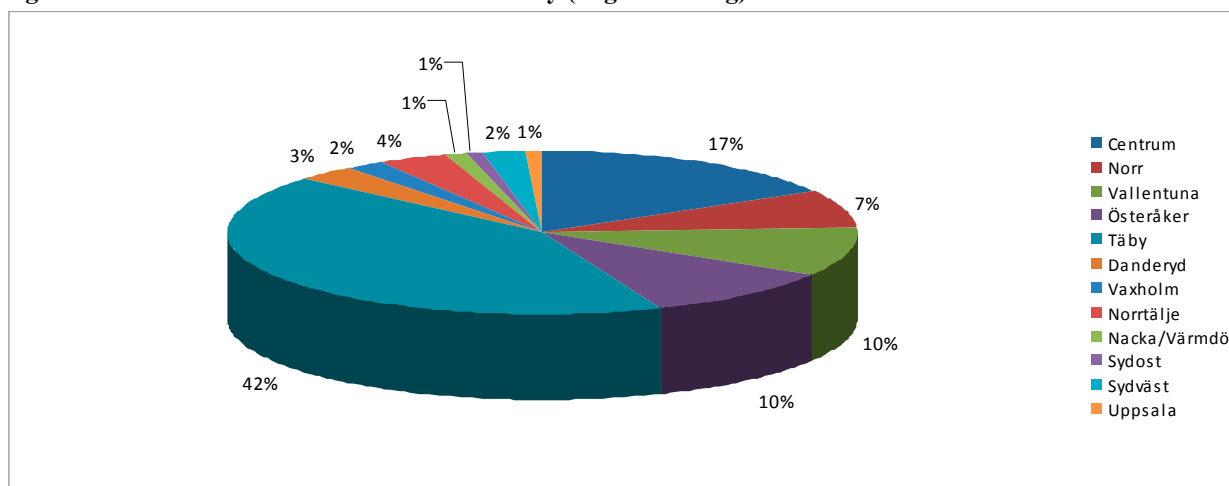
Figur 24: I vilken trafiksektor arbetar invånarna i Täby (nattbefolkning 25-64 år)?



Källa: SCB/rAps (egen bearbetning)

Tillväxten i *sysselsättning* har varit högre än befolkningstillväxten mellan 1998 och 2008, men var trots det bland de lägre i Stockholm/Uppsala (cirka 13 procent). Totalt arbetade närmare 23 000 personer i kommuner 2008. Av dessa bodde ungefär 9 500 i kommunen (cirka 42 procent), medan övriga pendlade in från andra kommuner. Nästan en tredjedel av de sysselsatta (29 procent) kom från de övriga kommunerna i Nordost, framför allt från Vallentuna och Österåker. Av övriga sysselsatta i kommunen pendlade cirka 17 procent från Stockholms centrum (Stockholm, Solna, Sundbyberg och Lidingö), cirka 7 procent från Norr och övriga från andra delar av regionen Stockholm/Uppsala.

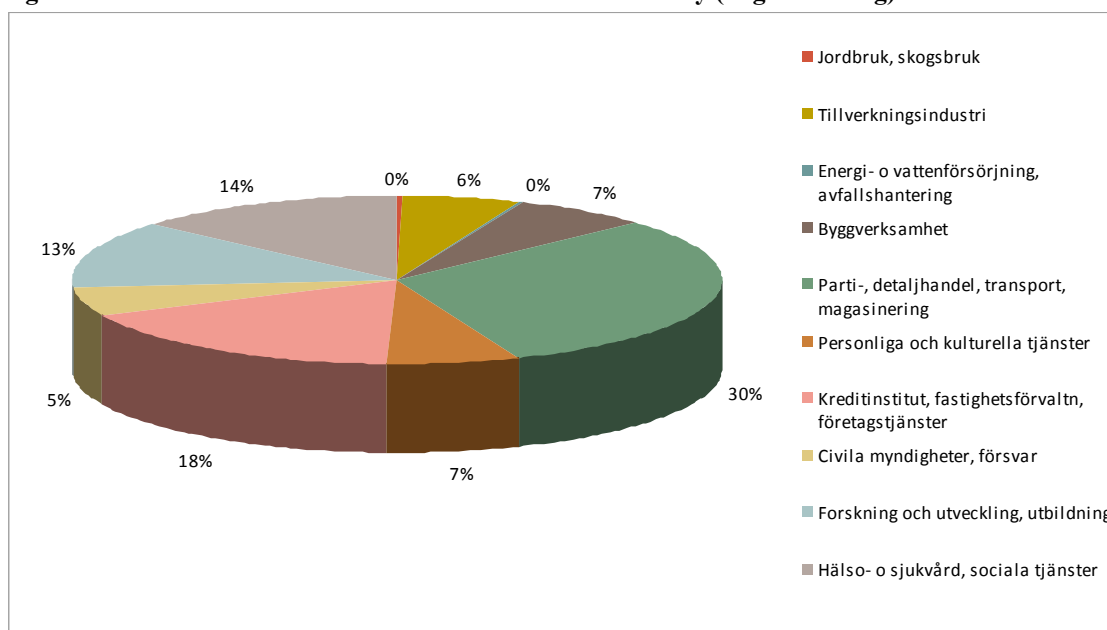
Figur 25: Varifrån kommer arbetskraften i Täby (dagbefolkning)?



Källa: SCB/rAps (egen bearbetning)

De största branschgrupperna i kommunen 2008 var handel, med 30 procent av sysselsättningen, följt av den finansiella sektorn och företagstjänster (18 procent), hälso- och sjukvård (14 procent), samt FoU och utbildning (13 procent).

Figur 26: Hur fördelas arbetskraften mellan branscher i Täby (dagbefolkning)?



Källa: SCB/rAps (egen bearbetning)

Täby kommun hade 2008 drygt 7 700 arbetsgivare. I antal dominerade företagstjänster (inklusive finans och fastighetsförvaltning), med nästan hälften av alla arbetsgivare, följt av handel och personliga tjänster. Nästa två tredjedelar av arbetsgivarna var företag utan några anställda och 30 procent mikroföretag med mellan 1 och 9 anställda. Dessutom fanns i kommunen 410 småföretag (10-49 anställda), ett drygt femtiotal medelstora (50-249 anställda) och fem större arbetsgivare. Den största arbetsgivaren var Täby kommun med 2 500 anställda. De största arbetsgivarna i den privata sektorn var Busslink, HSB Omsorg, elektronikföretaget Micronic Mydata, Internationella Engelska Skolan, läkemedelsföretaget Novartis Sverige och Täbypedagogerna.

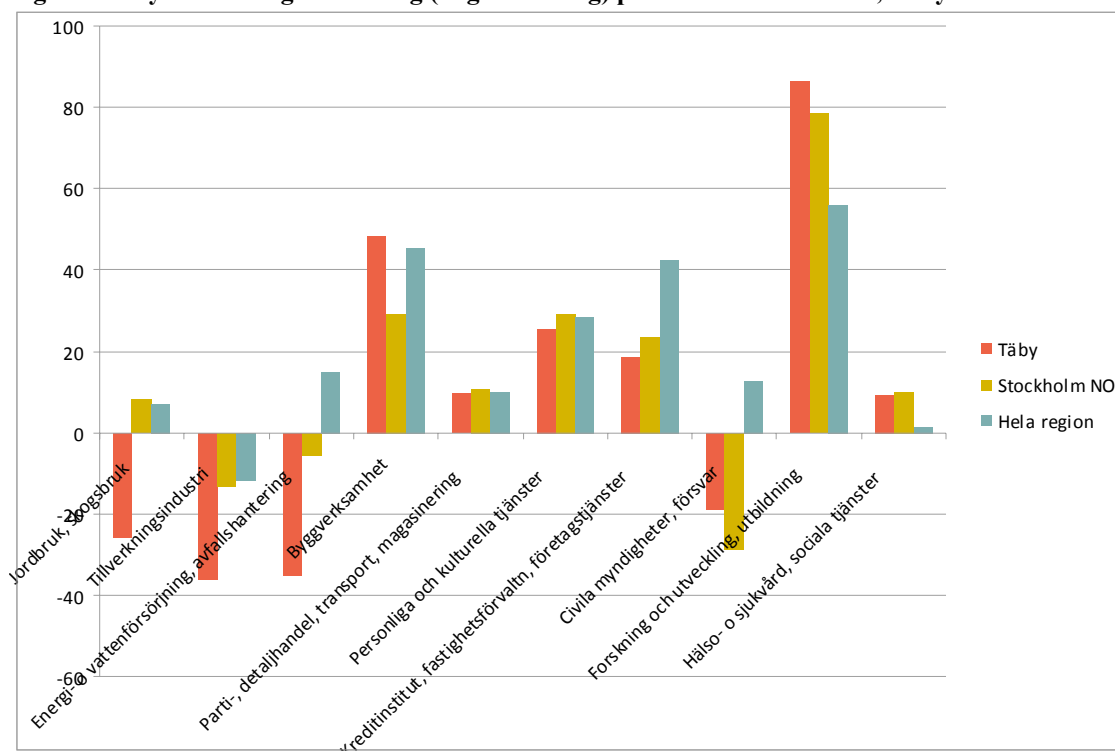
Tabell 5: Näringslivets storleksfördelning i Täby, 2008

	0 anställda	1-4 anställda	5-9 anställda	10-49 anställda	50-249 anställda	250 eller fler anställda	Total
Byggverksamhet	287	149	40	38	1	0	515
Civila myndigheter, försvar	0	1	2	5	2	1	11
Energi- o vattenförsörjning, avfallshantering	9	3	1	0	1	0	14
Forskning och utveckling, utbildning	144	43	43	65	14	0	309
Hälso- o sjukvård, sociala tjänster	261	111	36	56	10	2	476
Jordbruk, skogsbruk	315	10	1	0	0	0	326
Företagstjänster, kreditinstitut, fastighetsförvaltning	2423	877	82	58	5	0	3445
Parti-, detaljhandel, transport, magasinering	669	430	178	138	13	1	1429
Personliga och kulturella tjänster	653	172	39	30	3	0	897
Tillverkningsindustri	170	83	20	20	3	1	297
Total	4 931	1 879	442	410	52	5	7 719
KIBS/high tech industri	33%	34%	10%	9%	10%	20%	30%

Källa: SCB/rAps (egen bearbetning)

Vid en närmare analys av sysselsättningsutvecklingen inom respektive bransch under perioden 1998 till 2008 kan konstateras att den varit positiv inom tjänstesektorn, framför allt inom den största sektorn 'Forskning och utveckling, utbildning'. Även byggverksamhet har haft en positiv utveckling under perioden. Däremot har utvecklingen varit negativ inom mer traditionell verksamhet, som jord- och skogsbruk samt tillverkningsindustri, offentligt dominerade verksamheter som energi- och vattenförsörjning, avfallshantering och civila myndigheter.

Figure 27: Sysselsättningsutveckling (dagbefolkning) per bransch 1998-2008, Täby kommun

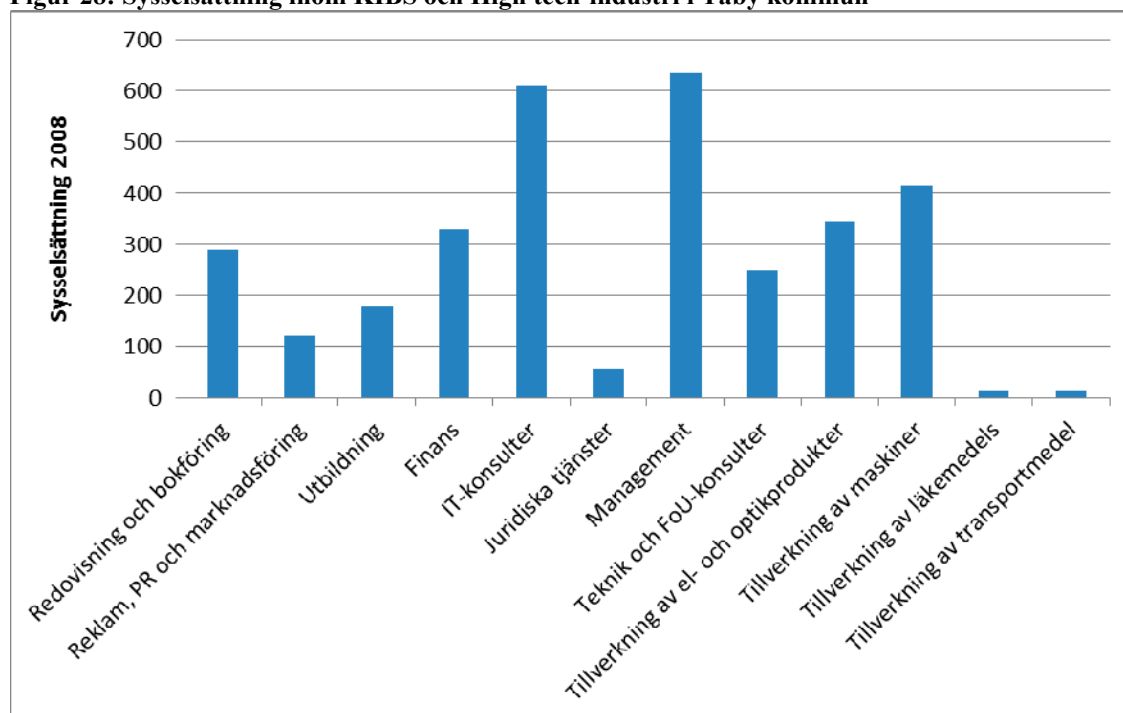


Källa: SCB/rAps (egen bearbetning)

De kunskapsintensiva verksamheterna, kunskapsintensiva företagstjänster (KIBS) och high tech industri, utgjorde 2008 en dryg tredjedel av alla företag. Koncentrationen var högst bland de riktigt små företagen, med 0-4 anställda. Bland de något större företagen utgjorde den kunskapsintensiva verksamheten 10-20 procent.

I Täby arbetade ungefär 2 500 personer inom kunskapsintensiva företagstjänster 2008, vilket motsvarade ungefär tio procent av sysselsättningen. Detta är lägre än genomsnittet för Stockholm/Uppsala (drygt 17 procent), vilket kan bero på ett stort antal konsultverksamheter utan anställda. De flesta sysselsatta inom kunskapsintensiva företagstjänster återfanns bland konsulter inom IT och management. Antalet anställda inom kunskapsintensiv tillverkningsindustri uppgick till 780 personer, eller knappt 4 procent av sysselsättningen i kommunen. Dessa återfanns främst inom tillverkning av maskiner och utrustning, eller elektronik och optik.

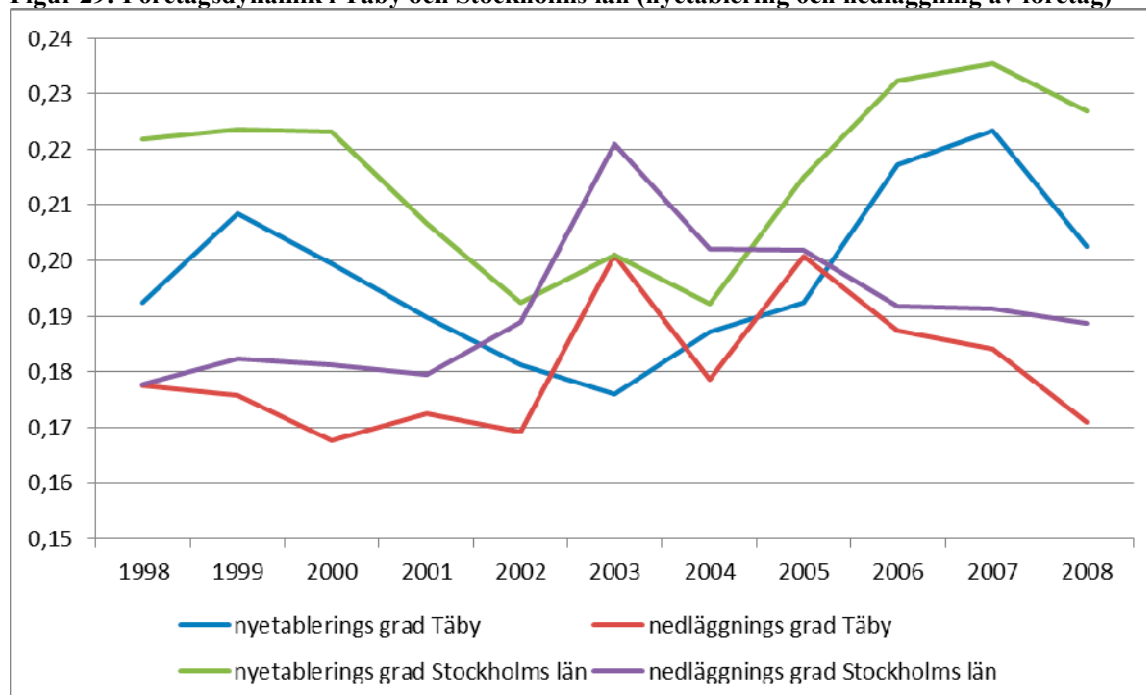
Figur 28: Sysselsättning inom KIBS och High tech-industri i Täby kommun



Källa: SCB/rAps (egen bearbetning)

Enligt Svenskt Näringslivs enkätundersökning Lokalt företagsklimat 2010 låg kommunen över genomsnittet i företagsklimat (plats 93), men däremot något under genomsnittet avseende kommunal service (plats 150). Täby har en relativt hög företagsdynamik. Under perioden 1998 till 2008 låg antalet nyetablerade och nedlagda företag något under genomsnittet för hela Stockholms län.

Figur 29: Företagsdynamik i Täby och Stockholms län (nyetablering och nedläggning av företag)



Källa: SCB/rAps (egen bearbetning)

Övriga kommuner i Nordost

Som redan tidigare konstaterats så är skillnaderna mellan kommunerna i Nordost stora.

Danderyd utmärker sig med goda utvecklingsförutsättningar i form av den högsta utbildningsnivån i befolkningen (56 procent), de högsta genomsnittliga lönerna och många invånare som arbetar inom kunskapsintensiv verksamhet (ca 20 procent). Man kan fråga sig om inte Danderyd utgör en del av den centrala stadskärnan, eftersom man genom tillgången till tunnebanan har en tydlig pendling både in till och ut från centrum. Hela 60 procent av befolkningen arbetar i Stockholm centrum. Den bransch som sysselsätter flest personer i kommunen är hälso- och sjukvård (41 procent), vilken inte är förvånande med tanke på lokaliseringen av Danderyds sjukhus. Kommunen har en större andel stora arbetsgivare än övriga Nordost och ligger högt i olika ranking av näringslivsklimat, men däremot sämre när det gäller kommunal service. Sysselsättningsutveckling (9,6 procent) har dessutom varit måttlig. Under den senaste tioårsperioden har tillväxten varit högst inom 'Forskning och utveckling, utbildning', men negativ inom verksamheter som 'Energi- och vattenförsörjning, avfallshantering' och 'Civila myndigheter, försvar', vilket kan bero på en ökad privatisering av tidigare offentlig verksamhet. Danderyd har, liksom Täby, haft en svag befolkningstillväxt (4,1 procent) och utpekats av SCB som en av de kommuner i landet som på kort sikt riskerar en ökande försörjningsbörda.

Norrtälje är den kommun som har den lägsta utbildningsnivån i befolkningen (14,2 procent). Merparten av invånarna arbetar inom kommunen (70 procent) och andelen som arbetar inom kunskapsintensiv verksamhet är låg (8 procent). Ett fåtal invånare pendlar till andra delar av Nordost (7 procent). Kommunen har dessutom en låg befolkningsutveckling (7,7 procent) och en måttlig sysselsättningsutveckling (15,1 procent). Inpendlingen till kommunen är låg (8 procent av samtliga sysselsatta). De branscher som sysselsätter flest personer är hälso- och sjukvård (20 procent), handel (20 procent) och tillverkningsindustri (13 procent). Sysselsättningsutvecklingen mellan 1998 och 2008 har varit måttlig (15 procent), med en minskning inom tillverkningsindustri och offentlig verksamhet, men en ökning inom flera tjänstesektorer och byggverksamhet. Trots att kommunen är den enda som haft en ökning av andelen barn och ungdomar under den senaste 10-årsperioden, så är andelen äldre hög och Norrtälje pekas av SCB ut som den kommun i landet som riskerar den största ökningen i försörjningsbördan på längre sikt.

Vallentuna har haft en kraftig ökning av befolkningen (19 procent) och åldersstrukturen ligger på genomsnittet för hela Stockholm/Uppsala-regionen. Även utbildningsnivån ligger på en genomsnittlig nivå (22 procent). Däremot är andelen som arbetar inom kunskapsintensiva verksamheter måttlig (knappt 9 procent). En dryg tredjedel av invånarna pendlar till arbete i Stockholms centrum, en knapp tredjedel arbetar inom kommunen och nästan en tredjedel i övriga kommuner i Nordost – främst Täby (8 procent). Vallentuna är den kommun som haft den kraftigaste sysselsättningsökningen (40 procent) mellan 1998 och 2008, med en ökning inom alla branscher. Till skillnad från flertalet kommuner sysselsätter Vallentuna flest inom tillverkningsindustrin (19 procent). Andra större branscher är forskning och utbildning (16 procent), som också ökat mest mellan 1998 och 2008, samt hälso- och sjukvård (17 procent).

Vaxholm har under senaste tioårsperioden haft den kraftigaste befolkningsökning (23 procent) och utbildningsnivån i befolkningen är hög (31 procent). Andelen som arbetar inom kunskapsintensiv verksamhet uppgår till drygt 13 procent. Däremot har man en tydligt åldrande befolkning. En stor del av invånarna pendlar till Stockholm centrum (43 procent) för

att arbeta, främst inom företagstjänster, och cirka 14 procent pendlar till övriga kommuner i Nordost – framför allt Täby (8 procent). Inpendlingen har minskat under senare år, vilket kan hänga samman med att kommunen har haft en svag sysselsättningstillväxt (5,4 procent). Detta kan bland annat förklaras av nedläggningen av regementet AMF 1 i kommunen år 2005. I övrigt har kommunen haft en positiv sysselsättningsutveckling i de flesta branscher utom företagstjänster. Det finns ingen tydlig näringslivsprofil, men sysselsättningen är störst inom forskning och utbildning (20 procent), som också ökat mest, hälso- och sjukvård (16 procent) och handel (16 procent). De flesta arbetsgivarna är mycket små.

Österåker har under senare år haft en relativt god tillväxt i befolkningen (16 procent). Andel med högre utbildning ligger på en genomsnittlig nivå (22 procent) och andelen sysselsatta inom kunskapsintensiv verksamhet är måttlig (cirka 10 procent). En dryg tredjedel av invånarna (37 procent) arbetar i kommunen, en dryg tredjedel i centrum (25 procent) och en femtedel i övriga kommuner inom Nordost – främst i Täby (11 procent) eller Danderyd (6 procent). Sysselsättningen i kommunen har ökat måttligt under senare år (cirka 18 procent). Liksom Vallentuna har Österåker den största sysselsättningen inom tillverkningsindustri (20 procent), trots en minskning under senare år, följt av forskning och utbildning (17 procent) samt hälso- och sjukvård (16 procent). Sysselsättningsökningen har varit störst inom 'Forskning och utveckling, utbildning', 'Byggverksamhet' och 'Jordbruk, skogsbruk'. De flesta sysselsatta (78 procent) kommer från kommunen och ytterligare en tiondel från övriga kommuner i Nordost. Näringslivsstrukturen i Österåker, liksom i Vaxholm, består i högre utsträckning än i övriga kommuner av en stor andel mycket små företag.

Slutsatser och reflektioner

Utmaningar för näringslivsutveckling

Begränsade möjligheter att rekrytera – framför allt unga

Trots en generellt hög andel högutbildade i Nordost så tycks företagen ha svårt att rekrytera rätt kompetens. Detta gäller speciellt möjligheten att rekrytera unga medarbetare. Dessa har begränsade ekonomiska förutsättningar att bosätta sig i kommuner med höga fastighetspriser, exempelvis Danderyd, Täby och Vaxholm. Flera kommuner har dessutom en låg befolkningstillväxt och en åldrande befolkning. Idag sker en utflyttning av den yngre befolkningen (19-29 år) från Täby, medan inflyttarna till stor del är barnfamiljer som flyttar från lägenhet till hus. En viktig utmaning för Nordost är därför frågan om hur man kan locka fler unga till regionen, för att säkra den långsiktiga kompetensförsörjningen.

Att rekrytera unga från andra kommuner försvåras av den utvecklade transportinfrastrukturen. Många unga är idag beroende av kollektivtrafik, eftersom de ofta saknar körkort. Detta försvårar möjligheten att arbeta annat än längs de större kommunikationsstråken. Samtidigt finns det ett visst motstånd, eftersom Nordost tycks upplevas som gammaldags och attityderna till Roslagsbanan är negativa.

Bristande kommunikationer

En av de grundläggande faktorer som återkommer i intervjuer med både företag och företrädare för kommunen är bristerna i transportinfrastrukturen i Nordost. Förutom en nödvändig upprustning och utbyggnad av Roslagsbanan driver kommunerna i Nordost frågan om en förlängning av Roslagsbanan till Arlanda och Märsta och andra kollektivlösningar, exempelvis utredningen av en busslinje till Solna. Detta tycks vara den frågeställning som mer än övriga förenar kommunerna i Nordost, möjligen med undantag för Danderyd som genom sin lokalisering längs med tunnelbanenätet inte tycks ha motsvarande problem.

Otillräcklig variation i bostäder och lokaler

En annan fråga som är av betydelse för möjligheten att rekrytera är möjligheten att erbjuda attraktiva boendemiljöer. Det handlar inte enbart om högkvalitativt boende, utan om att erbjuda en blandning av hög kvalitet och rimliga kostnader även för yngre personer. Under senare år har det byggts mycket lite i Danderyd och Täby, framför allt hyresrätter. Även om det idag finns omfattande utvecklingsplaner så är risken att kostnadsnivån på de planerade bostäderna blir sådan att den inte bidrar till att locka fler unga till regionen.

För företag med tillväxtambitioner kan det i vissa fall vara svårt att få tillgång till lämpliga lokaler och mark. Samtidigt varierar förutsättningarna kraftig mellan kommunerna. I vissa delar finns god tillgång på attraktiv mark och relativt låga markpriser i förhållande till innerstaden och andra delar av Stockholm. Samtidigt saknas idag moderna och flexibla kontorslokaler i den regionala stadskärnan Täby centrum - Arninge. Detta har bidragit till att flera tillväxtföretag under senare tid valt att lämna kommunen för lokalisering i kommuner som kunnat erbjuda bättre lokaler eller ett mer attraktivt kommunikationsläge. Det finns därför önskemål om att förbättra planberedskapen genom att ta fram en särskild strategi för företagsmark. Här finns även anledning att fundera över hur man fångar upp behoven från

den typ av företag som efterfrågas – ofta kunskapsintensiv verksamhet – och hur man skapar flexibilitet i utbudet av lokaler i samband med att företag växer.

Svag image

Det finns mycket som talar för att Nordost har en svag image bland potentiella företagare och anställda. Flera av kommunerna tycks betraktas som gammaldags sovstäder, med måttlig attraktivitet bland unga. Dessutom tycks det finnas ett – delvis obefogat - mentalt motstånd mot att resa via Roslagsbanan, snarare än med tunnelbana. En stor andel av ungdomarna tycks lämna Nordost och de som flyttar in är framför allt medelålders familjer. För att vända trenden tycks det finnas behov av insatser för att åtgärda konkreta problem, främst inom transportinfrastrukturen, men även för att skapa mer positiva attityder bland invånarna inom Nordost, för att kunna marknadsföra regionen som en attraktiv miljö för såväl invånare som företag och deras arbetskraft.

Begränsad näringslivsdialog

Intervjuerna med företag och deras organisationer tyder på att dialogen med kommunen tycks vara relativt utvecklad i stora delar av Nordost. Enligt tidigare studier tycks många företag dessutom vara missnöjda med kommunernas service. Ett skäl kan vara att resurserna för näringslivsutveckling i respektive kommun är så begränsade att det är svårt att hinna med. Ett annat skäl kan vara att näringslivsstrukturen är så småföretagsdominerad att det är svårt att föra dialog med enskilda småföretagare. Det är dessutom troligen svårt för dessa företag att skilja på dialogen med kommunen i sin roll som företagare och den service som erbjuds enskilda invånare. Det är därför viktigt att en hög servicenivå och positiv attityd till företag och tillväxtfrågor präglar hela kommunens verksamhet.

Svaga kopplingar till högre utbildning

Trots att både Stockholms universitet och Kungliga Tekniska Högskolan ligger efter Roslagsbanan, så tycks dialogen mellan högskolorna och kommunerna i Nordost hittills vara begränsad. Samtidigt är kompetensförsörjning ett av de viktigaste argumenten för näringslivsutveckling, speciellt inom det kunskapsbaserade näringslivet.

Möjligheter i omvärlden

Stort behov av student- och forskarbostäder

Under de senaste åren har Stockholmsregionen haft stor brist på bostäder för studenter, forskare och internationella experter. Detta försvårar möjligheten för högre utbildningsinstitutioner att rekrytera fler studenter, samtidigt som både utbildningsinstitutioner och näringsliv får svårt att rekrytera de internationella experter som kan vara nödvändiga för att kunna konkurrera på en global marknad. Det pågår idag ett arbete inom Regionplanekontoret vid Stockholms läns landsting för att ta fram underlag för studentbostäder i de regionala kärnorna, som en del av handlingsprogrammet Kunskapsregionen Stockholm i RUFS2010.

Enligt en aktuell studie från Stockholms Studentkårers centralorganisation har antalet köande till studentbostäder ökat från 25 000 hösten 2007 till 52 000 under 2010. Den kortaste kötiden för de i dag 27 lediga lägenheterna hos SSSB är omkring 20 månader för ett korridorrum och drygt tre år för en etta med pentry. Sedan början på tjugohundratalet har byggandet av studentbostäder och små hyresrätter minskat dramatiskt. Samtidigt som Stockholm idag har en unik befolkningstillväxt så kommer ungdomsgruppen mellan 20–24 år att vara rekordstor 2013. Enligt hyresgästföreningen handlar det i Stockholm om ca 43 000 unga som kommer

att vilja flytta hemifrån i Stockholm de närmsta åren³⁷. Idag ligger gränsen för hur långt de unga kan tänka sig att pendla på cirka 30 minuter enligt studenterna och 45 minuter enligt RUFS2010. Det innebär att den regionala stadskärnan Täby centrum – Arninge bör ligga väl till, med en restid mellan Östra station och Täby centrum på 14-18 minuter.

I flera rapporter från Regionplanekontoret i Stockholm konstateras att bristen på temporärt boende i Stockholm samt de höga bostadskostnaderna innebär ett stort hinder även i rekryteringen av internationella experter till Stockholm. De flesta personer som kommer till Stockholm för att stanna en begränsad tid uppges vilja bo i Stockholms innerstad, vilket innebär ett problem eftersom det inte finns någon större marknad för korttidsboende i innerstaden. En del företag uppges anlita konsulter för att leta fram bostäder. I vissa fall har det boende som erbjudits ansetts vara allt för dyrt i relation till dess standard. I andra fall har de internationella experterna fått bo på lägenhetshotell såsom Wennergren-Center. Detta kan fungera bra, eftersom det kan bidra till kontakter med andra internationella personer och nya sociala relationer³⁸. Samtidigt bör det finnas utrymme för fler miljöer av liknande karaktär.

Attrahera utbildning och forskning

I många delar av Sverige och Stockholm har man under senare år satsat kraftfullt på utvecklingen av attraktiva kunskapsmiljöer, med goda förutsättningar för samverkan mellan näringsliv och utbildningsaktörer. Att förvänta sig att Nordost skall kunna konkurrera med de stora satsningar som görs exempelvis inom Life science inom Stiftelsen Stockholm Science City i Hagastaden eller IT-satsningarna i Kista Science City är knappast realistiskt. Däremot finns goda möjligheter att dels utveckla samarbetet med starka miljöer i andra regiondelar, dels erbjuda lokalisering av enskilda institutioner. Genom att erbjuda attraktiva lokaler och möjligheter till student- och forskarbostäder bör framför allt Täby centrum ha goda förutsättningar att bjuda in till diskussioner om samverkan med Stockholms universitet och KTH.

Det finns även anledning att överväga möjligheterna att samverka med mindre utbildningsanordnare med intresse av att erbjuda specifika utbildningsinsatser till näringslivet i Nordost. Vissa satsningar har gjorts redan idag, kopplat till handel, turism och vård och omsorg, och det bör finnas goda möjligheter att bygga vidare på dessa erfarenheter.

Utnyttja kommunernas olikheter

Det är tydligt att de sex kommunerna i Nordost har stora olikheter, vad gäller såväl näringslivsstruktur som utbildningsnivå och geografiska förutsättningar. Detta skapar olika möjligheter för tillväxt och utveckling som tydligare bör lyftas fram och marknadsföras. Det finns skäl att fundera över hur Nordost i framtiden på ett mer systematiskt skall kunna profilera de olika kommunernas styrkor för att skapa attraktivitet i extern marknadsföring.

Olikheterna innebär även goda möjligheter att utveckla ett attraktivt boende för olika målgrupper. Möjligheten till boende i eller nära skärgården kan innebära en viktig fördel för kustkommunerna i Nordost, där det stora antalet fritidshus utgör en fastighetsreserv om de kan omvandlas till permanentboende. För att kunna erbjuda fler bostäder i attraktiva lägen behövs troligen en utbyggnad av fibernät och bredbandsnät i Skärgården.

³⁷ Stockholm Studentkårers centralorganisation (2010), Extrem bostadsbrist bland Stockholms studenter – rapport om bostadsläget för studenter och unga i Stockholm 2010, <http://www.fhs.se/Documents/Externwebben/Student/bostadsrapport%202010%5B1%5D.pdf>

³⁸ Se t.ex. Regionplanekontoret (2009), Stockholm – En attraktiv region för internationella experter, Rapport 5:2009

Utveckla samverkansprocesser

Innovationer och tillväxt sker i allt mer komplexa processer, där enskilda aktörer inte längre har kontroll över alla resurser och kompetenser som krävs. Det innebär att behovet av samverkan mellan näringsliv, akademi och offentliga aktörer blir allt viktigare. Under de senaste åren har tankar om nätverk, kluster och innovationssystem blivit allt viktigare. Det handlar inte om att offentliga aktörer skall skapa dessa strukturer. Däremot har offentliga aktörer en viktig roll för att erbjuda goda utvecklingsförutsättningar och underlätta samverkan. Det kan handla om olika typer av insatser, men en grundläggande funktion handlar om medfinansiering av en koordinator, som kan etablera en mötesplats för att identifiera gemensamma behov och initiera utvecklingsprojekt.

Dessa samverkansprocesser kan ske på lokal, regional, nationell eller till och med internationell nivå, beroende på näringslivets struktur och behov. Här kan Nordost bygga vidare på det samarbete som påbörjats inom handel, turism och vård och omsorg, men även utnyttja möjligheterna att öka samarbetet med de satsningar som sker i andra delar av Stockholms kommun, exempelvis inom ICT, life science och miljöteknik.

Öka finansieringen från EU

Under de senaste åren har det blivit möjligt även för kommuner i Stockholmsregionen att delta i olika satsningar från EU. Inom ramen för bl.a. Landsbygdsprogrammet och strukturfondsprogrammen finns idag ett stort antal regionala utvecklingssatsningar. Dessa möjligheter har i viss mån utnyttjats av kommunerna i Nordost, exempelvis genom satsningarna på Äldrelinv, Företagsakademien³, Leader UROSS och Scandinavian Islands, men möjligheterna att i framtiden utnyttja denna typ av medfinansiering mer strategisk kan utvecklas.

Reflektioner kring kommunernas roll

Med utgångspunkt i underliggande statistiska analyser och de hot och utmaningar som identifierats för näringslivsutvecklingen i Nordost är det framför allt följande frågor som det finns skäl för kommunerna att diskutera närmare.

Betydelsen av kompetensmatchning

Under de senaste decennierna har utbildningsnivån i Sverige ökat avsevärt. Trots det är tillgången till relevant arbetskraft fortfarande ett av de största tillväxthindren för näringslivet. Det innebär att det inte längre räcker med en hög utbildningsnivå, det måste vara rätt inriktning på utbildningen. Dessutom är det av minst lika stor betydelse att ha tillgång till andra kompetenser och erfarenheter än akademisk utbildning, det kan gälla allt från praktisk hantverkskunskap till erfarenheter av företagsledning³⁹.

I dagens allt mer tjänsteinriktade samhälle ökar dessutom kravet på generalistkompetenser, som exempelvis samarbetsförmåga och projektledningskompetens⁴⁰. För en framtida utveckling av näringslivet i Nordost är det viktigt att stämma av kompetensbehovet i näringslivet och bidra till att säkra den långsiktiga kompetensförsörjningen – antingen genom att attrahera kompetens från andra regioner (invånare eller inpendlande arbetskraft), säkerställa att det finns relevanta utbildningsprogram eller erbjuda kompetensutveckling av den befintliga arbetskraften.

³⁹ Nutek (2009) Årsbok

⁴⁰ Intervju med Björn Axelsson, Almega, 2011-02-04

Konkreta näringslivsstrategier

I de flesta kommunerna finns idag relativt otydliga näringslivsstrategier. Man talar allmänt om att utveckla ett kunskapsbaserat näringsliv och vissa kluster eller branscher. Däremot tycks det inte finnas någon handlingsplan för hur detta ska ske. Här finns goda förutsättningar för utveckling och tydligare prioriteringar. Vill man fokusera på etablering av nya företag i regionen eller ska man satsa på att skapa goda utvecklingsförutsättningar för befintliga företag? Att attrahera nya företag kräver strategier som handlar om att påverka attityder hos invånarna, tydliggöra regionens profil och satsa på marknadsföring. Att utveckla etablerade företag handlar snarare om att utveckla dialogen med näringslivet för att identifiera eventuella tillväxthinder och gemensamma utvecklingsbehov.

Man kan också diskutera om man främst vill inrikta sig mot småföretag eller om fokus ska ligga på potentiella tillväxtföretag. Eftersom de senare inte kan identifieras i förväg handlar det om att skapa en struktur för etablering, tillväxt och utveckling av företag i regionen med tillväxtambitioner, exempelvis genom att erbjuda rådgivning, lämpliga lokaler och en gemensam arena för erfarenhetsutbyte och utveckling av gemensamma projekt.

En småföretagsdominerad näringslivsstruktur

Generellt dominerar näringslivsstrukturen i Nordost av små företag, varav många helt saknar anställda. I många fall är detta resultatet av att företagsamma individer flyttar till en kommun och tar med delar av en verksamhet eller vissa uppdrag. I andra fall kan det handla om personer som efter pensionering väljer att driva viss konsultverksamhet på deltid. Att ha många entreprenörer, ett stort nyföretagande och ett stort antal små innovativa företag innebär mindre känslighet för konjunktursvängningar.

Samtidigt präglas Nordost av att man bara har ett fåtal stora företag som kan driva på näringslivets utveckling. Detta innebär en svaghet, eftersom det innebär begränsade möjligheter att identifiera företag som kan agera draglok i olika utvecklingssatsningar. Dessutom har flera företag lämnat Nordost i brist på lämpliga lokaler, svårigheter att rekrytera viss typ av arbetskraft och en svagt utbyggd kollektivtrafik när man kommer in i en tillväxtfas. Det innebär att det finns behov av att utveckla näringslivsstrukturen, antingen genom att attrahera etableringar av större, befintliga företag eller genom att öka förutsättningarna för tillväxt i nya eller befintliga företag.

Service och samverkan inom kommunen

Även om samarbetet mellan näringslivsfrågor och stadsplanering har utvecklats under senare år så finns det i Nordost, liksom i stora delar av Sverige, en potential för ökad samverkan. Detta gäller även andra delar av kommunens verksamhet. Det behövs ett sektoröverskridande perspektiv på tillväxt och utvecklingsfrågor, vilket inkluderar såväl stadsplanering och näringslivsfrågor, som exempelvis socialförvaltning, miljöaspekter, utbildning och arbetsmarknad.

Enskilda individer gör oftast inte skillnad på olika förvaltningsenheter inom kommunen. Om en företagare eller anställd är missnöjd med bemötande eller handläggningstider i vissa frågor, så spiller detta troligen över även i hur man uppfattar kommunens näringslivsservice. Detta kanske blir särskilt tydligt i Nordost, där näringslivsstrukturen i så hög grad utgörs av många små enmansföretag. Detta innebär att kommunerna måste se över samarbetet internt och hur detta avspeglas i den interna serviceorganisationen.

Betydelsen av strategiska satsningar

En frågeställning som framkommit i intervjuerna är om det finns det ett starkt ledarskap inom kommunerna, som är villigt att se till hela regionens långsiktiga utvecklingsförutsättningar, snarare än till den enskilda kommunens kortsiktiga intressen? Historiskt har den politiska ledningen i Stockholmsregionen varit relativt avvaktande vad gäller näringslivsinsatser. Samtidigt är detta något som blir allt vanligare, såväl i andra svenska regioner som inom EU. Det handlar inte i första hand om att ”peka ut” eller ”välja” framgångsrika branscher eller kluster, utan om att prioritera användningen av begränsade utvecklingsresurser i dialog med näringslivet. Att Stockholm för första gången fick del av EU:s regionala strukturfondsmedel för perioden 2007-2013 har inneburit att det idag finns ett partnerskap mellan representanter för politik, näringsliv och ideella organisationer, som gemensamt tar en aktiv roll i beslut om strategiska satsningar för Stockholmsregionen.

Tillväxt och utveckling i den regionala stadskärnan

Den pågående utvecklingen av den regionala stadskärnan Täby centrum – Arninge innebär en unik möjlighet för Täby kommun att, i samverkan med övriga kommuner i Nordost och Regionplanekontoret i Stockholm, skapa goda förutsättningar för näringslivet. Rekryteringsmöjligheterna för företag kan utvecklas, genom att erbjuda bostäder och utveckla kommunikationsmöjligheterna. Dessutom finns möjligheten att etablera stödjande insatser för företagsstart och utveckling av befintligt näringsliv.

Bostadsbyggande – för vem?

Eftersom den del av den regionala stadskärnan som växer fram runt Täby centrum är tillgänglig inom 30 minuter från centrum så skulle Nordost ha goda möjligheter att attrahera fler studenter, forskare och internationella experter genom bygga bostäder för dessa grupper. Dessutom skulle detta skapa förutsättningar för långsiktigt ökad inflyttningen av ungdomar och ett ökat entreprenörskap i kommunen. Detta skulle bidra både till en förnying av befolkningen, men även till en mer levande och aktiv kvällsekonomi, ett utvecklat föreningsliv och fler personer och cyklister på gatorna. Det räcker däremot inte med att bygga bostäder. En inriktning mot fler ungdomar kräver dessutom att miljön runt Täby centrum utformas på ett sätt som uppfattas som attraktivt. Det kan exempelvis gälla möjligheten till ett rikt kulturutbud, sportanläggningar och en tilltalande arkitektur.

Samtidigt är frågan vilken målgrupp som de planerade bostäderna är avsedda för. Om ambitionen är att bygga framför allt till dagens högutbildade och välsituerade befolkning så är frågan om stadskärnan inte på sikt riskerar att få en allt tydligare profil inom seniorboende. Enligt aktuella siffror så utgörs merparten av de nyinflyttade till Täby kommun av personer som närmar sig pensionsåldern. Dessutom har kommunen redan idag en åldrande befolkning. Detta kan vara en möjlig strategi, men innebär troligen svårigheter avseende näringslivets rekryteringsmöjligheter i framtiden.

Utnyttja Stockholms miljöprofil i stadsplaneringen

Under senare år har Stockholm satsat mycket på att utveckla en profil inom miljöområdet, vilket bidragit till EU-kommissionens utnämning av Stockholm till European Green Capital 2010. Under senare år har Stockholms medverkat i flera miljöinriktade statsbyggnadsprojektet, bland annat i Hammarby Sjöstad och Norra Djurgårdsstaden. Erfarenheterna från dessa satsningar bör kunna utnyttjas i den vidare utvecklingen av stadskärnan Täby centrum-

Arninge, eftersom de både kan bidra med marknadspotential för många mindre miljöteknikföretag, och skapa förutsättningar för uppmärksamhet och nya typer utvecklingsprocesser.

En satsning för att utveckla näringslivet inom miljöteknik är Stockholms Miljöteknikcentrum, SMTC, ett nätverk för miljöteknikföretag och offentliga aktörer i Stockholm och Mälardalen med syfte att öka tillväxten och exporten av miljöteknik. SMTC startades hösten 2005 för att öka samverkan mellan företag, forskare och offentliga aktörer inom tillväxtområdet miljöteknik. Det fanns sedan tidigare flera olika aktörer på nationell och regional nivå men ingen med bas i Stockholm eller Mälardalsregionen. Av föreningens medlemmar idag är flertalet företag. Bland de övriga återfinns numera tre kommuner, bland annat Vallentuna kommun, Stockholm Business Region, KTH och två intresseorganisationer för företag⁴¹.

Miljöteknik för tillväxt

Miljöteknik för tillväxt är ett treårigt projekt som syftar till att stimulera tillväxt och internationalisering av små- och medelstora miljöteknikföretag. Projektet, som är starkt integrerat med Stockholms Miljöteknikcentrum (SMTC), riktar sig till miljöteknikföretag inom både tjänstesektorn och den tillverkande industrin i hela Stockholmsregionen. Inom ramen för projektet kan miljöteknikföretag få hjälp med exempelvis affärsutveckling, forskning och utveckling, Pr-frågor och kapitalmatchning. Projektet drivs av Svenska Miljöinstitutet och delfinansieras av Europeiska Regionala Utvecklingsfonden mellan åren 2009-2011.

Källor: www.miljoteknikfortillvaxt.se

Ett spännande projekt som kan fungera som inspiration för stadsbyggnadsprojektet vid Täby Galopp är 100 Hus, ett unikt närdemokrati- och kulturprojekt där de boende fått en plattform som gjort det möjligt för dem att medverka i utformningen av sin omgivning genom fasadkonst, personliga berättelser, områdets historik och ekonomiska, miljövänliga lösningar.

Projektet 100Hus

Utgångspunkten är att en stads, eller stadsdels, kulturella unikheter främjas bäst då alla, oavsett ålder, kön, kulturell eller socioekonomisk bakgrund, har möjligheten att uttrycka sig och därmed forma området de lever i. Det förstärks ännu mer om såväl boende som organisationer, fastighetsägare och näringslivet samarbetar. 100Hus plattform består av de dokumenterade erfarenheter och den tekniska plattformen (webbsidan) som byggts upp under det första 100Husprojektet, i Hornstull. Projektet bestod av delprojekten Konst, Stories, Historik, Miljö och Gemensamma inköp.

Intresset för 100Hus är stort såväl nationellt som internationellt. Målsättningen är att 100Hus inom två år finns i minst två andra städer och stadsdelar i Sverige och att plattformen inom tre år har spritts till två andra länder. Företaget People Owned som bygger plattformar för lokalt empowerment, däribland 100Hus, har drivit projektet i Hornstull tillsammans med föreningen Mötesplats Hornstull och det lokala produktionsbolaget Filmfront STHLM. Nu, när det börjar bli ett självgående lokalt projekt, lämnas det över till de boende och aktörer i området genom den nybildade Föreningen 100Hus Hornstull.

Källa: www.100hus.com

Genom att utveckla en demokratisk process med miljöprofil i stadsplaneringen kan den nya stadsdel som växer fram i anslutning framför allt till Täbys Galoppfält bli intressant som testbädd för miljötekniska lösningar för näringslivet, samtidigt som det kan attrahera företagsetableringar, studiebesök och bidra till en stärkt profil i stadskärnan.

⁴¹ <http://www.smtc.se>

Underlätta nyföretagande

Det finns ingen utpekad profil för stadskärnan Täby centrum - Arningen. Däremot finns en tydlig koncentration av företag inom handel, vilket inte är förvånansvärt med tanke på de två stora handelscentrum som utvecklats i Täby centrum och Arninge under senare år. Det finns dessutom, mer eller mindre uttalat, en ambition om att framför allt öka andelen kunskapsintensiva företag.

Under senare år har det på många håll etablerats så kallade inkubatorer, som erbjuder stöd och rådgivning till potentiella entreprenörer i tidiga skeden. Dessa inkubatorer kan vara virtuella eller erbjuda en fysisk miljö med lokaler. Eftersom det knappast finns förutsättningar för att utveckla en inkubator för något specifikt kluster eller bransch bör kommunen snarare överväga idén om en så kallad öppen inkubator, som riktar sig såväl till studenter som till andra idébärare som har ambitioner att utveckla tillväxtföretag. Däremot kan man inte i förväg säga vilka företag som kommer att växa, men ledningens attityder har en avgörande betydelse i detta sammanhang.

Att attrahera unga entreprenörer till stadskärnan, genom att erbjuda en inkubatorsmiljö med rådgivning och eventuellt subventionerade kontor i inledningsfasen, ökar möjligheten för kommunen att attrahera och identifiera potentiella tillväxtföretag. Däremot är det mer tveksamt i vilken omfattning kommunen skall satsa på att öka antalet företag utan anställda. Dessa ska man kanske snarast se som en bonus.

En eventuell inkubator bör etableras efter samråd med, och gärna i samverkan med, andra inkubatorer i Stockholmsregionen. Exempelvis har STING idag en inkubator för företag inom ICT-sektorn i Kista Science City, men erbjuder även lokaler på KTH i Stockholm och på Karolinska Institutet Science Park i Flemingsberg. Finns det eventuellt möjligheter att etablera ett samarbete med dem? Det finns även anledning att överväga möjligheten att etablera lokala rådgivningskontor i de enskilda kommunerna, för att säkra kontakterna med blivande entreprenörer i ett tidigt skede.

Skapa möjligheter för tillväxtföretag

Utveckling av samverkansplattformar

Frågan är om det finns förutsättningar för klusterutveckling, eftersom detta kräver en kritisk massa av viss typ av verksamhet. Att försöka bygga kluster inom s.k. kunskapsintensiva företagstjänster (KIBS) eller högteknologisk verksamhet är tveksamt. Även inom ramen för KIBS så finns många olika typer av företag och för att dra nytta av samverkan krävs vissa gemensamma behov. I många fall är det dessutom avgörande för dessa företag att lokalisera sig nära sina kunder, vilket avspeglar sig i den tydliga koncentrationen av företagstjänster till Stockholms centrum. Om dessa utgörs av stora företag i andra delar av regionen så är möjligheten att lyckas med att utveckla ett lokalt KIBS-kluster begränsade.

Däremot finns det goda möjligheter att bygga vidare på de erfarenheter som redan byggts upp vad gäller utveckling av samverkan inom specifika nischer, exempelvis inom äldrelev och besöksnäring. På motsvarande sätt har exempelvis ICT-konsulter i Karlstad etablerat en nära samverkan inom ramen för klusterinitiativet Compare, som varit till gagn både för de enskilda företagen och för Karlstad kommuns utveckling.

Erbjud flexibla lokallösningar

När ett företag kommit över den första etableringsfasen finns det skäl att överväga vilka behov av lokaler företaget har. För de flesta kunskapsintensiva företag är kraven på lokaler måttliga. Det handlar oftast om moderna och flexibla kontorslokaler i attraktiva lägen. Det finns även skäl att fundera på om man i ett tidigt utvecklingsskede bör erbjuda någon form av stegvis ökade lokalhyror i ett företagscentrum, med god tillgång till rådgivning, möteslokaler och tekniskt stöd.

På sikt bör företagen slussar ut på den ordinarie lokalmarknaden. Då är det viktigt att kunna erbjuda en bredd i lokalutbudet. Under senare år har ett antal företag lämnat Täby till följd av att man inte hittat rätt lokaler för fortsatt tillväxt.

Referenser

Böcker och rapporter

Engström, Carl-Johan och Cars, Göran (2010), Stadsutvecklingens betydelse för kreativitet och innovationer, Insikt (Malmös attraktionskraft), Stadskontoret, 2010:2

Hercog, Metka (2008), The Role of the State in Attracting Highly-skilled Migrants. The Case of the Netherlands, EIPASCOPE 2008/3

JSM Telefront (2010), Servicemätning via telefon och e-post – Företagande. Undersökning genomförd på uppdrag av Sveriges kommuner och landsting (SKL)

Nutek (2009), Årsbok 2009

Region- och trafikplanekontoret (2009), Regionala stadskärnor, Rapport 1:2009

Stockholms Läns Landsting (2011), Kunskapsintensiva tjänsteföretag (KIBS) i svenska storstadsregioner, Regionala utvecklingsstrategier och påverkan av den ekonomiska krisen, kommande rapport från Regionplanekontoret

Stockholm Nordost (2005), Stockholm Nordost – en vision

Stockholm Nordost (2010), Plattform för dialog: Vision - från förortscentrum till regional stadskärna

Sveriges Kommuner och Landsting (2010), Räkna räkna ranka. En rapport om att mäta företagsklimat i kommunerna.

Sveriges Kommuner och Landsting (2010), .se företagen En undersökning om kommunernas webbplatser ur ett företagsperspektiv.

Sveriges Kommuner och Landsting (2009), Den innovativa kommunen - lärdomar från åtta kommuner och relevant forskning.

Sveriges Kommuner och Landsting (2009), Företagsklimat – kommuner gör skillnad. En enkätundersökning om kommuners tillgänglighet och service till företagen.

Täby kommun, Översiktsplan 2010

Upplands-Väsby kommun, Utvecklingsstrategi för ett attraktivt Upplands-Väsby 2007-2015

Hemsidor

ABC-gruppen, www.abcgruppen.se

Botkyrka kommun, www.botkyrka.se

Creative Stockholm, www.creativestockholm.eu

Flemingsberg, www.flemingsberg.se

Företagsakademien, www.foretagsakademin.se

Kista Science City, kista.com

Matchning Södertörns Näringsliv, www.matchningsodertorn.se

Miljöteknik för tillväxt, www.miljoteknikfortillvaxt.se

Norra Djurgårdsstaden, www.stockholm.se/norradjurgardsstaden

Nässjö Näringsliv AB, www.nnab.se

Regionplanekontoret/RUFS2010, www.regionplanekontoret.sll.se/rufs2010

Samverkan Nordost, www.samverknordost.se

Satsa-projektet, www.regionplanekontoret.sll.se/satsa/Om-projektet/

Stiftelsen Inova i Wermland, www.inova.nu

Stiftelsen Compare i Karlstad, www.compare.se

Stiftelsen Stockholm Science City, www.stockholmsciencecity.com

Sigtuna kommun, www.sigtuna.se

STING, www.stockholminnovation.com

Stockholms Miljöteknikcentrum, www.smtc.se

Stockholm-Uppsala life science, www.suls.se

STUNS, www.stuns.se

Svenskt Näringsliv/Lokalt företagsklimat, [www. foretagsklimat.svensktnaringsliv.se](http://www.foretagsklimat.svensktnaringsliv.se)

Sveriges kommuner och landsting (SKL), www.skl.se

TioHundra, www.tiohundra.se

Turismakademin, www.turismakademin.se

Upplands Väsby Promotion, www.uvp.se

Upplev Vaholm, www.upplevvaxholm.se

Uppsala BIO, www.uppsalabio.se

Uppsala kommun, www.uppsala.se

Äldreliv Nordost, www.aldrelivnordost.se

100hus, www.100hus.com

Intervjuer

Under uppdraget:

Dan Löfgren, näringslivschef, Norrtälje kommun (2011-01-25)
Kristina Eineborg, näringslivschef, Täby kommun (2011-01-25)
Göran Oscarsson, näringslivschef, Österåkers kommun (2011-01-26)
Magnus Sjögren, näringslivschef, Vallentuna kommun (2011-01-26)
Per Torvall, kommunchef, Vaxholms kommun (2011-02-04)
Wadih El-Achars, f.d. näringslivschef Botkyrka kommun, Jobblotsen (2011-03-18)
Mikael Engström, samordnare, Stockholm Nordost (2011-03-23)
Anders Nordlund, Arbetsförmedlingen i Täby (2011-03-16)
Carl Axel Olsson, VFC Business Center Vallentuna 2011-03-11
Ylva Disheden, Tillväxt- och regionplanering, Stockholms läns landsting (2011-03-21)
Tomas Rittsel, Handelskammaren Stockholm Nordost (2011-01-31, personlig intervju)
Annika Holst, Företagarna i Täby (2011-02-01)
Thomas Lindgren, marknadschef, ISD Technologies – 2011-02-16
Carl-Johan Blomberg, VD, Micronic - 2011-03-09
Anders Norin, VD, Linak Scandinavia AB (2011-02-10)
Jenny Eivhammar, personalchef, Powerwave Technologies (2011-02-14)
Ulf Ahlberg, VD, Ahlberg Electronics (2011-02-16)
Grepe, Alexander, VD, ABC-gruppen (e-post)
Lagerstedt, Jan, VD, Contiga (e-post)

Tidigare intervjuer:

Hans Hede, Regionplanekontoret (2010-07-06)
Gunilla Rosenqvist, Regionplanekontoret (2010-07-06)
Hans-Göran Edbom, planchef, Täby kommun (2010-06-24)
Gunilla Sundström, samhällsplanerare, Huddinge kommun (2010-06-30)
Edward Howard, samordnare för Kungens Kurva Skärholmen (2010-06-30)
Katarina Johansson, översiktsplanerare, Stockholm kommun (2010-06-30)
Anders Hallmen, Sollentuna kommun (2010-06-23)
Martin Ragnar, utvecklingsdirektör, Haninge kommun (2010-06-28)
Lena Fyrvald, samhällsplanerare, Huddinge kommun, samt Per-Anders Framgård, utvecklingschef, Botkyrka kommun (2010-06-21)
Christina Johansson, samhällsplanerare, Järfälla kommun (2010-06-21)

Övrigt material

DagensPS, 2010-04-21

Europeiska regionala strukturfondens projekt, projektbank.tillvaxtverket.se

Europeiska sociala strukturfondens projekt, www.esf.se

Pressmeddelande, TDC Song och TDC Dotcom, www.cisionwire.se/tdc-sverige/tdc-song-och-tdc-dotcom-flyttar-till-gemensamt-huvudkontor-i-haggvik

Veckans Affärer, 2011-02-16

Bilaga 1: Exempel på samverkansprojekt i Nordost

Äldreliv Nordost

Äldrelivbranschen är en viktig tillväxtmotor för framtiden som i en allt större utsträckning skapar möjligheter för entreprenörskap och arbetstillfällen.⁴² Äldreliv Nordost är ett samverkansprojekt där samtliga kommuner inom Nordost deltar. Projektet, som är delfinansierat av Europeiska Sociala Fonden (ESF), pågår fram till 2012 och fokuserar på samverkan kring kompetensutveckling inom sektorn för vård, skola och omsorg. Syftet med projektet är att skapa förutsättningar för att på ett bättre sätt möta kraven på en högre kvalitet i verksamheterna, främja entreprenörskap, men även att ta tillvara på personalens resurser inom sektorn äldrelev. Olika utbildnings- och kompetensutvecklingsinsatser genomförs för att bidra med nya kunskaper och nytt tänkande. Målet är att lyfta äldreomsorgen inom kommunerna, förbättra kundorienteringen och effektivisera verksamhetssystemen.⁴³

Destination Roslagen

Vaxholm, Österåker och Norrtälje samarbetar med Östhammars kommun inom turistsamarbetet Destination Roslagen, där kommunerna tillsammans arbetar med turistservice, marknadsföring och destinationsutveckling. Syftet med Destination Roslagen är att stärka, utveckla och marknadsföra Roslagen som besöksmål samt att skapa en gemensam marknadsföringsplattform. Målet är att bli en av Sveriges mest attraktiva destinationer inom besöksnäringen. Det finns planer på att bilda ett gemensamt bolag för att utveckla varumärket Destination Roslagen och besöksnäringen.⁴⁴

Leader Uross (Utveckla Roslagen och Stockholms Skärgård)

Leader Uross är ett samverkansprojekt mellan offentliga, privata och ideella sektorer som handlar om att utveckla landsbygden och skärgårdens ekonomi och miljö. I samarbetet ingår totalt sex kommuner; Östhammar, Norrtälje, Österåker, Värmdö, Haninge och Nynäshamn. Projektet är delfinansierat av Europeiska Jordbruksfonden för landsbygdsutveckling.

Projektet har tagit fram en utvecklingsstrategi där den centrala visionen är ”En föryngrad fast befolkning med sysselsättning lokalt”. Projektet präglas av Leader-metoden som bygger på att implementera ”samverkande åtgärder för att stärka landsbygdens ekonomi”. Utgångspunkten i Leader Uross är de lokala förutsättningarna som ska bidra till nyskapande och främja landsbygdsutveckling. Inom ramen för projektet är det exempelvis möjligt att söka mikrostöd till små lokala projekt i skärgården eller på landsbygden inom det berörda kommunerna.⁴⁵

Scandinavian Islands

Scandinavian Islands är ett marknadsföringsnamn för ett skärgårdssamarbete mellan Sverige, Finland och Åland. Turistorganisationerna Visit Skärgården, Visit Åland och Turku Touring samarbetar i projektet för att utveckla skärgården som destination. Målsättningen är att göra skärgårdsturismen mer tillgänglig och konkurrenskraftig. Exempelvis har man etablerat en varumärkesplattform och genomfört en destinationsbeskrivning skärgården i Sverige, Finland och Åland.

⁴² http://www.aldrelivnordost.se/exego.aspx?p_id=325

⁴³ http://www.aldrelivnordost.se/exego.aspx?p_id=325 , Göran Oscarsson – Näringslivschef Norrtälje

⁴⁴ Gösta Oscarsson, näringslivschef Österåkers kommun, www.roslagen.se

⁴⁵ <http://www.uross.se/om-leader-uross.html>

Under perioden 2009-2012 genomförs åtgärder för att utveckla turismen och skärgården med stöd från den Europiska regionala utvecklingsfonden via Central Baltic Interreg IV A programmet. Skärgårdskommunerna och de regionala förvaltningsorganisationerna deltar i samarbetet via turistorganisationer.

Projektets huvudman är Haninge Kommun. Projektets finansiärer: Haninge kommun, Nynäshamns kommun, Värmdö kommun, Länsstyrelsen i Stockholms Län, Stockholms Län Landsting, Ålands Landskapsregering, Region Åboland, Turku Touring, Egentliga Finlands Förbund, Nylands Förbund, Nordiska Ministerrådet, Interreg IIIA - Skärgården.

Skärgårdsakademin

Inom besöksnäringen finns behov av att stärka kompetensnivån och professionalisera besök- och upplevelseindustrin. Vaxholm har bland annat tagit initiativ till att utreda förutsättningar för att etablera en Skärgårdsakademi - en utbildningsinstitution i skärgården som syftar till att höja kompetensen inom besöksnäringen. Avsikten är att inkludera samtliga Skärgårdskommuner i det framtida samarbete som ska utredas av landsting och länsstyrelse.⁴⁶

Företagsakademin3

Företagsakademin3 är ett kompetensutvecklingsprojekt som är delfinansierat av Europiska socialfonden. Projektet, som pågår mellan 2011-2012, är ett samarbete mellan tre kommuner från Nordost – Täby, Norrtälje och Österåker, samt ytterligare sex Stockholmskommuner - Nacka, Sundbyberg, Haninge, Nynäshamn, Sigtuna och Lidingö.

Företagsakademin3 är en strategisk satsning på affärsutveckling för mikroföretag inom tjänstesektorn i Stockholm med fokus på tillväxt. Syftet med projektet är att erbjuda företag i Stockholms län med 1-9 anställda möjlighet till kompetensutveckling som ska bidra till en långsiktig utveckling, uppmuntra entreprenörskap samt skapa tillväxt i länet. Projektet ska också fungera som en plattform där nätverkande, mångfald, innovation och kreativitet vara en naturlig del i företagarnas vardag.⁴⁷ Kompetensutvecklingen sker i form av olika utbildningar, seminarium och nätverksbyggande. Exempelvis erbjuds utbildning inom ledarskap, försäljning och marknadsföring.⁴⁸

⁴⁶ Per Törnvall, kommunchef Vaxholms kommun

⁴⁷ <http://www.esf.se/sv/Projektbank/Behallare-for-projekt/Stockholm/Foretagsakademin3/>

⁴⁸ <http://www.foretagsakademin.se/>

Bilaga 2: Branschsegment inom KIBS och högteknologisk tillverkningsindustri

KIBS (knowledge intensive business services):

- Redovisning och bokföring
- Reklam, PR och marknadsföring
- Utbildning
- Finans
- IT-konsulter
- Juridiska tjänster
- Management
- Teknik och FoU-konsulter

Högteknologisk tillverkningsindustri:

- Tillverkning av el- och optikprodukter
- Tillverkning av maskiner
- Tillverkning av läkemedel
- Tillverkning av transportmedel

Bilaga 3: Kompletterande tabeller

Tabell 6: Tillväxt i befolkning (alla åldersgrupper), 1998-2008

Kommun	Tillväxt Procent	Tillväxt Antal
0120 Värmdö	27,1%	7 980
0187 Vaxholm	23,2%	2 026
0115 Vallentuna	19,4%	4 708
0182 Nacka	17,3%	12 632
0184 Solna	17,0%	9 483
0140 Nykvarn	17,0%	1 311
0125 Ekerö	16,0%	3 412
0117 Österåker	15,9%	5 324
0126 Huddinge	15,8%	12 870
0128 Salem	15,2%	2 001
0127 Botkyrka	12,8%	9 106
0191 Sigtuna	11,9%	4 077
0181 Södertälje	11,8%	8 917
0138 Tyresö	11,3%	4 286
0139 Upplands-Bro	10,7%	2 187
0136 Haninge	10,6%	7 204
0180 Stockholm	10,1%	74 007
0183 Sundbyberg	9,8%	3 211
0192 Nynäshamn	9,2%	2 158
0163 Sollentuna	8,8%	5 030
0188 Norrtälje	7,7%	3 976
0123 Järfälla	7,5%	4 516
0186 Lidingö	6,8%	2 738
0162 Danderyd	4,1%	1 212
0114 Upplands-Väsby	4,0%	1 459
0160 Täby	3,3%	1 992
0380 Uppsala	1,8%	3 366
Total	10,2%	201 189

Tabell 7: Andel bland invånarna (nattbefolkning, 25-64) med 3-årig eftergymnasial utbildning och högre, 2008

Kommun	Procent	Antal
0162 Danderyd	56,0%	10340
0186 Lidingö	44,0%	14686
0160 Täby	39,4%	22642
0180 Stockholm	36,1%	251991
0380 Uppsala	36,0%	58535
0163 Sollentuna	36,0%	21983
0182 Nacka	35,2%	30257
0184 Solna	32,8%	19372
0187 Vaxholm	31,1%	4027
0125 Ekerö	27,0%	9498
0183 Sundbyberg	24,8%	11257
0128 Salem	23,9%	5231
0123 Järfälla	23,4%	21116
0126 Huddinge	22,6%	31368
0115 Vallentuna	22,2%	10558
0117 Österåker	21,8%	14350
0138 Tyresö	21,6%	15008
0120 Värmdö	21,1%	14274
0114 Upplands-Väsby	18,3%	13130
0139 Upplands-Bro	17,8%	7732
0181 Södertälje	17,6%	24819
0191 Sigtuna	17,5%	12469
0127 Botkyrka	17,3%	23406
0136 Haninge	14,9%	24355
0140 Nykvarn	14,8%	3388
0188 Norrtälje	14,2%	18364
0192 Nynäshamn	13,8%	8618
Totalsumma	30,2%	702774

Tabell 8: Tillväxt i sysselsatta (dagbefolkning, 20-64 år), 1998-2008

Kommun	Tillväxt Procent	Tillväxt Antal
0140 Nykvarn	69,5%	987
0120 Värmdö	50,2%	3 374
0115 Vallentuna	39,8%	2 131
0184 Solna	36,4%	18 820
0183 Sundbyberg	33,0%	4 961
0125 Ekerö	31,4%	1 712
0128 Salem	31,4%	655
0139 Upplands-Bro	31,0%	1 835
0138 Tyresö	26,9%	2 166
0181 Södertälje	26,7%	9 758
0182 Nacka	26,0%	6 447
0126 Huddinge	25,0%	8 179
0127 Botkyrka	21,5%	3 920
0136 Haninge	19,2%	3 833
0180 Stockholm	18,2%	87 136
0117 Österåker	18,1%	1 412
0163 Sollentuna	17,4%	3 506
0380 Uppsala	16,2%	12 291
0188 Norrtälje	15,1%	2 621
0123 Järfälla	14,2%	2 789
0186 Lidingö	13,6%	1 424
0160 Täby	12,7%	2 562
0191 Sigtuna	9,9%	2 401
0162 Danderyd	9,6%	1 440
0187 Vaxholm	5,4%	129
0114 Upplands-Väsby	4,8%	656
0192 Nynäshamn	-3,2%	-232
Totalsumma	19,7%	186 913

Tabell 9: Andel bland sysselsatta (dagbefolkning, 25-64) med 3-årig eftergymnasial utbildning och högre, 2008

Kommun		Totalsumma
0162 Danderyd	39,8%	11 297
0180 Stockholm	33,4%	361 836
0184 Solna	33,0%	47 950
0186 Lidingö	30,8%	7 596
0182 Nacka	27,6%	20 238
0126 Huddinge	27,0%	26 967
0183 Sundbyberg	26,3%	13 620
0187 Vaxholm	25,6%	1 805
0160 Täby	25,0%	14 848
0163 Sollentuna	24,3%	16 102
0128 Salem	23,5%	1 893
0181 Södertälje	23,4%	30 667
0125 Ekerö	22,8%	5 044
0123 Järfälla	21,6%	14 702
0139 Upplands-Bro	21,0%	5 137
0114 Upplands-Väsby	20,0%	9 612
0127 Botkyrka	19,7%	15 201
0115 Vallentuna	19,7%	5 157
0138 Tyresö	19,3%	6 895
0117 Österåker	19,1%	6 492
0120 Värmdö	18,1%	6 943
0136 Haninge	18,1%	15 629
0192 Nynäshamn	16,3%	5 033
0191 Sigtuna	16,1%	17 517
0188 Norrtälje	14,7%	13 969
0140 Nykvarn	13,4%	1 630
0380 Uppsala	33,3%	57 903
Totalsumma	29,5%	741 683

Tabell 10: Antal sysselsatta (dagbefolkning, 25-64) i olika branscher, 2008

	Hela region	Stock- holm NO	Uppsala	Vallen- tuna	Öster- åker	Täby	Dande- ryd	Vax- holm	Norr- tälje
Jordbruk, skogsbruk	5 287	1 019	1 102	154	88	92	76	21	588
Tillverkningsindustri	96 699	6 266	6 731	646	475	1 277	1 100	133	2 635
Energi- o vattenförsörjning, avfallshantering	8 596	444	748	73	90	77	2	3	199
Byggverksamhet	69 160	6 366	6 387	879	991	1 538	562	196	2 200
Parti-, detaljhandel, transport, magasinering	236 804	16 520	14 394	1 493	1 869	6 972	1 875	418	3 893
Personliga och kulturella tjänster	108 353	5 579	6 938	517	819	1 486	820	341	1 596
Kreditinstitut, fastighetsförvaltn, företagstjänster	272 629	11 611	13 099	952	1 260	3 995	3 270	407	1 727
Civila myndigheter, försvar	70 016	3 271	5 742	268	545	1 246	183	118	911
Forskning och utveckling, utbildning	122 676	10 217	16 889	1 237	1 601	2 913	1 873	503	2 090
Hälso- o sjukvård, sociala tjänster	147 221	16 955	19 631	1 261	1 496	3 078	6 609	400	4 111
TOTALT	1 137 441	78 248	91 661	7 480	9 234	22 674	16 370	2 540	19 950

Maria Lindqvist (editor)

Möjligheter och utmaningar för näringslivets utveckling - Kartläggning och analys av förutsättningar i den regionala stadskärnan Täby centrum-Arninge och Stockholm Nordost

Stockholms län är en region med en dominerande central stadskärna. För att komplettera den kraftiga tillväxten i den centrala stadskärnan har idén om en så kallad flerkärnig utveckling presenterats i den regionala utvecklingsplanen för Stockholm (RUFS). En av de åtta yttre regionala stadskärnor som pekas ut i RUFS2010 är Täby centrum – Arninge i Täby kommun. Ambitionen är att skapa en komplett stadskärna, med arbetsplatser, bostäder och möjligheter till rekreation.

I denna rapport presenteras resultatet av ett uppdrag från Täby kommun, Regionplanekontoret vid Stockholms Läns Landsting och kommunerna i Stockholm Nordost att ta fram ett kunskapsunderlag inför arbetet med att revidera visionen för Stockholm Nordost och utveckla en handlingsplan för den regionala stadskärnan Täby centrum - Arninge. Ambitionen är att positionera Stockholm Nordost i förhållande till övriga regionala stadskärnor, inklusive den centrala regionkärnan.

Rapporten inleds med en kortfattad beskrivning av befintliga näringslivsstrategier i Nordost och i övriga delar av Stockholm. Därefter ges en kortfattad presentation av faktorer som kan bidra till att attrahera företag och individer, generellt och för kommunerna i Nordost specifikt. Avslutningsvis ges en beskrivning av näringslivsstruktur och utvecklingsförutsättningar i Nordost i jämförelse med andra delar av Stockholm, med en fördjupad analys av Täby kommun.

I rapporten konstateras att sysselsättningstillväxten i stora delar av Nordost varit svag, vilket delvis kan förklaras av svårigheter att rekrytera rätt personal, ett måttligt byggande och brister i transportinfrastrukturen. Samtidigt finns det goda förutsättningar att utnyttja möjligheterna att stärka näringslivet utvecklingsförutsättningar i samband med planeringen av den regionala stadskärnan Täby centrum-Arninge. Föreslag som diskuteras gäller bland annat möjligheterna till en utvecklad dialog med näringslivet, de närliggande högskolor och andra aktörer i regionen, men även internt, mellan olika enheter inom och mellan kommunerna i Nordost.



NORDREGIO
Nordic Centre for Spatial Development

Nordregio
P.O. Box 1658
SE-111 86 Stockholm, Sweden
nordregio@nordregio.se
www.nordregio.se
www.norden.org



norden

Nordic Council of Ministers

TÄBY



Stockholm Nordost!



Regionplanekontoret
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

ISSN 1403-2511